

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

Archivnictví

Bakalářská diplomová práce

**KATALOG EPIGRAFICKÝCH A HERALDICKÝCH
PAMÁTEK NA ÚZEMÍ KATASTRU MĚSTYSE
BUCHLOVICE**

Martin Žižlavský

Vedoucí práce: Mgr. Jana Oppeltová, PhD.

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně za pomoci uvedené literatury, pramenů a terénního zkoumání.

V Olomouci dne 17. srpna 2015

.....

Obsah

Poděkování	4
ÚVOD	5
PŘEDMLUVA	5
STRUKTURA PRÁCE	7
KATASTR MĚSTYSE BUCHLOVICE.....	9
ÚVOD DO KULTURNĚ HISTORICKÉHO KONTEXTU	9
EPIGRAFICKÉ A HERALDICKÉ PAMÁTKY NA KATASTRU MĚSTYSE BUCHLOVICE	26
Klasifikace	26
Sepulkrální památky	28
Zvony a konvářské výrobky	30
Ostatní druhy nositelů nápisů	30
PÍSEMNÉ PRAMENY A LITERATURA K NÁPISOVÉMU A HERALDICKÉMU FONDU.....	32
EDIČNÍ ZÁSADY	36
Struktura jednotlivých záznamů v katalogu:	37
SEZNAM ZKRATEK.....	40
SEZNAM LITERATURY	41
SEZNAM PRAMENŮ	42
KATALOG EPIGRAFICKÝCH A HERALDICKÝCH PAMÁTEK NA ÚZEMÍ MĚSTYSE BUCHLOVICE...	43
REJSTŘÍKY.....	138
STANOVIŠTĚ.....	138
HERALDICKÉ ZNAKY	138
DOCHOVÁNÍ	139
JAZYK	140
NOSITEL	140
PÍSMO	141
OSOBNÍ JMÉNA.....	142
Resumé	145

Poděkování

Za zpřístupnění památek, radu, pomoc a jiné bych chtěl touto cestou poděkovat především správci státního hradu Buchlova Ing. Rostislavu Joškovi, správce státního zámku Buchlovice Ivaně Šupkové, buchlovickému faráři P. Rudolfu Chmelařovi, kostelníku Otovi Hepnárkovi, PhDr. Blance Rašticové za zapůjčení diplomové práce, Spolku podporovatelů historie Buchlovic za poskytnutí historických snímků a jiných materiálů, vedoucí této práce Mgr. Janě Oppeltové, PhD. za ochotu a rady a také rodičům za podporu při studiu včetně poděkování mému otci za pomoc při fotografování některých památek a přítelkyni Veronice, která při dokumentaci památek vystupovala v roli asistentky.

ÚVOD

PŘEDMLUVA

Epigrafice jako samostatné pomocně-vědné disciplíně byla v průběhu 19. a převážné části 20. století věnována pozornost většinou jen z hlediska příbuzných oborů, tedy paleografie, umělecko-vědných oborů, archeologie a památkové péče.

Snahy o soupisy památek epigrafického charakteru lze pozorovat již ve starověku a středověku. Zaznamenávány tehdy byly nápisy z antického období, a to za účelem dokumentace historických pramenů, kterými tyto památky jako takové jsou. Velký zájem o studium a dokumentaci nejen antických napsů přineslo období humanismu. V našich podmínkách vznikají i nesouborné opisy různých napsů pamětního významu, včetně i do dnešních časů nedochovaných epigrafických památek. V 18. a 19. století dochází k rozšíření zájmu o epigrafiku v řadách vědecké veřejnosti a opisy vybraných napsů se objevují i v tehdejších odborných časopisech a další literatuře.

V českém prostředí publikoval první moderní studii o epigrafice Václav Vojtíšek¹. K dalšímu rozvoji zájmu o oblast dokumentace napsů došlo v 2. polovině 20. století. Zvláště vynikaly práce prof. Miroslava Flodra z brněnské univerzity. V nich se autor zaměřil na metodiku soupisů napsů na zvonech a vypracoval také zásady dokumentace epigrafických památek². Během působení M. Flodra na Filozofické fakultě brněnské univerzity vzniklo množství diplomových prací, věnovaných epigrafice, ať to již byly soupisy významnější epigrafických památek a nejrůznější katalogy. Ve Flodrově tradici epigrafického výzkumu je v současnosti pokračováno v Brně na půdě Ústavu Pomocných věd historických a archivnictví za vedení doc. Heleny Krmíčkové. Část těchto prací zkoumá epigrafické památky

---

¹ VOJTÍŠEK, Václav.: *O potřebě soupisů a fotografování napsů*. Zprávy památkové péče, č. 4, 1940.

² FLODR, Miroslav: *Zásady popisu středověkých a novověkých epigrafických památek*. SPFFBU, řada C, č. 21 - 22, 1975.

Týž: *Komplexní pojetí funkce zvonu ve středověkých zvonových napsích*. SPFFBU, řada C, č. 23 - 24, 1976/77.

Týž: *Nápisy na středověkých zvonech*. SPFFBU, řada C, č. 20, 1975.

v souvislosti s územním rozsahem bývalých soudních okresů, další z prací se věnují epigrafice v rozsahu různých uměle vytvořených regionů a mikroregionů. Ne každá z těchto prací asi naplňuje všechny podmínky dané moderní definicí epigrafického výzkumu. Dalšími teoretickými úvahami o současném epigrafickém bádání v českých zemích se v osmdesátých letech minulého století zabýval i prof. Ivan Hlaváček.

V minulých letech se do popředí v oblasti epigrafiky u nás dostal dr. Jiří Roháček, člen Ústavu dějin umění Akademie věd ČR, který publikoval metodiku zpracování epigrafických památek, zásady zpracování těchto objektů i principy vytváření jednotných katalogů na bázi *corpusu*³. Při vypracování těchto zásad vychází J. Roháček z projektu *Die Deutschen Inschriften*, edice založené v roce 1942 a vycházející dodnes. Aplikuje tak pro potřeby českého katalogu zavedenou metodiku z výše uvedeného německého *corpusu* a vytváří zároveň základnu pro realizaci edice *Corpus inscriptionum Bohemiae*, z níž do dnešních dnů vyšly tiskem bohužel jen dva svazky⁴. Zásadní rozdíl mezi edicí *Die Deutschen Inschriften* a *Corpus inscriptionum Bohemiae* je v určení horní časové hranice, vymezející tak nápisové památky, spadající do katalogu. Zatímco v *Die Deutschen Inschriften* byla tato hranice stanovena na rok 1650 a později ještě snížena, v české edici je tímto vymezejícím datem letopočet 1800. Českou edici vydává Ústav dějin umění Akademie věd České republiky v rámci širšího vydavatelského počínu *Fontes historiae artium*.

Každá část ediční řady *Corpus inscriptionum Bohemiae* má tak stanovena svá jasná pravidla a zásady pro vypracování. Základem svazku *CIB* jsou samotné katalogové záznamy, obsahující několik částí. Každý záznam v katalogu je uvozen záhlavím, obsahujícím pořadové číslo památky v katalogu, základní lokalizaci a dataci. Následuje část záznamu, věnovaná samotnému nositeli nápisu. Nalezneme zde bližší popis nositele, bližší údaje o lokalizaci a všechny dostupné informace o samotném nápisu. Na zvláštní řádce jsou uvedeny rozměry nápisového pole či nositele nápisu, výška písma a typ písma. Dále následuje přepis samotného nápisu. Tento by měl být na první pohled odlišný od ostatního textu. Poté se v katalogovém záznamu uvádějí komentáře, týkající se specifik datace nápisu, vysvětlující případnou heraldickou výzdobu, komentující řemeslníka či tvůrce nápisu atd. V závěru katalogového

---

³ ROHÁČEK, Jiří: *Epigrafika v památkové péči*. Praha 2007.

⁴ ROHÁČEK, Jiří: *Nápisy města Kutné Hory*. Praha 1996.

NAČERADSKÁ, Petra: *Nápisy okresu Kutná Hora*. Praha 2002.

záznamu je uveden soupis literatury a pramenů k dané památce a poznámkový aparát textově kritický a věcný.

Aby však byl katalog úplný, musí obsahovat kromě série katalogových záznamů ještě další části. V první řadě je to úvodní část katalogu, která by měla i nezkušenému čtenáři přiblížit tematiku a usnadnit mu orientaci v díle. V tomto úvodu je třeba shrnout katalogizační zásady, představit vnější a vnitřní nositele nápisů a hlavně zasadit zkoumané památky do regionálního kulturně historického kontextu. Zde je třeba zmínit, že J. Roháček navrhl edici *Corpus inscriptionum Bohemiae* rozdělit do částí po jednotlivých okresech, zrušených v roce 2002 a na města s větším počtem epigrafických památek. Například zamýšlený komplet *CIB*, věnovaný epigrafickým památkám na území Prahy by měl popisovat každou historickou část města zvlášť.

Jednotlivé svazky *CIB* jsou doplněny o rejstříky, které vycházejí z jednotlivých katalogových záznamů. Jde tak o rejstříky místních a osobních jmen, iniciál, monogramů, titulů a povolání, biblických a jiných citátů, rejstřík lokalizací, nositelů nápisů, druhů písma, rejstřík jazyků, umělců atd. Nesmí také samozřejmě chybět seznam literatury a pramenů.

Díky moderní metodice zásad zpracování epigrafických památek nastala konečně po dlouhém období, kdy tato pomocná věda historická stála spíše na okraji vědního zájmu, doba, kdy dojde i na katalogizaci a hlubší probádání těchto památek, které mají nejen důležitou vypovídací hodnotu o nejrůznějších událostech, osobách či objektech, svých nositelích, ale mají také svou výtvarnou hodnotu. Bez valné většiny nápisových památek si vlastně nedovedeme již některé objekty představit.

STRUKTURA PRÁCE

V úvodní části mé práce je čtenář seznámen s problematikou zachyceného epigrafického a heraldického materiálu v několika směrech a uveden tak k následujícímu samotnému katalogu.

V první části úvodu je vypsána stručná historie jednotlivých objektů a lokalit, v nichž byly epigrafické a heraldické památky dokumentovány. Jsou to podkapitoly *Buchlovice*⁵,

---

⁵ Viz s. 5.

*Hrad Buchlov*⁶, *Zámek Buchlovice*⁷, *Kaple svaté Barbory*⁸, *Kostel svatého Martina v Buchlovicích*⁹, *Kostel svaté Alžběty v Buchlovicích (bývalý bratrský sbor)*¹⁰, *Hřbitovy v Buchlovicích*¹¹ a *Jiné památky a nositelé na katastru Buchlovic*¹². Tyto podkapitoly usnadní orientaci v historických souvislostech dané lokality. V poznámkovém aparátu jsou uvedeny odkazy na vybranou příslušnou literaturu. V následující kapitole jsou zaznamenané epigrafické a heraldické památky vyhodnoceny dle vnějších a vnitřních znaků a jednotlivé kategorie jsou upřesněny. Prostor je zde věnován sepulkrálním památkám, zvonům a dalším nositelům nápisů a heraldické výzdoby včetně ukázek v dané lokalitě.

Další kapitola představuje blíže literaturu a prameny, použité při tvorbě katalogu, vyjma literatury a pramenů, užitých k popisu historie jednotlivých objektů.

Vlastnímu katalogu epigrafických a heraldických památek předchází podrobný popis edičních zásad, vypracovaný podle dosud vydaných svazků *Corpus Inscriptionum Bohemiae*¹³ a z metodické příručky *Epigrafika v památkové péči*¹⁴. Také je připojen seznam zkratk, využitých v tomto katalogu.

V závěru úvodní části práce je umístěn seznam použité literatury a pramenů.

Katalog obsahuje celkem 157 položek, zachyceny jsou vedle památek zachovaných primárně i památky, dochované sekundárně v pramenech písemných nebo fotografických a v literatuře. Z katalogu jsou vyloučeny nápisy a heraldické památky, zachované na nositelích, jimiž se zabývají jiné pomocně vědné disciplíny, tedy nápisy na mincích, medailích, pečetích, knižních vazbách a keramice. S touto kategorií částečně souvisí i druhá skupina vyloučených památek, a to jsou epigrafické a heraldické památky, jejichž nositelem je mobiliář. Důvod vynechání mobiliáře jako důležitého epigrafického i heraldického pramene spočívá v množství těchto nositelů, jejichž zpracování by vydalo na samostatnou práci. Dalším důvodem pro vynechání mobiliáře z katalogu je časové rozpětí katalogu, kvůli kterému by se nemuselo podařit zachytit všechny památky, skryté v nepřístupných depozitářích či

---

⁶ Viz s. 5.

⁷ Viz s. 10.

⁸ Viz s. 12.

⁹ Viz s. 14.

¹⁰ Viz s. 15.

¹¹ Viz s. 16.

¹² Viz s. 17.

¹³ NAČERADSKÁ 2002.

¹⁴ ROHÁČEK 2007.

v soukromých sbírkách. Součástí katalogu jsou všechny samostatně stojící letopočty i samostatně stojící zkratky a monogramy. Nejstaršími památkami, zahrnutými v katalogu, jsou graffity v bývalé hradní kapli na hradě Buchlově, pocházející patrně z druhé poloviny 15. století¹⁵ a klenební svorníky s heraldickou výzdobou z konce 15. století¹⁶, také z hradu Buchlova. První část katalogu je řazena chronologicky, druhá část obsahuje památky časově nezařaditelné nebo sporné¹⁷, případně bez možnosti datace¹⁸.

Za katalogem jsou umístěny rejstříky, usnadňující orientaci v katalogu. Nápisy a heraldické památky jsou zde rozděleny podle stanoviště, druhu nositele, podle osobních jmen, dle jazyka, druhu písma, heraldických znaků a zachování jednotlivých památek.

Ke katalogu je připojena fotografická příloha, pečlivě zaznamenávající každou zdokumentovanou epigrafickou a heraldickou památku. Fotografie byly pořízeny v rozmezí let 2013-2015. Dřívější stav některých památek je dokumentován i dobovými fotografiemi. Archivní fotografie zaznamenávají také památky zaniklé.

KATASTR MĚSTYSE BUCHLOVICE

ÚVOD DO KULTURNĚ HISTORICKÉHO KONTEXTU

Buchlovice

První písemná zmínka o Buchlovicích pochází z roku 1202 a nalézá se ve falzu listiny, kdy je v její svědečné řadě uváděn Smil z Buchlovic. V průběhu 13. a 14. století jsou jmenováni další členové místní vladýcké rodiny s přídomkem z Buchlovic. V druhé polovině 14. století drží některé statky ve vsi Petr z Kravař, jehož potomci předali své podíly i s patronátním právem Mikuláši z Domamyslic. Na přelomu 15. a 16. století vlastní větší část vsi rod Potštátských z Prusinovic, kteří pak své statky prodali roku 1540 Pavlovi ze Žerotína. Následné osudy vsi jsou již společné s historií Buchlovského panství, a to včetně majitelů¹⁹.

---

¹⁵ Kat. č. 001.

¹⁶ Kat. č. 003, 004, 005, 006, 007.

¹⁷ Kat. č. 156.

¹⁸ Kat. č. 155.

¹⁹ HRDÝ, Miloslav - KORÍNEK, Vlastimil - ŽIŽLAVSKÝ, Bořek: *Moje Buchlovice*. Buchlovice 2005, s. 15.

Hrad Buchlov

Počátky hradu Buchlova jsou obvykle kladeny do poloviny 13. století a spojovány se zabezpečením nejisté hranice království s Uhry. Hrad nechal vystavět český panovník, a to Václav II. nebo jeho syn Přemysl Otakar II. K funkci strážního hradu na zemské hranici již od počátku přibyla funkce správní, neboť v okolí Buchlova se nacházela královská honitba. Nad tímto územím měl dohled královský lovčí společně s takzvanými lovci, jež se rekrutovali z přilehlých vsí. Lovci měli právo soudit a trestat přestupky, spáchané na území královského lesa, přičemž tato funkce vyústila až v lovecký soud, zvaný Lovecké právo, který zanikl během reformy císařovny Marie Terezie²⁰.

Jako purkrabí na hradě jsou již od 13. století doloženi členové vladycké rodiny z Buchlovic. První přímá písemná zmínka o hradě pochází však až z roku 1300. V 15. století byl Buchlov v držení tzv. zástavních pánů. Jmenujme alespoň bratry Hanuše a Jindřicha z Lichtenštejna, během husitských bouří byl pak hrad v držení krále Zikmunda, který jej svěřil do rukou zkušeného hejtmána Stibora ze Stibořic. Mezi dalšími to byl například zeman a lapka v jedné osobě Čeněk z Mošnova, pánové z Vajtmile nebo Landštejnové, kteří hrad prodali Albrechtu Kostkovi z Postupic. Dalšími zástavními majiteli byl Jan Boček z Kunštátu a Jiří Hrabíš Kostka z Postupic, jemuž byl hrad soudně zabaven a předán do správy Ctiboru Tovačovskému z Cimburka. Po smrti Adama Tovačovského z Cimburka, Ctiborova synovce, se Buchlov ocitl v rukou dalších zástavních pánů, z nichž poslední byl od roku 1499 Petr Přibík ze Zahrádky²¹.

V roce 1511 byla vydána králem listina, převádějící hrad z královských rukou do držení Arkleba Trnavského z Boskovic. Dokument však byl v právním rozporu se zástavními právy Zahrádeckých. Arkleb z Boskovic se zástavní pány pokoušel vyplatit, ale bezvýsledně. V roce 1518 se majitelem panství stala neteř Diviše ze Zahrádky, Anna, manželka Václava ze Žerotína²².

Žerotínové hrad získali natrvalo v roce 1520 a roku 1542 jej prodali svému příbuznému, Janu Ždánskému ze Zástřizl, který také sjednotil panství, patřící k hradu s Buchlovicemi, které byly do té doby rozděleny mezi více majiteli. Kdy Jan Ždánský zemřel,

---

²⁰ VERBÍK, Antonín: *Černé knihy práva loveckého na hradě Buchlově*. Brno 1976, s. 9 - 39.

²¹ ŽIŽLAVSKÝ, Božek: *Buchlov, historie a příběhy hradu*. Hýsly 2006, s. 21-29.

²² Tamtéž, s. 33.

není známo, ale jisté je, že po jeho smrti správu panství převzala jeho vdova Helena, rozená ze Žerotína²³.

Po její smrti panství připadlo Janovým synovcům. Majitelem panství se stal nejprve Zikmund Prakšický ze Zástřizl a po jeho smrti jeho bratr Jindřich. Zikmund zemřel bezdětný, Jindřich v okamžiku své smrti zanechal půlročního syna Jiřího Zikmunda, jehož dle dobových zpráv opustila po smrti svého manžela dokonce i vlastní matka, Kateřina, rozená Rájecká z Mírova. Správy panství a výchovy dítěte se ujali příbuzní Prakšické větve Zástřizlů, Morkovští ze Zástřizl²⁴.

Prakšičtí ze Zástřizl vymřeli po meči roku 1644 a panství přešlo na Petřvaldské z Petřvaldu, kteří byli jeho majiteli až do vymření svého rodu po přeslici v roce 1800.

Poslední majitelka panství z rodu Petřvaldů Marie Eleonora odkázala majetky svému synovci, Leopoldu I. Berchtoldovi. Za jeho syna Zikmunda I. byl hrad Buchlov částečně zpřístupněn pro veřejnost. V rukou hrabat Berchtoldů zůstal hrad až do roku 1945, kdy byl na základě Benešových dekretů zestátněn.

Nejstarší podoba hradu byla následovná: Na nejvyšším místě stanoviště byla vystavěna hranolová, takzvaná západní věž o délce stěny deseti metrů a naproti ní v blízkosti brány druhá. Tato věž byla nárožím natočena proti přístupové cestě. V jejím sousedství byla rozestavěna branská věž. Ostění průjezdu vykazuje znaky pozdně románské architektury a je přičítáno stavební činnosti cisterciácké huti z Velehradu²⁵. Za branskou věží vznikl patrový jednoprostorový dům, spojený se západní věží hradbou²⁶. Na severní straně staveniště byl založen několika prostorový zalamovaný palác s ústředním sálem²⁷. Nedlouho poté byla branská věž nadstavěna objektem honosné hradní kaple²⁸.

Hrad v této podobě přečkal 14. století a patrně velkou část století následujícího. V průběhu doby však buď vlivem válečných událostí, nebo pravděpodobněji statické poruchy došlo k rozsáhlé havárii zdiva na severovýchodní straně hradu, která postihla východní hranolovou věž, navazující část severního paláce a hradní kapli. Zřícená část zdiva byla pravděpodobně bezprostředně po havárii zabezpečena a na místě sutin vystavěno nové

---

²³ Tamtéž, s. 38.

²⁴ Tamtéž, s. 53.

²⁵ SAMEK, Bohumil: *Umělecké památky Moravy a Slezska 1*, A I. Praha 1994, s. 315.

²⁶ VRLA, Radim: *Poznámky ke stavebnímu vývoji severního traktu jádra hradu Buchlova*. Průzkumy památek, XIX, 2012, II., s. 203.

²⁷ Tamtéž, s. 204.

²⁸ K raněgotické hradní kapli viz s. 13.

dvouposchod'ové palácové křídlo, jehož druhé patro však zůstalo nedokončeno²⁹. Do této doby můžeme pravděpodobně klást i interiérové omítky v již nefunkční hradní kapli, na nichž se nacházejí dobové nápisy.

Další rozsáhlou stavební aktivitu provedli Cimburkové, kteří sjednotili budovy východní věže, rozestavěného paláce i zbývající části severního paláce raněgotického a vytvořili zde monumentální reprezentativní trakt celkem o šesti místnostech, klenutých žebrovou klenbou, jejíž žebra byla sestavena z cihlových tvarovek. Každý strop byl vyzdoben znakovými pískovcovými svorníky³⁰. Dodnes se z této stavby zachovaly čtyři prostory na severovýchodě a východě hradu. Zbylé dvě místnosti zanikly pravděpodobně počátkem 17. století, a to vlivem další statické poruchy, jejíž pozůstatky jsou ve formě stavebních spár a prasklin ve zdivu patrné dodnes. Stejně tak v půdních prostorech nad tímto křídlem paláce lze spatřit na zdivu otisky pozdněgotických kleneb³¹.

V téže době začaly pravděpodobně vznikat i první budovy v prostoru dnešního druhého hradního nádvoří. Význačnou stavební aktivitu, která se promítla do celkové podoby hradu, vykázal Jan Ždánský ze Zástřizl. Zároveň stavby z jeho doby jsou prvními, které jsou na Buchlově díky nápisovým deskám spolehlivě a hlavně přesně datovatelné. Za Jana Ždánského se přestal užívat starý románsko-gotický průjezd v branské věži a nahrazen byl rozměrnou komunikační budovou, která pomocí rampy se schodištěm zpřístupnila hradní jádro z plochy o mnoho nížeji položeného dnešního druhého nádvoří. Tato stavba je datována k roku 1546, ale definitivní podobu obdržela až roku 1602, kdy byl v její vrchní patře vybudován taneční sál. Z roku 1546 pochází také vstupní věž, zvaná hodinová, v jejímž přízemí vede průjezd, zpřístupňující třetí hradní nádvoří a samotné jádro hradu³².

Ve stejné době byl přebudován celý jižní palác, který nyní propojil západní věž s branskou věží a severovýchodním pozdněgotickým křídlem. Tento palác však byl nejpozději v průběhu 17. století opět přestavován. Stavební aktivity se týkaly hlavně výměny okenních a dveřních ostění a celkového zkomfortnění tohoto obytného traktu.

---

²⁹ VRLA 2012, s. 206.

³⁰ KASÍK, Stanislav: *Znakové svorníky na hradě Buchlově*. Slovácko, XLI, 1999, s. 215.

³¹ VRLA 2012, s. 206.

³² VRLA, Radim - KYNCL, Tomáš - NOVOTNÝ, Jiří: *Dům s tanečním sálem na Buchlově*. Průzkumy památek XIII., 2006 II., s. 121-122.

Před polovinou 16. století za Jana Ždánského ze Zástřizl vznikla také výrazná část budov na druhém hradním nádvoří, včetně bateriové věže Andělky, hospodářských traktů, stájí a obranného systému³³.

Další datovanou stavební aktivitou je výstavba opevnění dnešního prvního nádvoří, jehož stavitelem byl Hanuš Zikmund Petřvaldský. Dominantní částí tohoto systému je budova první hradní brány s přilehlým bastionem. Nad portálem brány se nachází deska s letopočtem 1663 a dvě znakové desky Petřvaldů a Serenyiů³⁴.

Hanušův syn Jan Dětřich přebudoval v roce 1691 druhou hradní bránu, jejíž původní podobu neznáme. V přestavbách objektů na prvním hradním nádvoří pokračoval i Dětřichův syn Zikmund Karel, který stavebně nechal upravit některé místnosti v hradním jádru, jak to dokládají kamenné klenební terčíky s jeho jménem a letopočtem 1737.

Raněgotická hradní kaple

Prostora bývalé hradní kaple se nachází v průjezdní hranolové věži obdélného půdorysu, jejíž hmota je vetknuta do východního nároží jádra hradu. První podlaží věže zabírá průjezd, jehož raněgotické portály, nesoucí znaky cisterciácké stavební hutí z velehradského kláštera, směřují k východu a západu. Druhé podlaží zabírá prostora nynější hradní zbrojnice. Místnost je zaklenuta renesanční klenbou. Přístupná je z přízemních prostor jádra hradu. Ve třetím a čtvrtém podlaží věže se nachází pozůstatky raněgotické kaple. Páté podlaží budovy bylo přistavěno až v 16. století.

Věž s kaplí je svým severozápadním nárožím svázána s jižním hradním palácem. Budova, rozšiřovaná v období gotiky a renesance a i později, vznikla pravděpodobně zároveň s první etapou výstavby průjezdní věže s kaplí, kdy byl vystavěn průjezd a snad i místnost v druhém podlaží věže. První patro paláce zaujímal obdélný sál, osvětlený od jihu dvěma dochovanými hrotitými okny, jejichž zadržaná ostění byla objevena ve zdivu.

Severní a jižní stěna kaple byla rozdělena příporami klenby na dvě poloviny. Vstup do kaple se nacházel v západním poli severní stěny. Jeho portál byl bohatě zdoben rostlinnými motivy a vedl pravděpodobně na pavlač, napojenou na dnes neznámé komunikační schéma tehdejších hradních objektů. Ostatní pole delších stěn a obě stěny kratší, tedy východní a západní, byly prolomeny rozměrnými okny, zakončenými lomenými oblouky. Podle dochovaných architektonických detailů byla alespoň okna na východě a západě trojdílná. O

---

³³ Tamtéž, s. 121.

³⁴ VRLA, Radim - NOVOTNÝ, Jiří: *Jihovýchodní část opevnění hradu Buchlova*. Castellologica Bohemica, 11, 2008, s. 449-453.

bližší podobě zbylých oken není nic známo. Kaple byla zaklenuta dvěma poli křížové klenby, jejíž svorníky jsou zdobeny opět složitými rostlinnými ornamenty a dnes uloženy v prostorách bývalé kaple.

Dokončení stavby kaple je obvykle kladeno do 70.-80. let 13. století a uvedení kaple do provozu je spojeno i s jejím vysvěcením za účasti biskupa. Dokladem tohoto počínu je pětice pod mladšími omítkami nalezených pozůstatků světicích křížů. Podle jejich umístění se lze logickou cestou dopočítat i zbývajících sedmi křížů. Kříže byly malovány červenou barvou na bílé hrubší omítce. Další případná malířská výzdoba kaple není známa, a to z důvodů, jež uvedu níže.

Kaple společně s celou věží byla pravděpodobně v průběhu 15. století těžce poškozena. Tyto události bývají spojovány s údajným obléháním hradu Buchlova vojskem Matyáše Korvína v roce 1468. Jelikož v tomto roce Korvín dobýval Uherské Hradiště, lze předpokládat, že se v téže době mohl pokusit i o obsazení Buchlova, jež tehdy jako zástavní zboží drželi Landštejnové. Jakákoliv spojitost mezi obléháním Uherského Hradiště a případným tažením proti Buchlovu však není prokázána a nefiguruje ani v žádném písemném prameni. Pravděpodobnější je, že věž s kaplí trpěla během času statickými poruchami podloží, které jsou doloženy různými stavebními aktivitami i v jiných částech hradu, a to dokonce v různých obdobích.

Není jistě bez zajímavosti, že zdivo věže a přilehlého jižního paláce bylo ve 20. století v tak špatném stavu, že počátkem devadesátých let muselo být provedeno celkové statické zabezpečení stavby včetně stahování věže a paláce ocelovými lany. Lze si snadno představit, že těžká klenba, spočívající pouze na svazkovitých příporách v interiéru kaple a nepříliš mohutných opěrných pilířích, usazených pouze při jižní stěně stavby, byla nakonec příčinou zániku sakrální funkce tohoto prostoru. Není ovšem vyloučeno, že kaple byla zrušena například ze statických důvodů nebo z důvodů obranných ještě dávno před polovinou 15. století.

Samotné zdivo kaple dosahuje tloušťky necelého metru a půl a jak jsem již zmínil, opěrný systém, skládající se jen ze tří pilířů, byl vybudován pouze na jižní straně věže. Když již kaple neplnila svoji funkci, rozměrná hrotitá okna byla zazděna a původní interiérová omítka zakryta omítkou novou, šedavé barvy. Tato omítka překrývá i dochovaná ostění původních raněgotických oken. Právě tato vrstva omítky nese soubor graffit a maleb tuhou. V téže době, kdy došlo k zazdění raněgotických oken, byla pravděpodobně zešířena i jižní zeď, a to minimálně v úrovni prvního podlaží věže.

Další stavební aktivity se objektu citelně dotkly ve 40. letech 16. století během celkové přestavby hradu za Jana Ždánského ze Zástřizl. Tehdy byla nejspíše konečně snesena klenba bývalé kaple. Bezprostředně s tímto počinem musela souviset i novovýstavba jižní stěny věže, a to od úrovně třetího podlaží. Namísto raněgotických oken zde vznikly dvojice drobnějších výklenků, zaklenutých jednoduchou křížovou klenbou. Výklenky od sebe ve třetím podlaží dělil jediný pozůstatek raněgotické jižní stěny kaple i se svazkovou příporou původní klenby.

Celá dvoupodlažní prostora bývalé kaple byla rozdělena na dvě prostory nad sebou vloženým trámovým stropem. Aby bylo kde uchytit nosné trámy stropu, bylo v interiéru k zazděným raněgotickým oknům na severu, východě a západě přistavěno zdivo, pod nímž byla až do přelomu 80. a 90. let 20. století skryta vrstva omítky s graffity. Navíc část severní stěny byla narušena vestavěním komínové šachty. Tato stavební aktivita poškodila zde umístěné graffity. Při těchto stavebních pracích byla věž osvětlena novými obdélnými okny s kamennými ostěními. Celek věže byl sjednocen se současně přestavovaným jižním palácem.

Další stavební úpravy nastaly pravděpodobně na přelomu 16. a 17. století, nebo v průběhu století sedmnáctého. Vzniklo páté podlaží věže a drobnější renesanční okénka byla dílem vyměněna za rozměrnější, dílem zazděna.

Příští podstatné změny nastaly až na přelomu 80. a 90. let dvacátého století, kdy došlo ke zrušení stropu mezi třetím a čtvrtým podlažím, byly vybourány renesanční dozdivky v interiéru a objevena tak vrstva omítky s nápisovým fondem. Zároveň došlo v těchto prostorách k vyjmutí oken na východě a západě věže v místech původních rozměrných oken raněgotických, jenž byly v rámci možností, tzn. s výjimkou kružeb, obnoveny. Za své tak vzala část graffit, nacházejících se právě na omítkách zazdívek těchto oken.

Zámek Buchlovice

Zámek v Buchlovicích nechal vystavět na přelomu 17. a 18. století majitel panství Jan Dětřich Petřvaldský z Petřvaldu. Podle pověsti tak učinil proto, že jeho manželka Anežka Eleonora, rozená z Colonna-Fels byla zvyklá na prosluněné italské prostředí. Pravdou však je, že její rodová větev pocházela z Tyrol a ze Slezska. Buchlovický zámek představuje ukázkou dobové šlechtické vily, která má svým ztvárněním kořeny spíše ve Francii. Obdobné stavby, reprezentující své majitele, byly stavěny také na předměstí Vídně. Architekt stavby není dodnes přesně určen, někteří badatelé ukazují na Domenica Martinelliho, jiní Carlu Fontanovi

nebo Mořici Grimovi. Rozvádět podrobněji spory o autora stavby však nepřísluší zaměření této práce³⁵.

Zámek se skládá ze dvou samostatných budov. Níže v mírném svahu posazená budova, určená k obývání panstvem, se jeví z čestného dvora jako přízemní, ze zahrady je však patrová. Přízemí v zahradní partii budovy sloužilo k ubytování hostů. Druhá budova výše ve svahu sloužila jako byty služebnictva a stáje.

V budování zámku pokračoval i Děřřichův syn Karel Zikmund Petřvaldský. Dosvědčují tomu znak Petřvaldů a znak jeho manželky Marie Krescencie, rozené Schrattenbachové, jenž jsou umístěny na ozdobných vázách na vrcholu sloupů s mříží, oddělující čestný dvůr a zámecké nádvoří³⁶.

Počátkem 20. století upravoval exteriéry i interiéry zámku uherskohradišřský architekt Dominik Fey. Prováděl také úpravy v zámecké zahradě³⁷.

Dolní zámecká budova je z čestného dvora přístupná třemi vchody. Nad levým z nich se nachází nápisová deska z roku 1734³⁸, upomínající na tehdejšího majitele zámku Zikmunda Karla Petřvaldského. Nad dalšími vchody se nacházejí alianční znaky. V ose budovy to je znak Berchtoldů a Trauttmansdorřů³⁹, nad vchodem na pravé straně zámeckého křídla alianční znak Petřvaldů a Colonna-Felsů⁴⁰.

Zámecké interiéry jsou dnes vybaveny mobiliářem z 19. a počátku 20. století, lze zde však nalézt i některé starší kusy nábytku. Dvě patra centrální věžovitě stavby dolního traktu zabírá velký, takzvaný hudební sál, jehož strop je zdobený freskou, znázorňující génia umění, jenž odevzdává své hotové dílo, totiž buchlovický zámek, Anežce Eleonoře z Colonna-Felsu. Vyobrazení dolní zámecké budovy připomíná skutečný stav, podle podoby horní zámecké budovy tato nebyla v okamžiku vyhotovení fresky ještě dokončena, neboť projekt zde znázorněný se od skutečnosti poněkud liší. Nad vyobrazením zámku rozsévá z oblak Šřtěšřena květiny z rohu hojnosti. Kolem ní seskupení andělíčci drží v rukou květiny, samotná Šřtěšřena květinový věnec. Květiny s věncem znázorňují letopočet 1707⁴¹, tedy rok dokončení stavby

---

³⁵ SEDLÁK, Jan: *Buchlov a Buchlovice*. Brno 1993, s. 61.

³⁶ Kat. ř. 073.

³⁷ SEDLÁK, 1993, s. 69.

³⁸ Kat. ř. 054.

³⁹ Kat. ř. 114.

⁴⁰ Kat. ř. 051.

⁴¹ Je možná i interpretace 1701. Letopočet není součástí tohoto katalogu, neboť jej netvoří říslice, nýbrž alegorická květinová výzdoba.

dolní zámecké budovy. Kolem centrální oválné fresky se nachází osm fresek drobnějších. Znázorňují ctnosti manželky zakladatele zámku; spravedlivost, nevinnost, statečnost a umění milovnosti. Mezi těmito čtyřmi freskami je další čtveřice fresek s nápisovými páskami⁴². Nad dvěma krby po stranách sálu se nacházejí rozměrné štukové barvené a zlacené kartuše se znaky zakladatele zámku⁴³ a jeho manželky⁴⁴. Patro sálu obíhá galerie, přístupná po točitém schodišti z hlavní komunikační chodby. Podklenutí galerie je zdobeno freskami, tentokrát čtyřmi živly a čtvero ročních období⁴⁵. Výklenek v čele galerie nese malovaný pamětní nápis, upomínající na některé členy rodiny Petřvaldských a Berchtoldů⁴⁶.

Stavební a provozní úpravy zámku v přelomu 19. a 20. století dokumentují litinové desky s heraldickou výzdobou, znázorňující alianční znaky Berchtoldů a Károliů Nagy-Károly, jež jsou umístěny v krbech⁴⁷. V zámecké jídelně se nachází na stěně nad krbem další heraldická štuková výzdoba, zachycující v kartuši heraldického lva Berchtoldů. Kartuše je otočena štukovou kolanou řádu zlatého rouna⁴⁸.

Bezesporu nejzajímavější epigrafickou památku v zámeckém interiéru nalezneme v malém salonku v nároží stavby. V této místnosti se dne 16. září 1908 odehrála schůzka ruského a rakouského ministra zahraničních věcí, Alexandra Izvolského a Aehrenthala, zprostředkovaná Leopoldem II. Berchtoldem. Výsledkem schůzky byla anexe Bosny a Hercegoviny. Na toto setkání upomíná nápis nad krbem, který je mimo jiné jediným francouzským nápisem na katastru městyse⁴⁹. Strop salonku nese další nápis, upomínající Jana Dětřicha z Petřvaldu, obnovený roku 1836⁵⁰.

Stavební úpravy horní zámecké budovy počátkem 20. století dokládá nápis s letopočtem, provedený v omítce pod střešní římsou. Nad průchodem budovy v ose stavby je umístěn v kartuši znak Berchtoldů, jehož srdečním štítkem je srdeční štítek hrabat Sinzendorffů. Jde o znak manželů Františka Antonína Berchtolda a jeho manželky Marie Alžběty, roz. Sinzendorffové, rodičů Prospera Berchtolda, manžela Terezie Apolonie

---

⁴² Kat. č. 049.

⁴³ Kat. č. 047.

⁴⁴ Kat. č. 048.

⁴⁵ SEDLÁK, 1993, s. 70.

⁴⁶ Kat. č. 138.

⁴⁷ Kat. č. 142, 143, 144, 145.

⁴⁸ Kat. č. 141.

⁴⁹ Kat. č. 126.

⁵⁰ Kat. č. 093.

Petřvaldské z Petřvaldu. Znaková kartuše nemá k buchlovickému zámku žádný vztah a musela zde být umístěna až druhotně, a to snad až synem Prosperovým, Leopoldem I. Berchtoldem.

Nad vchodem do levého křídla horní zámecké budovy je zabudována kartuše s nápisem, upomínajícím, že v těchto prostorách bydlel Bedřich Všemír Berchtold.

Kaple svaté Barbory

Nynější kaple svaté Barbory na kopci Modle, který byl obydlen již v pravěku, vznikla jako náhrada za zpustlou a malou raně gotickou sakrální stavbu⁵¹. Původní kaple, zmiňovaná ještě v roce 1608 v Černých knihách buchlovského loveckého práva⁵², je vyobrazena na rytině Johanna Willenberga z roku 1593, otištěné v Paprockého Zrcadle Markrabství moravského.

Stavebníkem nové kaple v manýristickém slohu se stal Hanuš Zikmund Petřvaldský z Petřvaldu. Stavba započala v roce 1672. Původním záměrem bylo vybudovat na Modle kapli s malým klášterem řádu Trinitářů. Architekt stavby není přesně znám, uvažuje se toliko o dvojici možných stavitelů. Jedním z nich je Giovany Pietro Tencalla, popřípadě Jan Křtitel Ern⁵³. Kaple má křížový půdorys s centrálním prostorem, osvětleným kupolí. Nad loděmi se nacházejí průchozí oratoře, přístupné točitým schodištěm. Kaple od svého počátku sloužila za místo posledního odpočinku majitelů panství, tedy původně pánů z Petřvaldu a po nich hraběcímu rodu Berchtoldů.

V interiéru kaple se nachází množství sepulkrálních památek – jmenujme například druhotně umístěný epitaf Anny Švíkové z Lukonos, zemřelé v roce 1580⁵⁴, empírový epitaf Leopolda I. Berchtolda⁵⁵ či jiný epitaf Zikmunda II. Samuela Corsina Berchtolda a jeho manželky Josefíny Gabriely, roz. Trauttmansdorfové. Tento je vlastně doplňkem glazovaného keramického reliéfu Madony s dítětem, jenž byl v 16. století vytvořen Giovannim della Robia⁵⁶.

---

⁵¹ NOVOTNÝ, Jiří - ŽIŽLAVSKÝ, Bořek: *Kaple sv. Barbory a vrch Modla*. Libice nad Cidlinou, 2004, nestránkováno.

⁵² Za zavraždění Václava Hlavinského byl před soud postaven Jan Švestka z Boršic. Jistý trest smrti mu byl díky přímluvě přátel, mimo jiné i z řad šlechty, zmírněn. Odsouzen byl k peněžitým pokutám a k vlastnoruční opravě krovu na kapli sv. Barbory. VERBÍK 1976, s. 130 - 131.

⁵³ NOVOTNÝ - ŽIŽLAVSKÝ, 2004.

⁵⁴ Kat. č. 015.

⁵⁵ Kat. č. 091.

⁵⁶ Kat. č. 119.

Hlavní oltář, zasvěcený Panně Marii, z přelomu 17. a 18. století pochází z klášterního kostela na Velehradě. Oltáře v bočních lodích, zasvěcené sv. Ludmile a sv. Zikmundovi, byly zbudovány počátkem 18. století. Z obrazové výzdoby je dnes dominantní čtveřice posmrtných portrétů v mírně podživotní velikosti, znázorňující některé členy z rodiny Berchtoldů z Uherčic. Vyhotoval je malíř František Dorazil. Původně byly tyto obrazy umístěny na hradě Buchlově v bývalé kapli, kde byly, dle dobové pohlednice, opřeny o zeď, a do roku 1956 se nacházely v tzv. pokoji strašidel v druhém patře východní hranolové věže.

Roku 1896, 25. června, současně s hradem Buchlovem, kaple vyhořela. Požáru padly za oběť střechy nad loděmi. Také jím byl poškozen zvon⁵⁷, který se propadl klenbou z půdy dolů do kaple⁵⁸.

Kaple jako místo pohřbů majitelů panství obsahovala čtyři hrobky. První z nich, umístěná pod vstupní částí budovy, sloužila k pohřbívání františkánských mnichů, kteří zde sloužili mše svaté a obývali vedlejší domek. Ve zbývajících trojici krypt byli původně pohřbeni baroni Petřvaldští z Petřvaldu, avšak když začali hrobku používat jejich následovníci, hrabata Berchtoldové z Uherčic, soustředili tito ostatky Petřvaldů do hrobky pod oltářem sv. Zikmunda. Hrobka, nyní sloužící coby úložiště ostatků Petřvaldských, obsahovala původně rozměrný pískovcový sarkofág s ostatky Zikmunda Karla Petřvaldského z Petřvaldu⁵⁹ a dva další pohřby. Dnešní situace v této kryptě je nepřehledná a kosterní ostatky jsou zpřeházené. Koncem 19. století byla jedna z hrobek přestavěna a vchod do ní byl veden zvenčí. Stav františkánské hrobky a další hrobky pod hlavním oltářem není znám.

V sousedství kaple svaté Barbory stojí přízemní prosté stavení poustevny se suterénem, obsahujícím ve skále vytesanou komoru – soukromou postní modlitebnu poustevníků.

Kostel svatého Martina v Buchlovicích

Farní kostel, zasvěcený svatému Martinu, stával v Buchlovicích již ve středověku. První zmínka o farářích a patronátním právu pochází z roku 1391. První farář je zmiňován k

---

⁵⁷ Kat. č. 036.

⁵⁸ NOVOTNÝ - ŽIŽLAVSKÝ, 2004.

⁵⁹ Kat. č. 075.

roku 1412⁶⁰. Kostel v průběhu 16. století zchátral, neboť obyvatelstvo protestantského vyznání navštěvovalo vlastní bratrský sbor⁶¹.

V období rekatolizace založil majitel panství Milota Prakšický ze Zástřizl kostel nový, zasvěcený stejnému patronu. Stalo se tak v roce 1640⁶². O rok později již byl vysvěcen⁶³, ale stavba byla dokončena až roku 1643⁶⁴.

Kostel byla jednodílná stavba, krytá mansardovou střechou a loď osvětlovala na každé straně trojice oken. Na západní straně se k lodi přimykala věž se vstupním prostorem, tzv. žebračkou, východní konec kostela byl uzavřen pětibokým presbytářem. Pod kostelní lodí byla umístěna hrobka, určená k pohřbívání duchovních, Poslední odpočinek však v ní našly i osoby světské. Kolem kostela se rozprostíral hřbitov.

V 19. století již velikost kostela nevyhovovala počtu farníků, navíc v 70. letech téhož století musel být ze statických důvodů snesen klenutý strop presbytáře. Z důvodu velkého množství farníků se započalo v druhé polovině 19. století uvažovat o rozšíření a zvětšení kostelní budovy. První určité kroky provedl v tomto farář Karel Lysý. Roku 1897 nechal u kroměřížského architekta Leodegara Slováka vypracovat návrh rozšíření kostela. Jeho práce byla založena na přístavění dvou příčných lodí v novobarokním slohu. Roku 1898 již obdržel zadání přestavby architekt Dominik Fey z Uherského Hradiště, který navrhoval zbourání dosavadního kněžiště a v jeho místě mýnil vybudovat příčnou loď, přičemž by kostel dostal tvar kříže. Na tuto příčnou loď by navazovalo nové kněžiště. Fey měl v úmyslu zároveň s přístavbou změnit i celkovou kostelní fasádu. Další návrh vypracoval architekt Pollat. Feyovu a Pollatovu práci posoudil brněnský architekt Chaura a přikláněl se k návrhu Pollatovu. Po smrti hraběte Zikmunda II. Berchtolda se však již o přestavbě kostela sv. Martina přestalo hovořit. V roce 1911 vypracovala stavební firma Eduarda Sochora z Prahy nový návrh, ale s počátkem první světové války upadl i tento do zapomnění. Po válce, za faráře Jaroslava Zatloukala, vyšel vítězně nový návrh Dominika Feye. Rozšíření kostela bylo uskutečněno ve 20. letech 20. století⁶⁵.

Tehdy byly také do interiéru kostela nainstalovány dochované sepulkrální a další epigrafické památky, umístěné původně v bratrském sboru.

---

⁶⁰ ZELINKA, Josef: *Dějiny farnosti v Buchlovicích*. Buchovice, 2005, s. 5.

⁶¹ Týž, s. 7.

⁶² Budování kostela dokládá znakový terčík z kostelní klenby, kat. č. 031.

⁶³ Kat. č. 032.

⁶⁴ Kat. č. 033.

⁶⁵ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, fond Farní úřad Buchovice, Dílčí inventář, s. 3.

Na epištolní straně jsou ve zdi zasazeny směrem od oltáře epitaf Zikmunda Prakšického ze Zástřizl⁶⁶, znaková pamětní deska z bratrského sboru s erby Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl a jeho manželky Alžběty Kotvrdovské z Olešničky⁶⁷, epitaf neznámého člena rodiny Valkounů z Adlaru⁶⁸ a znaková pamětní deska Miloty Prakšického ze Zástřizl, také původem z bratrského sboru⁶⁹.

Na evangelijní straně směrem od oltáře je ve zdi zazděna deska s aliančním znakem Petřvaldů a Serenyiů a letopočtem 1682⁷⁰. Vedle ní je umístěn epitaf Jindřicha Prakšického ze Zástřizl⁷¹ a pamětní deska Jiřího Zikunda Prakšického ze Zástřizl z roku 1794⁷².

Kostel svaté Alžběty v Buchlovicích (bývalý bratrský sbor)

Kdy byl původní českobratrský sbor vystavěn, není jisté. Stavba bývá spojována se zvonem, dnes zavěšeném na věži kostela sv. Martina, který nese dataci 1519⁷³.

Na přelomu 15. a 16. století byla část Buchlovic v držení protestantského rodu Podštátských z Prusinovic, kteří vlastnili i patronátní právo. První přímá písemná zmínka o sboru je až z roku 1580, kdy bylo potvrzeno darování pozemků, na nichž stavba stojí. Pozemky měl dle zprávy již dříve darovat Jan Ždánský ze Zástřizl buchlovickému sboru⁷⁴.

Samotná architektura stavby mnoho nenapoví. Bývalý sbor měl obdélnou loď, prolomenou v severní stěně valeně klenutým vchodem. Loď byla ze západní strany osvětlena třemi úzkými vysokými okny dovnitř i ven se rozšiřujícími špaletami, zakončenými valeným obloukem s mírným náznakem lomení. Východní stěna prošla barokní přestavbou, a zda původně nesla stejné uspořádání oken, není známo. Při přestavbě byl v přízemí do východní stěny prolomen další vchod a nad ním širší okno s valeným záklenkem. Šestiboký presbytář směřuje na jih a v každé ze stěn je umístěno po jednom okně, totožném s okny v západní stěně

---

⁶⁶ Kat. č. 018.

⁶⁷ Kat. č. 026.

⁶⁸ Kat. č. 016.

⁶⁹ Kat. č. 027.

⁷⁰ Kat. č. 040.

⁷¹ Kat. č. 017.

⁷² Kat. č. 084.

⁷³ Kat. č. 008.

⁷⁴ ZELINKA, 2005, s. 6.

lodi. Blíže neurčitelná stavební aktivita je datována znakovými deskami se žalmy z roku 1619⁷⁵.

V roce 1644 byl sbor předán katolické církvi a vysvěcen na kostel sv. Alžběty. V roce 1645 měly být vyneseny ostatky protestantských majitelů panství z hrobky, pohřbívat se zde ale nepřestalo. V roce 1645 byla v kostele pochována patnáctiletá Libuše Alžběta Petřvaldská, roku 1654 zde byla pohřbena její matka, protestantka Kunhuta Petřvaldská, rozená ze Zástřizl⁷⁶. Dále tu jsou doloženy v letech 1653 a 1657 pohřby dvou dětí Hanuše Zikmunda Petřvaldského.

Někdy mezi lety 1650 - 1688 byla provedena zmíněná stavební úprava kostela v barokním slohu. Dokládá to alianční znak Hanuše Zikmunda Petřvaldského a jeho manželky Anny Marie Serenyiové, umístěný nad novým vchodem ve východní stěně lodi⁷⁷. Bližší datování může napovědět další znaková deska Hanuše a jeho manželky s datací 1682, jež se nachází nyní v kostele sv. Martina⁷⁸.

V roce 1766 byl kostelík odsvěcen, protože již nebyl využíván a v jeho okolí byl v provozu pouze hřbitov⁷⁹. Budova byla prý ve velmi špatném stavu; střecha a klenba byla zřícena⁸⁰. Loď kostela a presbitář byl přepatrován dřevěnými patry, jejichž nosné sloupy byly zapuštěny do kamenných základů, zazděných pod původní podlahu. Jeden z takových pilířů byl nalezen v roce 1999 při sondáži, a to přímo v zasypaném tělese krypty, jejíž strop musel být prorazen a prostor zasypán hlínou a stavební drtí. Hlína pocházela patrně z nějakých blíže neznámých terénních úprav kolem kaple z pozemků hřbitova, protože obsahovala zlomky lidských kostí. Okna lodi i presbytáře byly přezděny na úzké větrací otvory.

S touto stavební aktivitou lze pravděpodobně spojit vynesení sepulkrálních památek z objektu. V Cerroniho soupise jsou některé z nich zaznamenány před vchodem do objektu. Budova byla po adaptaci využívána jako vojenské skladiště.

V roce 1803 byla prodána kontribučenskému fondu za 100 zlatých a adaptována na kontribučenskou sýpku⁸¹. V roce 1939 byl objekt zakoupen místním kostelním konkurenčním

---

⁷⁵ Kat. č. 026, 027.

⁷⁶ Kat. č. 035.

⁷⁷ Kat. č. 034.

⁷⁸ Kat. č. 040.

⁷⁹ HRDÝ - KOŘÍNEK - ŽIŽLAVSKÝ 2005, s. 49.

⁸⁰ MÜLLER, J.: *Die Herrnburg Buchlau im gesegneten Marchlande*. Praha 1837, s. 33.

⁸¹ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, fond Farní úřad Buchlovice, kart. 28, inv. č. 121.

výborem⁸². V roce 1948 byla zrekonstruována střecha stavby a pak v 70. letech 20. století byl bývalý bratrský sbor přeměněn na smuteční síň a tomuto účelu slouží dodnes.

Hřbitovy v Buchlovicích

První záznamy o hřbitovech v Buchlovicích pochází z nejstarší dochované matriky zemřelých z roku 1660⁸³. Z matričních zápisů je patrné, že již v těchto dobách se pohřbívalo nejen v bezprostřední blízkosti tehdy nového kostela svatého Martina, ale i při bývalém bratrském sboru, vysvěceném v katolický kostel svaté Alžběty. Lze předpokládat, že oba hřbitovy měly svou tradici již delší dobu.

Pohřby u kostela sv. Martina se konaly jistě už ve středověku ve 14. století, kdy je o tomto kostele první písemná zmínka. Toto pohřebiště bylo patrně v průběhu 16. století společně s kostelem opuštěno a nahrazeno novým v blízkosti bratrského sboru.

Vlivem josefínských reforem mělo dojít k ukončení užívání hřbitova okolo kostela svatého Martina, ale ještě v roce 1810 se vrchnost marně snažila přimět poddané, aby definitivně zřídili nový hřbitov mimo ves⁸⁴. K rozšíření starého hřbitova v bezprostřední blízkosti tehdy již zrušeného kostela svaté Alžběty došlo až po polovině 19. století. Další rozšíření tohoto hřbitova nastalo až v první polovině 20. století, kdy bylo zřízeno hřbitovní oddělení pro bezvěrce a jinověrce⁸⁵.

Ze zrušeného hřbitova okolo kostela svatého Martina, vymezeného na úzkém prostoru zděnou zídou, se zachovaly dva pískovcové náhrobky v podobě kříže⁸⁶ a torzo třetího kamenného náhrobku, taktéž v podobě kříže⁸⁷. Všechny tři náhrobky, pocházející z první poloviny 18. století, nesou na křížení ramen kříže nápis IHS. Jeden ze zachovaných náhrobků má ve své spodní části kartuši s dnes nečitelným textem, druhý nese pouze letopočet. Kamenické zpracování těchto tří nositelů je velmi obdobné a poukazuje tak na možnost výroby v jediné kamenické dílně.

---

⁸² Státní okresní archiv Uherské Hradiště, fond Farní úřad Buchlovice, kart. 28, inv. č. 122.

⁸³ Nejstarší, matrikou zemřelých doložený pohřeb na hřbitově u kostela sv. Martina, je ze 4. února 1660, u kostela sv. Alžběty to je 31. prosince 1660. MZA Brno, Sbirka matrik, MZ 11461 Buchlovice, s. 2, 3.

⁸⁴ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, fond Farní úřad Buchlovice, kart. 28, inv. č. 129.

⁸⁵ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, fond Farní úřad Buchlovice, kart. 28, inv. č. 131.

⁸⁶ Kat. č. 062, 070.

⁸⁷ Kat. č. 061.

Na druhém hřbitově u kostela svaté Alžběty se nacházejí dva staré náhrobky a jedna krycí deska hrobky. Nejstarší z těchto nositelů pochází z konce 18. století⁸⁸ a zbylé dva z 19. století⁸⁹.

Jiné památky a jejich nositelé na katastru Buchlovic

Nejstarší památkou v Buchlovicích, bohužel dnes již neexistující, byla nástěnná malba na budově panské sýpky⁹⁰ v samotném centru Buchlovic. Objekt sýpky byl součástí statku a pivovaru, který vznikl v průběhu 16. a 17. století v sousedství renesančního zámečku, vystavěného někdy v průběhu 16. století vladky ze Zástřizl. K pobytu šlechty byl využíván do počátku 17. století, kdy se majitelé panství trvale usadili na hradě Buchlově, který se pro nastávající neklidnou dobu zdál být dozajista bezpečnějším útočištěm. Zámeček v Buchlovicích změnil svou funkci na sídlo vrchnostenských úředníků a posléze jeho okolí v hospodářský dvůr. Po polovině 20. století vlivem vzniku JZD byly objekty statku opuštěny a téměř všechny budovy v průběhu 70. a 80. let 20. století strženy⁹¹. Demolici se vyhnulo pouze jedno křídlo budovy stájí, v jehož štítě se nachází štukový letopočet 1799⁹².

O šest let mladší byl nápis na stěně nedalekých panských mlatů, který zanikl při zkrácení budovy ve 20. letech 20. století⁹³. Nyní je v budově umístěno Muzeum podhradí.

V roce 1613 byly založeny rozsáhlé dvoupatrové vinné sklepy ve svahu pod hradem Buchlovem. Zakladatelem sklepů byl Jiří Zikmund Prakšický ze Zástřizl. První etapu výstavby sklepů dokládá v současnosti nepřístupná a těžce poškozená pískovcová pamětní deska, zazděná ve zdivu v nitru jednoho ze sklepů⁹⁴.

Patrně v roce 1686 provedl celkovou přestavbu sklepů Hanuš Zikmund z Petřvaldu, jak tomu dosvědčuje klenák vstupu spodního patra sklepů s Hanušovými iniciálami a poškozeným letopočtem⁹⁵. Klenák vstupu do vrchního patra sklepů je ozdoben petřvaldským

---

⁸⁸ Kat. č. 086.

⁸⁹ Kat. č. 092, 103.

⁹⁰ Kat. č. 020.

⁹¹ HRDÝ - KOŘÍNEK - ŽIŽLAVSKÝ 2005, s. 16.

⁹² Kat. č. 087.

⁹³ Kat. č. 083.

⁹⁴ Kat. č. 025.

⁹⁵ Kat. č. 043.

znakem⁹⁶. Další možné stavební úpravy byly podniknuty z iniciativy majitele velkostatku Leopolda II. Berchtolda v roce 1913. Z téhož roku se v horním patře sklepů nachází pamětní deska, upomínající na třisetleté výročí založení sklepů⁹⁷.

Zastřešené sklepy byly využívány až do 80. let 20. století k pěstování žampionů a uskladnění zeleniny, v současné době jsou v soukromých rukou, veřejnosti jsou nepřístupné a jejich stav je žalostný a blízky zřícení.

V Buchlovicích jsou doloženy také ve dvou případech datace vinných sklípků prostých vinařů. V prvním případě jde o velmi sporný malovaný letopočet 1735⁹⁸ nad vchodem do sklepa v místní části Lhotka, v druhém případě tesaný letopočet 1879⁹⁹ v překladu dveří sklepa v místní části Lůčky.

Význačnou památkou je také kamenný památníček, upomínající na smrt Jindřicha Prakšického ze Zástřizl ve smrad'avském údolí. Originál památníku, dnes umístěný na nádvoří hradu Buchlova, nechala vyrobit roku 1782 Marie Eleonora Petřvaldská z Petřvaldu¹⁰⁰. Od roku 1998 ve smrad'avském údolí můžeme spatřit pouze kopii pískovcového objektu¹⁰¹. Bez zajímavosti jistě není, že tento památníček svým tvarem a zpracováním připomíná památníček na Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl¹⁰², nacházející se v kostele svatého Martina.

Velkou část epigrafických památek tvoří také nápisy na podstavcích drobných církevních památek, tedy křížů a soch svatých. Křížů s nápisem je na sledovaném území 11, z nichž nejstarší pochází z roku 1784¹⁰³. Soch svatých s nápisem nalezneme na sledovaném území 10 a nejstarší z nich je datována letopočtem 1716¹⁰⁴. Mimo to se v zámeckém parku nachází socha svatého Jana Nepomuckého, na jejímž soklu je v kartuši znázorněn alianční znak Petřvaldů a Schrattenbachů¹⁰⁵.

---

⁹⁶ Kat. č. 044.

⁹⁷ Kat. č. 129.

⁹⁸ Kat. č. 156.

⁹⁹ Kat. č. 107.

¹⁰⁰ Kat. č. 080.

¹⁰¹ ŽIŽLAVSKÝ, Bořek: *Vyprávění o křížích, sochách a božích mukách v Buchlovicích*. Buchlovice 2000, s. 14-17.

¹⁰² Kat. č. 084.

¹⁰³ Kat. č. 081.

¹⁰⁴ Kat. č. 050.

¹⁰⁵ Kat. č. 074.

Raritní epigrafickou památkou je bezesporu zašlý nápis na zadním traktu bývalé hájovny pod Buchlovem¹⁰⁶, v níž se nacházel hostinec Obora. Text upozorňuje na výčep piva. Pohostinská činnost je zde doložena již v urbáři panství z roku 1720. Nápis pochází patrně z přelomu 19. a 20. století. V roce 1904 zde byla totiž hostinská konfese zrušena¹⁰⁷.

EPIGRAFICKÉ A HERALDICKÉ PAMÁTKY NA KATASTRU MĚSTYSE BUCHLOVICE

Klasifikace

Epigrafické památky je možno hodnotit z pohledu několika různých hledisek. Základním znakem nápisových památek je samozřejmě písmo a jazyk nápisu a dále také dělení podle vnějších a vnitřních znaků. Nápis samotný ve většině případů je součástí většího celku, mnohdy uměleckého charakteru, často doprovázeného heraldickou výzdobou.

A - Podle způsobu vyhotovení:

1. tesáním nebo řezáním
2. rytím
3. odléváním a zhotovováním negativních forem pro odlévání
4. malováním
5. vnášením do omítek
6. skládáním do mozaik
7. psaním nebo škrábáním po zdech (graffiti)
8. tkaním či vyšíváním

B - Z hlediska materiálu a látky:

1. kámen
2. dřevo
3. textil
4. kov

---

¹⁰⁶ Kat. č. 118.

¹⁰⁷ ŽIŽLAVSKÝ, Bořek: *Putování po starých hospodách v Buchlovicích a okolí*. Buchlovice 2001, s. 25-27.

5. omítky a zdi
6. opracovaná hlína, sklo a jiné artefakty řemeslné výroby vyjma kovu

C - Podle primárního umístění:

1. budovy a stavby - na nich i v nich: a) samostatně
b) jako doprovod pevně fixovaných uměleckých děl
2. zvony
3. terén (hranečníky, kamenné kříže apod.)
4. mobiliář
5. produkty uměleckého řemesla včetně sériových výrobků
6. textový doprovod samostatných uměleckých děl
7. nápisy ryze literárního charakteru, které nebyly epigraficky realizovány

D - Podle obsahu:

1. literární (citace z literárních děl)
2. historické (pamětní): a) s datací - obecně historické nebo personalistické
b) bez datace - obecně historické nebo personalistické
3. právní
4. doprovodné (slovní doprovod uměleckého díla, pokud není vázáno na konkrétní osoby)

Ve zkoumané územní oblasti se nevyskytují zcela všechny kategorie epigrafických památek. Z práce samotné byly ihned v jejích počátcích vyřazeny epigrafické památky, jejichž nositelem je mobiliář. Stalo se tak hlavně z důvodu zvolené dolní časové hranice práce, která tak sama o sobě zahrnuje velké množství nápisových památek. Dolní časová hranice katalogu by také neumožňovala efektivně zpracovat mobiliář jako nositele epigrafických památek, nacházející se například v soukromém vlastnictví osob.

Ze skupiny A jsem vyloučil kategorii 6 a 8, tedy nápisy, zhotovené skládáním do mozaik a nápisy zhotovené tkaním a vyšíváním. Podobně ze skupiny B můžeme vyčlenit 3. bod, tedy textil. Co se týče primárního umístění památky, vylučujeme kategorii 4, 5 a 7, tedy produkty uměleckého řemesla včetně sériově vyráběných výrobků, mobiliář a nápisy ryze literárního charakteru, nerealizované epigrafickou cestou. Ze skupiny D můžeme jednoznačně vyloučit kategorii 3, tedy nápisy právní povahy.

Sepulkrální památky

Sepulkrálních, tedy pohřebních památek nápisového a heraldického charakteru bylo ve sledované oblasti katastru nalezeno pro sledované období celkem 23. Podle primárního, případně sekundárního umístění a podle objektů, jejichž text je zachován pouze v písemných pramenech, se tyto sepulkrální památky nacházely původně ve třech stavbách a na dvou hřbitovech. Fyzicky se dochovalo 21 památek, o dvou se zmiňuje věrohodný písemný pramen¹⁰⁸.

Na katastru městyse Buchlovic nejsou zastoupeny všechny kategorie pohřebních památek, a i u těch, které se zde vyskytují, je v některých případech jejich zařazení do jednotlivých kategorií sporné. U jednoho objektu z kaple sv. Barbory a objektů dnes nacházejících se v kostele sv. Martina nelze jednoznačně říci, zda jde o náhrobníky či o epitafy. Objekty mají formu i rozměry náhrobníků, avšak víme, že jejich původní umístění bylo v bratrském sboru, pozdějším kostele svaté Alžběty, kde se nacházela hrobka, doložena archeologickou sondáží¹⁰⁹. Předpokládá se uložení všech ostatků šlechtických osob v hrobce postrádám tedy smysl hrobů pod podlahou, které by byly kryty náhrobníky. Proto tyto objekty označuji v mé práci za epitafy. Celkem se to týká čtyř památek.

Dělení sepulkrálních památek:

Náhrobník - je to většinou kamenná obdélná deska, kryjící nevyzděnou šachtu hrobu v podlaze objektu. Rozměry by měly odpovídat postavě zemřelého. Náhrobníky rozlišujeme heraldické, figurální, se symboly, se značkami a textové, případně kombinované.

Epitaf - objekty mnohdy podobné náhrobníkům. Rozpory v určení pochází většinou z absence znalostí o původním umístění objektu. Epitaf má různé tvary a velikosti, připomíná textem osobu zemřelého či datum smrti, může obsahovat biblické citáty či jiné texty. Některé z epitafů zpodobňují osobu zemřelého, klečící před křížem; někdy je tato osoba doprovázena i rodinnými příslušníky. Vždy je však epitaf zasazen ve zdi v blízkosti místa pohřbu a nesmí krýt hrobové místo.

---

¹⁰⁸ Kat. č. 014, 035.

¹⁰⁹ BAŠČAN, Michal - PRASEK, Vincenc - ŽIŽLAVSKÝ, Bořek: *Po stopách buchlovského mordu*. Buchlovice 2001, s. 61-65.

Nástěnný náhrobek - kamenná deska s nápisem, umístěná na zdi podobně jako epitaf, ale kryje hrobové místo, umístěné taktéž ve zdi.

Kenotaf - podobně jako epitaf má za účel připomínat památku zemřelého. Nekryje hrobové místo, neobsahuje ostatky a nachází se ve větší vzdálenosti od místa pohřbu. Zpracování objektu bývá často monumentální.

Castrum doloris - smuteční architektura s dočasným charakterem. Výzdoba a nápisová část má vzpomínkový charakter k osobě zemřelého. Časté v období baroka.

Pohřební štít - většinou dřevěný, zdobený řezáním a malováním. Nese heraldická znamení zemřelého a býval nošen ve smutečním průvodu. Mohl být trvale zachován v místě pohřbu a pak tedy plnil funkci epitafu.

Tumba - je napodobením starověkých sarkofágů. Rozdílné je však uložení zemřelého, neboť tumba samotná pohřb neobsahuje. Hrobové místo se nachází až pod ní.

Krycí deska tumby - často zaměňovány s náhrobkem, zvláště pokud oba druhy památek jsou uloženy sekundárně.

Krycí deska hrobky - deska, kryjící vstup do vyzdřeného pohřebního místa (možno i pod podlahou), v němž může být umístěna jedna nebo častěji více rakví. V epigrafických edicích se pod pojmem hrobka rozumí i klenutý prostor pod podlahou objektu, určený k pohřbívání. Rozdílnou charakteristiku nese pojem krypta, který označuje obdobný objekt jako hrobka, ale architektonicky propojený se stavbou nad sebou. Rozdíl mezi krycí deskou hrobky a náhrobkem spočívá ve většině případů v umístění kovových kruhů či čepů v rozích či v prostoru desky, případně otvorech po nich. Pomocí těchto kruhů či čepů bylo lze vyzdvihnout desku při opakovaných pohřbech.

Náhrobek - pro epigrafickou edici je náhrobek charakterizován jako stavitelský nebo sochařský útvar nad hrobem či hrobkou, umístěn v objektu nebo na hřbitově s velmi proměnlivou podobou. Musí být trojrozměrný a plastický, a to o poznání více než náhrobek či epitaf.

Hrob, hrobové místo - místo pohřbu v zemi případně pod podlahou. Je možno i opakované pohřbívání. Může nést označení sepulkrální památkou.

Nápisové destičky z rakví - často jsou zhotoveny z kovu a slouží k identifikaci rakve a přiřazení ke konkrétní pohřbené osobě. Podobně mohla být rakev označena nápisem, namalovaným na ní nebo podobně.

Náhrobní nápis - tohoto termínu se užívá u textů, zachovaných sekundárně, pokud pramen nepopisuje podobu nositele.

Zvony a konvářské výrobky

V katalogu je zachyceno celkem 6 zvonů ze zkoumané lokality, jenž nesou na sobě nápis a případnou heraldickou výzdobu. Jeden z těchto zvonů neexistuje a nápisový text je přejet z literatury¹¹⁰. Čtyři zvony jsou zavěšeny na věži kostela svatého Martina v Buchlovicích¹¹¹, pátý zvon se nachází ve sbírkách hradu Buchlova a jeho původní umístění bylo pravděpodobně také zde¹¹² a zvon zaniklý pocházel z kaple svaté Barbory.

V sanktusové věžičce kaple svaté Barbory je zavěšen ještě jeden drobný zvon, k němuž se mi však nepodařilo dostat.

Další zvon se nachází ještě ve věžičce horní zámecké budovy zámku v Buchlovicích. Vyroběn je snad z velmi tenké slitiny, neboť jsou v něm patrné otvory po projektilích ze střelných zbraní. Zvon nenese žádný text ani zdobení.

V kostele svatého Martina se nacházel původně ještě další zvon pozdvihováček, který byl zrekvírován během 1. světové války a po válce se již na své místo nevrátil. Bližší podoba zvonu není známa ani z pramenů, pouze Müller uvádí, že zvon je bez označení¹¹³. Zachovala se po něm pouze jeho hlava, pohozená dnes na kostelní půdě.

Co se týče hmotnosti zvonů, vycházím z práce J. Müllera¹¹⁴ a A. Kučíka¹¹⁵.

Ostatní druhy nositelů nápisů

Z této kategorie pro účel mé práce vyjímám nápisy na mobiliáři, tedy nápisy na obrazech, skříních a jiných druzích nábytku, kostelních oltářích, svícnech, kališích, kostelních křížích, kazatelnách a zповědnicích.

Zahrnuji do této skupiny nápisů všechny nápisy a heraldické památky, jejichž nositelé jsou součástí stavby. Předně to jsou nápisové a znakové desky, ve většině případů jde o kombinaci obojího, dále znakové, nápisové a kombinované klenební svorníky či klenební terčíky, které nemají nosnou funkci¹¹⁶. Také mezi tuto skupinu nositelů zahrnuji nápisy a heraldickou výzdobu překladů dveřních a okenních otvorů¹¹⁷.

---

¹¹⁰ Kat. č. 036.

¹¹¹ Kat. č. 008, 041, 042, 058.

¹¹² Kat. č. 071.

¹¹³ MÜLLER 1837, s. 37.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 27, 37.

¹¹⁵ KUČÍK, Alois: *Náboženské poměry v Buchlovicích*, s. 46 - 47. (strojopis).

¹¹⁶ Např. kat. č. 056.

Také do této skupiny památek počítám ty nositele, které jsou alespoň s budovou nějakým způsobem fyzicky spojeny včetně stavebně konstrukčních prvků (vestavěné skříňe, trámy, dveře, vrata,...)¹¹⁸.

Nástěnné malby - nacházející se v interiérech i exteriérech staveb. Původně malovány náboženské výjevy, doprovázené citáty z Bible či s textovým označením zobrazených osob. V 16. století se rozšiřuje malovaná heraldická výzdoba. Od konce 17. století se v případě datací nástěnných maleb začíná využívat chronogram.

Nástěnné malby se nacházejí v interiérech zámku v Buchlovicích. Dále je možno do této kategorie započítat dva sekundárně dochované objekty. Prvním z nich je malba na čelní stěně bývalé sýpky v Buchlovicích¹¹⁹ a druhým nápis na panských mlatech¹²⁰. Také v kostele svatého Martina a na hradě Buchlově se nacházely do dnešních dob nedochované nápisy, vytvořené technikou malby na interiérovou omítku¹²¹.

Graffiti - jsou druhem nástěnné malby. Nápis, případně i grafická výzdoba vznikly rukou autora, který tak zachytil svou bezprostřední tvorbu. Nápisy jsou provedeny většinou zběžně a kurzívní formou. Graffiti ve sledované oblasti nalézáme předně v bývalé raněgotické kapli na hradě Buchlově¹²² a v kapli svaté Barbory. Zajímavým nápisem technikou graffiti je pamětní zápis v bytě kastelána na hradě Buchlově, dokládající rekonstrukci prostorů v roce 1896 a nalezený po odbourání novodobého sníženého stropu¹²³.

Dipinti - obdobně jako graffiti, ale zhotovené technikou škrábání či rytí do omítky nebo do kamene. Příkladem mohou být ryté iniciály a datace v římsách oratoří v kapli svaté Barbory¹²⁴.

Nápisové desky - jsou nápisové kamenné desky nesoucí prostý text a vsazené pevně do zdiva. Mezi tyto památky lze započítat pamětní desky na hradě Buchlově¹²⁵ a na zámku v Buchlovicích z 18. až počátku 20. století.

---

¹¹⁷ Např. kat. č. 030.

¹¹⁸ Např. kat. č. 055.

¹¹⁹ Kat. č. 020.

¹²⁰ Kat. č. 083.

¹²¹ Např. kat. č. 032.

¹²² Kat. č. 001.

¹²³ Kat. č. 115.

¹²⁴ Kat. č. 122.

¹²⁵ Např. kat. č. 011.

Nápisové desky doprovázené heraldickou výzdobou - obdobná kategorie jako předchozí. Patří mezi ně hlavně renesanční nápisové desky z hradu Buchlova, doprovázené erbovním znamením či erbem Ždánských ze Zástřizl. Zajímavou památkou této kategorie jsou dvě desky, pocházející původně z budovy bratrského sboru, nyní umístěné v kostele sv. Martina¹²⁶.

Kamenné erby, kartuše či alianční znaky, doprovázené datací nebo nápisem - ať už je datace či nápis v poli erbu či kartuše nebo mimo něj.

Kamenné, případně štukové erby, kartuše či alianční znaky, nedoprovázené datací nebo nápisem - do této kategorie lze zařadit i erbovní pozdněgotické klenební svorníky z hradu Buchlova¹²⁷.

Nápisy na portálech - velmi často jde o prosté datace a letopočty¹²⁸.

PÍSEMNÉ PRAMENY A LITERATURA K NÁPISOVÉMU A HERALDICKÉMU FONDU

Nejstarším pramenem písemné povahy k epigrafickým i heraldickým památkám na sledovaném území jsou rukopisné práce moravsko-slezského guberniálního sekretáře a správce klášterních archivů Johanna Petera Cerroniho.

Všechny tři zásadní Cerroniho soupisová díla zahrnují i nositele epigrafických památek ze zkoumané oblasti. Heraldická výzdoba je v těchto pracích také zmiňována.

Práce *Glockeninschriften in brünner und olmützer Diöcese*¹²⁹ uvádí čtyři zvony v kostele svatého Martina¹³⁰ a nedochovaný zvon z kaple svaté Barbory¹³¹.

Další Cerroniho rukopis *Monumenta Sepulchralia et Inscriptiones in Moravia*¹³² zachycuje u kostela svaté Alžběty celkem tři sepulkrální památky¹³³. Dodnes zachovaný

---

¹²⁶ Kat. č. 026, 027.

¹²⁷ Kat. č. 003, 004, 005, 006, 007.

¹²⁸ Např. kat. č. 045.

¹²⁹ Moravský zemský archiv Brno, fond G 12 Cerroniho sbírka, kniha 58.

¹³⁰ Kat. č. 008, 041, 042, 058.

¹³¹ Kat. č. 036.

¹³² Moravský zemský archiv Brno, fond G 12 Cerroniho sbírka, kniha 79.

¹³³ Kat. č. 014, 017, 035.

epitaf Jindřicha Prakšického ze Zástřizl a dva nositele nápisů, které jsou zmíněny pouze v této práci a nikde jinde. Jde o snad epitafy Heleny ze Žerotína a Kunhuty Petřvaldské, rozené ze Zástřizl. Zvláště kvůli těmto dvěma nositelům je Cerroniho zpráva naprosto jedinečná. V témže rukopisu zmiňuje autor dataci nad vchodem do kaple svaté Barbory¹³⁴ a taktéž několik památek z hradu Buchlova¹³⁵. Nejdůležitějším textem, zachyceným Cerronim na Buchlově, je nápis nad vchodem do soudní síně loveckého práva¹³⁶. Tento nápis je však bohužel nedatovaný.

Třetí Cerroniho rukopis *Sammlung von Grabschriften und Inschriften im Margrafschaft Mähren und dem kaiserlichen Anteil Schlesien*¹³⁷ zachycuje opět dataci nad vchodem do kaple svaté Barbory, v kostele svatého Martina zaznamenává klenební kamenný štítek se jménem Miloty ze Zástřizl¹³⁸ a erbovní desku nad vchodem do kostela¹³⁹. Před vchodem do kostela svaté Alžběty, tehdy již vojenského skladiště, našel a zaznamenal celkem tři památky, tedy znakovou desku s nápisem Miloty Prakšického ze Zástřizl, společnou desku s erby a nápisem Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl a jeho manželky Alžběty Kotvrdovské z Olešničky, obě s letopočty 1619¹⁴⁰ a datovanou desku s erby Petřvaldských z Petřvaldu a Serenyů z roku 1682¹⁴¹.

Dalším důležitým písemným pramenem jsou děkanské matriky uherskohradištského děkanátu. Zápis do děkanské matriky z let 1804 až 1810 provedl buchlovický farář Šimon Hausner, jehož text však pro epigrafickou a heraldickou oblast nepřináší téměř nic nového.

V kapli svaté Barbory popisuje zvon z roku 1659. V kostele svatého Martina zmiňuje klenební štítek se jménem Miloty ze Zástřizl a erbovní desku nad hlavním vchodem. Navíc však uvádí dnes zaniklý nápis na triumfálním oblouku¹⁴². Před vchodem do zrušeného kostela svaté Alžběty zaznamenal erbovní desku s nápisem Miloty Prakšického ze Zástřizl, společnou znakovou desku s nápisem Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl a jeho manželky Alžběty

---

¹³⁴ Kat. č. 038, 039.

¹³⁵ Např. kat. č. 011.

¹³⁶ Kat. č. 155.

¹³⁷ Moravský zemský archiv Brno, fond G 12 Cerroniho sbírka, kniha 97.

¹³⁸ Kat. č. 031.

¹³⁹ Kat. č. 033.

¹⁴⁰ Kat. č. 026, 027.

¹⁴¹ Kat. č. 040.

¹⁴² Kat. č. 032.

a datovanou erbovní desku se znaky Petřvaldských a Serenyiů, tedy stejné nositele, jako zde viděl Cerroni.

O osudech a umístění dalších sepulkrálních památek, uvedených Cerronim či dnes se nacházejících v kostele sv. Martina, není pro toto období žádných zpráv. Hausner však alespoň uvádí, že po zřícení střechy a klenutí pustého kostela svaté Alžběty před rokem 1776 byly ze sutin vykopány náhrobky a později zazděny do zdi u vchodu. Je míněna nejspíše trojice kamenů, zmíněná i Cerronim. Z období faráře Hausnera měla pocházet i první pamětní kniha farnosti, která je však od konce 19. století nezvěstná.

Dalším písemným pramenem jsou nejrůznější dokumenty z farního fondu Buchlovice, kde lze nalézt nejrůznější záznamy a povolení stavby a svěcení křížů či seznamy těchto drobných památek, z nichž nejstarší pochází z roku 1852. Seznam, pořízený v roce 1883, uvádí například dnes neexistující kříž pod Buchlovem v oboře. Dle tradice zde stával kamenný kříž, upomínající na tragickou smrt Terezie Apolonie Petřvaldské v těchto místech. Také dokument o zřízení tří dřevěných křížů za Buchlovem v trati Dubina z roku 1839 dokumentuje, že současný kamenný kříž¹⁴³ měl své předchůdce, a to dokonce tři. Ne nadarmo se nedaleké myslivně dodnes říká U Tří křížů.

Jiným zajímavým souborem písemností jsou dokumenty, vztahující se ke stavbě mariánského sloupu na náměstí v Buchlovicích¹⁴⁴ včetně seznamu dárců a jejich finančních darů.

Další dokumenty, týkající se hlavně stavebních úprav buchlovického zámku a zámecké zahrady ve 20. století, se nalézají v archivním fondu Velkostatek Buchlov.

První tištěný text o hradě Buchlově vyšel v roce 1815 v Moravia Zeitchrift zur Unterhaltung und Vaterlandstunde.

Skutečně první a nejstarší tištěnou prací k sledované lokalitě, v níž je věnována pozornost epigrafickým i heraldickým památkám, je publikace J. Müllera¹⁴⁵ *Die Herrnburg Buchlau im gesegnetet Marchlande*¹⁴⁶. Autor si v textu všímá znakových datovaných desek nad branami hradu Buchlova i nápisu nad vchodem do tanečního sálu. Také cituje text

---

¹⁴³ Kat. č. 108.

¹⁴⁴ Kat. č. 112.

¹⁴⁵ Křestní jméno autora záměrně nerozvádím. V databázi Národní knihovny i v databázi Vias je mylně uveden jako autor jistý Johann Müller, žijící v letech 1650-1723. Skutečný autor J. Müller uvádí v knize fakta, která se udála po roce 1723 a zmiňuje soudobého majitele hradu Zikmunda I. Berchtolda (1799-1869).

¹⁴⁶ MÜLLER 1837.

z nápisové desky ve vinných sklepech pod hradem¹⁴⁷. V kapli svaté Barbory zmiňuje dataci nad hlavním vchodem a zvon z roku 1659. V bývalém kostele svaté Alžběty sepsal epitafy Zikmunda Prakšického ze Zástřizl, Jindřicha Prakšického ze Zástřizl, znakovou desku s nápisy Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl a jeho manželky Alžběty a blíže neurčené kameny petřvaldské. V kostele svatého Martina popsal klenební terčík se jménem Miloty ze Zástřizl, nápis na triumfálním oblouku a znakovou desku nad vchodem do kostela. Na kostelní věži uvádí všech pět tehdejších zvonů.

Müller je také prvním, kdo si všimá i epigrafických památek v buchlovickém zámku. Cituje nápisovou desku nad vchodem do zámecké budovy¹⁴⁸.

Mimo památky hradu Buchlova, kaple svaté Barbory a památek v Buchlovicích píše i o pamětním kameni ve smrad'avském údolí, upomínajícím na smrt Jindřicha Prakšického ze Zástřizl¹⁴⁹.

Dalším význačným autorem, píšícím v 19. století o hradě Buchlově a dalších památkách a stavbách v okolí, byl velkostatkář hrabě Leopold II. Berchtold. Jeho publikace *Vergangenheit und Gegenwart der Herrenburg Buchlau im Mährischen Marsgebirge* byla vydána v roce 1893. Autor podobně jako J. Müller pracuje s bohatými písemnými prameny hradního archivu, ale i osobních znalostí a zkušeností. Dostatečně si všimá také epigrafických a heraldických památek, včetně některých dnes nepřístupných nebo zaniklých¹⁵⁰.

Pro další autory, píšící o hradě Buchlově či o stavebních památkách v Buchlovicích, platí, že v období 19. století a první poloviny 20. století převážně přepisují své přechůdce a základ svých prací mají v publikacích Müllera a Berchtolda.

Žádné nové poznatky a detailnější popisy epigrafických a heraldických památek nepřinesly ani publikace, vydávané v 50. a 60. letech 20. století Státní památkovou správou, ba ani zdařilá drobná kniha *Státní hrad Buchlov*, sepsaná Jaroslavem Petřem a vydaná v 80. letech 20. století.

V roce 1976 obhájila svou diplomovou práci na téma *Epigrafické památky okresu Uherské Hradiště do roku 1800* PhDr. Blanka Rašticová. V části, věnované mnou zkoumanému území, zaznamenává velkou část nápisových památek i se stručným popisem jejich heraldických součástí, avšak dopouští se také drobných nepřesností. Naopak ale v případě barokního náhrobku, v současnosti zazděného v ohradní zdi kolem kostela svatého

---

¹⁴⁷ Kat. č. 025.

¹⁴⁸ Kat. č. 054.

¹⁴⁹ Kat. č. 080.

¹⁵⁰ Např. kat. č. 036, 075, 090.

Martina, uvádí znění textu, jenž je dnes zcela nečitelný¹⁵¹. V roce 1996 tatáž autorka publikovala v okresním tisku články, týkajících se i zvonů z buchlovického kostela.

Posledním autorem, zabývajícím se sepulkrálními a kampanologickými památkami v Buchlovicích, je Bořek Žižlavský, publikující své práce v *Buchlovském zpravodaji*, v národopisném časopise *Malovaný kraj* a ve sborníku České archeologické společnosti. Nevěnuje však pozornost rozměrům nositelů, druhům písma a popisům heraldických znaků. Taktéž se dopouští neustále opakovaného omylu při určení a interpretaci jednoho z epitafů v kostele svatého Martina¹⁵², stejně jako nápisové desky s heraldickou výzdobou z bratrského sboru¹⁵³ označuje jako náhrobky.

Posledním důležitým pramenem jsou fotografie, zachycující dnes již neexistující památky nebo památky poškozené. Předně je zde třeba zmínit fotografii nástěnné malby na panské sýpce v Buchlovicích, poškozené, v současnosti nezvěstné nápisové desky z náhrobku kněze Pošívala, nebo fotografii již zaniklého nápisu na podstavci mariánského sloupu v trati Za humny¹⁵⁴.

Stejně tak fotografie mohou být velmi nápomocny při dokumentaci památek nepřístupných. Zajímavá je také jistě série fotografií, dokumentujících sundávání zvonů z kostelní věže pro rekvizici v roce 1942.

EDIČNÍ ZÁSADY

Ediční zásady zpracování epigrafického katalogu sepsal Jiří Roháček v prvním díle edice *Corpus inscriptionum Bohemiae*¹⁵⁵. Jednotlivé katalogové záznamy jsou řazeny chronologicky od nejstaršího nositele po nejmladší. Každý katalogový záznam obsahuje text nápisu, případně popis heraldické výzdoby téhož nositele či nositele bezprostředně spjatého.

Pro chronologické zařazení jednotlivých katalogových záznamů je rozhodující rok nebo určité období vzniku nápisu. Pokud není epigrafická nebo heraldická památka datována přímo letopočtem, pokusil jsem se takového nositele zařadit do určitého časového rozpětí

---

¹⁵¹ Kat. č. 070.

¹⁵² Kat. č. 016.

¹⁵³ Kat. č. 026, 027.

¹⁵⁴ Kat. č. 050.

¹⁵⁵ ROHÁČEK 1996.

alespoň rámcově. Například v případě samostatných heraldických památek, u nichž není možné přesné časové zařazení, určí časové rozpětí podle života osob, k nimž se vztahuje heraldické znamení. Další podrobnosti, týkající se časového zařazení památky, jsou řešeny případně v poznámce.

Nápisy, jejichž datace je sporná, jsou zařazeny v závěrečné části katalogu.

Struktura jednotlivých záznamů v katalogu:

Na předním místě je mezi dvěma linkami umístěno záhlaví záznamu:

- **pořadové číslo.** Pokud je památka dochována sekundárně, je za číslem znaménko + Pokud jde o souborné heslo, je za pořadovým číslem umístěno písmeno S.
- **základní lokalizace** - objekt nebo jiné upřesnění místa.
- **datace.** V případě souborného hesla všechna dostupná data, k nimž se v katalogovém záznamu odkazuje. Pokud je datum uvedeno v kulaté závorce, značí to, že je přebráno z jiného zdroje než z originálního nápisového textu. Další zvláštnosti datace jsou vysvětleny v textu nebo v poznámce.

Informace o nositeli a jeho nápisové nebo heraldickém doprovodu:

- **pojmenování nositele** tučným písmem, např. zvon, epitaf, nápisová deska, kartuše aj. Může být užít i obecný termín nápis.
- **blížejší lokalizaci** v objektu nebo v areálu, tedy věž, konkrétní místnost, epištolní či evangelijní stranu v kostele apod.
- pokud je nositel v současnosti umístěn sekundárně, tak je uvedeno, pokud je známo, **původní umístění.**
- **stručný popis nositele**, tedy materiál, tvar a výzdoba.
- **umístění** nápisu či heraldické památky **na nositeli**, technika provedení nápisu a zpracování heraldické památky.
- případné **poškození nositele**, nápisu nebo heraldické památky.
- **osudy památky** včetně restaurování.
- **zdroj citace u sekundárně dochovaných památek.**

Údaje o rozměrech a druhu písmu:

- **základní rozměry nositele** nebo nápisového pole či pole s heraldickým znamením v centimetrech, zaokrouhleno na polovinu centimetru. Uvedena je výška a šířka, případně průměr. V případě nedostupnosti nositele rozměry neuvedeny.
- **druh písma.**

- **výška písma** v centimetrech zaokrouhleno na poloviny centimetru. Pokud se v textu vyskytuje několik písmen rozdílné velikosti, např. u chronogramu, je tato skutečnost zmíněna v poznámce.

Další položkou v katalogovém záznamu je přepis nápisového textu, případně popis heraldické památky. Pokud jedna památka obsahuje epigrafickou i heraldickou část, je přepis nápisu uveden jako první a za ním následuje podrobný popis heraldický. U souborného hesla jsou nápisy u jednotlivých nositelů číslovány římskými číslicemi. Jestliže se nápis na jednom nositeli skládá z více částí, jsou jednotlivé části označeny velkými písmeny. Text nápisů je transliterován bez zvláštních znaků, tedy se například nerozlišuje dlouhé s. Majuskulní texty jsou přepsány majuskulami, minuskulní minuskulami. Barevnost písmen, rozdílná velikost a jiné odchylky jsou vysvětleny buď v poznámce, nebo v komentáři. Řádkování textu je naznačeno pomocnými znaky. Všechny zkratky jsou rozváděny. Chyby v sekundárně dochovaných nápisech, např. chyby ve jménech, jsou, pokud je to možné, opravovány. Diakritická znaménka jsou uváděna v současné podobě.

V přepisech textů jsou používány znaky:

+ - křížek na počátku nápisu; v případě potřeby je křížek podrobněji popsán v poznámce

. - oddělovací znaménko - podoba je popsána v poznámce

= - rozdělovací znaménko slov - přesná podoba může být popsána v poznámce

/ - konec řádku v textu. Pokud je text přerušen jiným znakem, malbou, výzdobou, je přerušení textu popsáno v poznámce

// - přechod na další nápisové pole. Přechod na další kartuši na témže nositeli. Podrobnosti mohou být popsány v poznámce

ab - ligatura

(abc) - rozvedení zkratky

[abc] - doplnění nečitelné části nápisu, doplnění fyzicky ztracené nebo poškozené části nápisu. Vždy podle významu, pramene nebo podle smyslu

[...] - přibližný počet písmen ztracené části nápisu. Nedochováno ani sekundárně.

[---] - přibližný počet písmen ztracené části nápisu nelze zjistit

Další částí katalogového záznamu je komentář, složený v ideálním případě z těchto částí:

- **datum** - uvádí zvláštnosti datování, zpřesnění datování, nejasnosti v datování.

- **znaková výzdoba** - obsahuje možný komentář k heraldické části památky vyjma samotného blasonu.

- **jméno umělce**, řemeslníka nebo dílny, v níž byla památka zhotovena.

- **paleografický komentář**.

- **prosopografie osob**, zmíněných v nápisovém textu nebo se vztahujících k heraldické památce.

Ne každý katalogový záznam obsahuje všechny z vyjmenovaných komentářů. Památky dochované sekundárně bez bližšího popisu nebo vyobrazení nemusí obsahovat ani jednu část komentáře.

Závěr katalogového záznamu je věnován poznámkovému aparátu. Textově kritické poznámky jsou označeny minuskulami, věcné poznámky číselně.

SEZNAM ZKRATEK

b. d. = bez datace

č. = číslo

d. = délka

inv. č. = inventární číslo

kart. = karton

pozn. = poznámka

pr. = průměr

roz. = rozená

s. = strana

sv. = svatý/ svatá

š. = šířka

v. = výška

v. p. = výška písma

SEZNAM LITERATURY

- BAŠČAN, Michal - PRASEK, Vincenc - ŽIŽLAVSKÝ, Bořek: *Po stopách buchlovského mordu*. Buchlovice 2001.
- BERCHTOLD, Leopold: *Vergangenheit und Gegenwart der Herrenburg Buchlau im Mährischen Marsgebirge*. Brno 1893.
- ČOUPKOVÁ, Magdalena - ŽIŽLAVSKÝ, Martin: *Farní úřad Buchlovice (1622) 1670 - 1950 (1998). Dílčí inventář*. Uherské Hradiště, 2009.
- FLODR, Miroslav: *Zásady popisu středověkých a novověkých epigrafických památek*. SPFFBU, řada C, č. 21 - 22, 1975.
- FLODR, Miroslav: *Komplexní pojetí funkce zvonu ve středověkých zvonových nápisech*. SPFFBU, řada C, č. 23 - 24, 1976/77.
- FLODR, Miroslav: *Nápisy na středověkých zvonech*. SPFFBU, řada C, č. 20, 1975.
- FOLTÝN, Dušan: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha 2005.
- FRIEDRICH, Gustav: *Rukověť křesťanské chronologie*. Praha-Litomyšl 1997.
- HRDÝ, Miloslav - KOŘÍNEK, Vlastimil - ŽIŽLAVSKÝ, Bořek: *Moje Buchlovice*. Buchlovice 2005.
- HOSÁK, Ladislav: *Historický místopis země Moravskoslezské*. Praha 2004.
- JANIK, Franz: *Buchlovic und daselbst befindlichen alten Grabdenksteine aus dem 16. Jahrhunderte in Verbindung mit einem kleinen geschichtlichen Abrisse aus den Zeiten des daselbst verbreitet gewesenen Pikarditenthums*. Notizen - Blatt 1894.
- KASÍK, Stanislav: *Znakové svorníky na hradě Buchlově*. Slovácko, 41, 1999, s. 215 - 243.
- KYNCL, Tomáš - VRLA, Radim: *Vstupní věž Hanuše Zikmunda z Petřvaldu na hradě Buchlov*. Zprávy památkové péče 68, VI. 2008, s. 497-500.
- KUČÍK, Alois: *Náboženské poměry v Buchlovicích*. (strojopis).
- MÜLLER, J.: *Die Herrnburg Buchlau im gesegneten Marchlande*. Praha 1837.
- NAČERADSKÁ, Petra: *Nápisy okresu Kutná Hora*. Praha 2002.
- NOVOTNÝ, Jiří - ŽIŽLAVSKÝ, Bořek: *Kaple svaté Barbory a vrch Modla*. Libice nad Cidlinou 2004.
- RAŠTICOVÁ, Blanka: *Epigrafické památky okresu Uherské Hradiště do roku 1800*. Brno 1976 (nepublikovaná magisterská práce).
- ROHÁČEK, Jiří: *Nápisy města Kutné Hory*. Praha 1996.
- ROHÁČEK, Jiří: *Epigrafika v památkové péči*. Praha 2007.
- SAMEK, Bohumil: *Umělecké památky Moravy a Slezska I, A I*. Praha 1994.

- SEDLÁK, Jan: *Buchlov a Buchlovice*. Brno 1993.
- SPATHOVÁ, Jana: *Seznam chráněných památek v okrese Uherské Hradiště*. Slovácko 35, 1993, s. 229-242.
- VERBÍK, Antonín: *Černé knihy práva loveckého na hradě Buchlově*. Brno 1976.
- VOJTÍŠEK, Václav: *O potřebě soupisů a fotografování nápisů*. Zprávy památkové péče, č. 4, 1940.
- VRLA, Radim: *Poznámky ke stavebnímu vývoji severního traktu jádra hradu Buchlova*. Průzkumy památek XIX., II. 2012, s. 185-208.
- VRLA, Radim - KYNCL, Tomáš - NOVOTNÝ, Jiří: *Dům s tanečním sálem na Buchlově*. Průzkumy památek, 13, 2006, s. 112-124.
- VRLA, Radim - NOVOTNÝ, Jiří: *Jihovýchodní část opevnění hradu Buchlova*. Castellologica Bohemica 11, Praha 2008, s. 437-455.
- WOLNY, Gregor: *Kirchliche topographie von Mähren*. Brünn 1857.
- ZELINKA, Josef: *Dějiny farnosti v Buchlovicích*. Buchlovice 2005.
- ŽIŽLAVSKÝ, Bořek: *Buchlov, historie a příběhy hradu*. Hýsly 2006.
- ŽIŽLAVSKÝ, Bořek: *Putování po starých hospodách v Buchlovicích a okolí*. Buchlovice 2001.
- ŽIŽLAVSKÝ, Bořek: *Vyprávění o křížích, sochách a božích mukách v Buchlovicích*. Buchlovice 2000.

SEZNAM PRAMENŮ

- Státní okresní archiv Uherské Hradiště, fond Farní úřad Buchlovice.
- Moravský zemský archiv Brno, fond G 12 Cerroniho sbírka.
- Moravský zemský archiv Brno, Sbírka matrik.
- Moravský zemský archiv Brno, Děkanské matriky uherskohradištského děkanátu.

KATALOG EPIGRAFICKÝCH A HERALDICKÝCH PAMÁTEK NA ÚZEMÍ MĚSTYSE BUCHLOVICE

---

001 S	hrad Buchlov	cca 1460-1542 (40. léta 16. st.)
-------	--------------	----------------------------------

Graffiti v bývalé raněgotické hradní kapli na Buchlově¹. Větší část textů je neúplných či z velké části kromě několika písmen nečitelných. Některé skupiny tahů nelze ani s jistotou prezentovat jako texty, proto je zde neuvádím. Prostor kaple byl pro usnadnění katalogizace rozdělen na jednotlivé stěny, které jsou nositeli graffiti. Jde o stěnu I., stěnu II., stěnu III. a stěnu IV². Na stěně III. se nachází mimo graffiti kresba Krista vstávajícího z hrobu. Pozadí scény tvoří silueta města Jeruzaléma. Na stěně IV. se nachází nedokreslený erb³. Všechny graffiti jsou vytvořeny černou tuhou.

I. A) v. p. 5 - 15 cm - gotická minuskula

I. B) v. p. 3 - 18 cm - gotická minuskula

I. C) v. p. 2,5 - 11 cm - gotická minuskula

I. D) v. p. 1,5 - 10 cm - gotická minuskula

II. A) v. p. 4,5 - 16 cm - gotická minuskula

III. A) v. p. 1 cm - pravděpodobně gotická minuskula

III. B) v. p. 2,5 - 12 cm - gotická minuskula

VI. A) v. p. 3,5 - 6 cm - gotická minuskula

VI. B) v. p. 7,5 - 9 cm - gotická minuskula

VI. C) v. p. 1 - 19 cm - polokurzíva

I. A) An[no] d(omi)ni m^o cccc^o [---] / [---] xv^o [---]

I. B) Anno d(omi)ni m^o cccc^o [.]XX [---] / ^ain confisi[...]^a mater domini [---]d[---]

I. C) Leta narozeny S[yna] bozieho [---] / v pondyely den svateho Ruffa [---]

I. D) [---] / [---]o[.]s[---] / [---]not p[---] / M[---] / z la[---]

II. A) [---] hoc [.] [---] / i(m)p(er)ator [....] [---] / fuit hic XX feb^or [---] / m^o cccc^o l XII

III. A) I(ESUS) N(AZARENUS) R(EX) I(UDAEORUM)

III. B) Wegmeno bozie p[---]me e adob[---] / [---] / [---]

VI. A) W[---] / abiis [---]

VI. B) [.]a[---]

VI. C) J[---] J[.]b[---]

Datace: I. C): Datace nápisu poukazuje na konkrétní svátek sv. Rufa a na přesný den, tedy pondělí. Svátek sv. Rufa se v naší oblasti slavil ještě ve 13. století 26. srpna, později byl přesunut na 27. srpna. V souvislosti s kat. č. 001, II. A můžeme předpokládat vznik nápisu zhruba v druhé polovině 15. století. V rozmezí let 1440-1490 svátek sv. Rufa 27. srpna připadá na pondělí v letech 1442, 1453, 1459, 1464, 1470, 1481 a 1487.

II. A): Pokud je správný letopočet 1462, na 20. února, což bylo v pondělí, připadal svátek Stolování sv. Petra.

1 Podrobně o kapli na s. 11.

2 Viz půdorys kaple ve fotografické příloze.

3 Viz kat. č. 002.

a Možné čtení také jako *in amplificatio*.

002	hrad Buchlov	cca 1460-1542 (40. léta 16. st.)
-----	--------------	----------------------------------

Nedokončený erb, vytvořený technikou **graffiti** na stěně IV. v bývalé raněgotické hradní kapli na Buchlově¹.

Znak: Erb je umístěn ve smyslu heraldické kurtoazie. Čtvrcený španělský štít s hlavou, postaven šikmo. Hlava i všechna pole štítu bez výplně. Na pravém horním rohu štítu posazen kolčí helm, pokrytý nedokončenými přikryvadly.

1 Podrobně o kapli na s. 11.

003	hrad Buchlov	(1484 - 1492) ¹
-----	--------------	----------------------------

Kamenný klenební **svorník** s heraldickou výzdobou. Svorník se nachází v prvním poschodí východní věže, jejíž objekt prošel složitým stavebním vývojem.² Místnost, na plánu v příloze označena č. 4, je zaklenuta cihlovou křížovou klenbou s cihelnými žebry. Okrouhlý pískovcový svorník nese v zahluobeném poli, ohraničeném jednoduchým páskem, reliéfní erbovní štít. Svorník nebyl nikdy patrně pokryt dekorační polychromií, místnost je vymalována bíle včetně žebroví i svorníku.

Znak: Španělský štít je pětkrát cimbuřovitě dělen. Každá z dělicích čar má tři stínky.
z Cimburka, Tovačovský Ctibor (* ?, + 26. června 1494)

¹Kasík, s.236

Berchtold 1893, s.

---

004 S

hrad Buchlov

(1484 - 1492)¹

Tři kamenné klenební **svorníky** s heraldickou výzdobou. Svorník se nachází v prvním poschodí severního paláce v místnosti, označené na plánu hradu v příloze číslem 5. Prostoru nepravidelného půdorysu je zaklenuta třemi poli křížové klenby. Všechny tři okrouhlé svorníky jsou vytesány z pískovce a v lehce zahloubeném poli nesou reliéfní erbovní štít. Svorníky nebyly nikdy patrně pokryty dekorační polychromií, místnost je vymalována bíle včetně žebroví i svorníků. Svorník č. III. byl až do 50. let 20. století skryt pod zazdívkou renesanční klenby.

Znak I.: Ve španělském štítě je reliéfně vytesána zubří hlava en-face s krátkými rohy a elipsovitou houžví v nozdřích. Houžev se dotýká spodního okraje štítu.

z Pernštejna, Vratislav (* ?, + 16. ledna 1496)

Komorník moravského zemského soudu, v letech 1494-1496 moravský zemský hejtman. Jeho manželkou byla Ludmila, roz. z Kunštátu. Zemřel bezdětný.

Znak II.: Španělský štít je pětkrát cimbuřovitě dělen. První spodní řada má tři stínky, druhá řada tři stínky, třetí řada čtyři stínky, čtvrtá řada čtyři stínky a pátá řada čtyři stínky.

z Cimburka, Tovačovský Ctibor (* ?, + 26. června 1494)

Znak III.: Španělský štít je polcen. V jeho pravé polovině je znázorněn znak olomouckého biskupství, zde v dolní části pole tři kužely, z nichž krajní se dotýkají okrajů pole. Špice kuželů se dotýkají horní řady kuželů, jichž je pět. Krajní se dotýkají okraje štítu, respektive levý splývá s půlením štítu, které je reliéfně znázorněno. V levé polovině štítu jsou tři šipky hroty vzhůru, dvě zkřížené, třetí, jejíž hrot není patrný, položen svisle přes zkřížené. Opeření naznačené reliéfně drobnými jemnými vrypy.

z Prostějova, Filipec Jan (* cca 1431, + 1509)

V letech 1482-1486 a 1490-1492 administrátor Olomouckého biskupství².

1 Kasík, s. 236.

2 Kasík, s. 224.

---

005 S

hrad Buchlov

(1484 - 1492)¹

Tři kamenné klenební **svorníky** s heraldickou výzdobou. Svorníky se nachází v prvním poschodí severního paláce v místnosti označené na plánu v příloze číslem 6. Prostoru obdélného půdorysu s obdélným presbytářem je zaklenuta třemi poli křížové klenby. Všechny tři okrouhlé svorníky jsou vytesány z pískovce a v lehce zahloubeném poli nesou reliéfní erbovní štít. Svorníky nebyly nikdy patrně pokryty dekorační polychromií, místnost je vymalována bíle včetně žebroví i svorníků.

Znak I.: Španělský čtvrcený štít. Každé pole štítu představuje erb předků. První pole je kosmo dělené, druhé pole nese zubří hlavu s kruhem v nozdrách en-face. Třetí pole dělené, v horní části dvě břevna. Čtvrté pole je polcené.

I. pole: z Krajku, Krajířová Johana, II. pole: z Pernštejna, Barbora, III. pole: z Kunštátu, Žofie, IV. pole: neznámé. Vývod : z Cimburka, Tovačovský Adam (* ?, + 3. prosince 1502), syn Jana Jaroše z Cimburka a Johany, roz. Krajířové z Krajku².

Znak II.: Španělský štít je šestkrát cimbuřovitě dělen. První spodní řada má tři stínky, druhá řada tři stínky, třetí řada čtyři stínky, čtvrtá řada čtyři stínky, pátá řada čtyři stínky a šestá řada opět čtyři stínky.

z Cimburka, Tovačovský Ctibor (* ?, + 26. června 1494)

Znak III.: Španělský polcený štít. Pravá polovina pětkrát cimbuřovitě dělená. První spodní řada má dvě stínky, druhá řada dvě stínky, třetí řada dvě stínky, čtvrtá řada dvě stínky a pátá řada opět dvě stínky. V levé polovině štítu je posazena rozkřídlená orlice, celým tělem natočena vpravo, silně přizpůsobená omezené ploše poloviny štítu. Levé křídlo nalevo, pravé napravo, ocas kyjovitý, s náznakem peří. Orlice má mohutný zavřený zobák.

z Cimburka, Tovačovský Ctibor (* ?, + 26. června 1494)

z Cimburka, Tovačovská Eliška, roz. z Melic (* ?, + 1490)

Dcera Vznaty z Melic a manželka Ctibora Tovačovského z Cimburka.

1Kasík, s.236

2 Kasík, s. 228.

---

006 S

hrad Buchlov

(1484 - 1492)¹

Sedmero kamenných klenebních **svorníků** s heraldickou výzdobou. Svorníky se nachází v prvním poschodí severního paláce v místnosti, ozanečené na plánu v příloze číslem 7. Prostor lichoběžného půdorysu je zaklenuta jedním polem křížové klenby uprostřed a po stranách poli se síťovými obrazci. Všechny okrouhlé svorníky jsou vytesány z pískovce a v lehce zahloubeném poli nesou reliéfní erbovní štít. Svorníky nebyly nikdy patrně pokryty dekorační polychromií, místnost je vymalována bíle včetně žebroví i svorníků. Znaky na svornících mají upomínat na nejvýznačnější panské rody na Moravě. Nevztahují se tedy k určitým jedincům a nejsou tedy znaky aliančními.

Znak I.: Španělský polcený štít, v pravo hřeben na způsob krokve se sedmi zuby, tři a tři po stranách a jeden nahoře uprostřed. Zuby vějířovitě položené. V levém poli orličí křídlo se sedmi pery, z nichž dvě pravé směřují svými horními konci napravo a zbylé nalevo.

z Boskovic, Černoohorský

z Lomnice

Znak II.: Španělský polcený štít. V pravé polovině zubří hlava en-face s oválnou houžví v nozdřích. Hlava je znázorněna reliéfním rytím. Kornoutkovitě vytvořené uši přesahují přes reliéfně znázorněné polcení a okraj štítu. Na hlavě drobnější rohy. V levé polovině dvě zkřížené ostrve, šikmá přes kosmou. Šikmá ostrve má šest suků, vpravo tři a vlevo tři. Kosmá ostrve má opět šest suků, nalevo tři a napravo také tři.

z Pernštejna

z Lipé

Znak III.: Španělský polcený štít. V pravé polovině hlava štítu a pole. V levé polovině lev ve skoku s vyplazeným jazykem a pootevřenou tlamou. Zadními pařáty se opírá o polcení štítu, levá přední pařáta jemně přesahuje polcení štítu do jeho pravé poloviny.

z Lichtenštejnu

z Valdštejna

Znak IV.: Španělský štít je sedmkrát cimbuřovitě dělen. První spodní řada má jednu stínku, druhá řada tři stínky, třetí řada čtyři stínky, čtvrtá řada má čtyři stínky, pátá řada čtyři stínky, šestá řada má čtyři stínky a sedmá řada opět čtyři stínky. Na horním okraji štítu je vytesáno viditelné očko či uzlík, který má snad připomínat zavěšení štítu v prostoru.

z Cimburka, Tovačovský Ctibor (* ?, + 26. června 1494)

Znak V.: Španělský polcený štít. Polcení celého štítu je naznačeno jemným vrypem. Pravé pole je polceno, levá část pětkrát kosmo dělena. Polcení pole je naznačeno jemným vrypem. Levá polovina štítu je kosmo půlená. Okraje štítu jsou na horní straně a vlevo reliéfně znázorněny.

ze Sovince

z Krajku, Krajíř

Znak VI.: Španělský polcený štít. Pravé pole je v horních 3/5 pětkrát dělené. Levá polovina štítu nese osmicípou hvězdu, jejíž hroty se dotýkají půlení štítu a také horního okraje štítu. Samotná hvězda je poněkud stlačena na výšku.

z Kunštátu

ze Šternberka

Znak VII.: Španělský polcený štít. V pravé polovině zavinutá stěla, směřující hrotem vzhůru. Okraje hrotu střely a smyčky plátna se dotýkají okraje pole. V levé polovině dvě orličí hlavy s krky natočené napravo, spodními částmi krků se navzájem dotýkající. Levá z hlav se dotýká okraje štítu. Opeření naznačeno rytím. Hlavy mají otevřené zobáky a vyplazené jazyky. Samotné okraje štítu a dělicí čára mezi poli jsou reliéfně znázorněny.

z Kravař

z Vlašimi

1Kasík, s.236

Kamenný klenební **svorník** s heraldickou výzdobou. Svorník se nachází v druhém poschodí východní věže, jejíž objekt prošel složitým stavebním vývojem. Místnost se nachází nad místností, označenou na plánu v příloze číslem 4. Je zaklenuta cihlovou křížovou klenbou s cihelnými žebry. Okrouhlý pískovcový svorník nese v zahloubeném poli, ohraničeném jednoduchým páskem reliéfní erbovní štít. Celá prostora včetně prvků klenby a svorníku je vymalována novodobou výmalbou z 50. let 20. století.

Znak: Španělský štít je pětkrát cimbuřovitě dělen. První spodní řada má tři stínky, druhá řada čtyři stínky, třetí řada čtyři stínky, čtvrtá řada čtyři stínky a pátá řada opět čtyři stínky.

z Cimburka, Tovačovský Ctibor (* ?, + 26. června 1494)

¹Kasík, s. 236.

Tak zvaný českobratrský **zvon** ve věži kostela sv. Martina. Krk zvonu hladký, pouze na protilehlých stranách dva drobné reliéfní medajlonky. První z nich znázorňuje Jezulátko se zeměkoulí v ruce a druhý světce s korunou na hlavě. Nápisové pole na čepci zvonu ohraničené dvojitou linkou. Z reliéfního nápisu se zachovala datace, zbytek textu byl v blíže neurčené minulosti zahlazen.

pr. 69 cm, v. p. 2,5 - 3 cm - kapitála (?), váha 4 centýře¹

(---)CVN(---)1^a51^a9 (---)

Žižlavský, Bořek: Z historie buchlovických kostelních zvonů. Malovaný kraj 2, 2003, s. 8 - 9.

a Římská číslovka I.

¹Müller 1837, s. 37.

Klenák ostění s datací vchodu do palácové renesanční stavby na dnešním druhém hradním nádvoří. Reliéfní plocha s datací je ohraničena jednoduchým rámečkem. Mezi číslovkami 15 a 45 se nachází znaová výzdoba. Technika zpracování datace i lilie vtesáním.

v. 13,5 cm, š. 28 cm, v. p. 7 - 8 cm

15^a45

Datace: Památka datuje výstavbu hospodářského palácového traktu v prostorách dnešního druhého nádvoří. Objekt byl přestavován v pozdějších letech a jeho dnešní podoba je barokní. Znak: Jednoduše znázorněná přepásaná lilie, tedy znakové znamení Zástřizlů.

Rašticová 1976.

a Zde letopočet přerušen heraldickým motivem.

Pamětní deska z pískovce, zasazená nad ostění vchodu nad hlavní schodiště, vedoucí z 2. nádvoří na terasu před vchod do vnitřního hradu. Deska je rámovaná po bocích pilastry, které nesou římsu, na níž je posazena půlkruhová deska s reliéfním heraldickým motivem, lemovaná subtilní reliéfní páskou. Vtesaný nápis je umístěn v jemně zahloubeném rámečku mezi pilastry. Stav památky je zachovalý.

rozměry nápisové desky: v. 47 cm, š. 120 cm, v. p. 5 cm - kapitála

rozměry znakové desky: v. cca 70 cm, š. cca 100 cm

.^a YAN .^a ZDANSKY .^a ZAST / RZIZL .^a NA .^a BVCHLO / WIE .^a LETHA .^a 1546 .^a

Znak: V polském štítu, jehož horní rohy jsou vyhnuty vzhůru, se nachází reliéfně ztvárněná přepásaná lilie. Štít je zavěšen na reliéfně znázorněné stuze, která je přichycena za očko,

vyházející z plastické linky, lemující erbovní desku. Oba volné konce stuhy spadají volně podél zavěšení. Štít přidržují dva štítonoši - lvi ve skoku, přivrácení ke štítu.

Datace: Letopočet 1546 poukazuje na výstavbu vysoké schodišťové budovy, respektive na první stavební etapu, při níž bylo vybudováno přístupové schodiště z níže položeného nádvoří k vnitřnímu hradu. Další stavební etapy jsou datovány rokem 1558¹ a 1602².

ze Zástřizl, Ždánský Jan (* ?, + po roce 1564)

Syn Hynka Ždánského ze Zástřizl a Markéty, rozené z Bačkovic. Byl dvakrát ženatý, prvně s Kunkou, roz. z Víckova a podruhé s Helenou, roz. ze Žerotína. Obé manželství zůstala bezdětná. Jan Ždánský byl podkomořím Markrabství moravského a přísedícím zemského soudu. V Buchlovicích založil obecní a sirotčí registra. Buchlovské panství spojil s Buchlovicemi a přikoupil další majetky.

Berchtold 1893, s. 100, 270.

Müller 1837, s. 5, 105.

a Rozdělovací znaménka v podobě drobného trojúhelníčku.

1 Viz kat. č. 012.

2 Viz kat. č. 021.

011	hrad Buchlov	1546
-----	--------------	------

Pamětní deska z pískovce, zasazená nad ostění vchodu do vnitřního hradu v hodinové věži. Deska je rámovaná po bocích pilastry, které nesou jemnou římsu, na níž je posazena půlkruhová deska s heraldickým motivem. Vtesaný nápis je umístěn v jemně zahloubeném rámečku mezi pilastry. Stav památky je zachovalý.

rozměry nápisové desky: v. 47 cm, š. 95 cm, v. p. 6 cm - raně humanistická kapitála

rozměry znakové desky: v. 50 cm, š. 75 cm

. FORTISSIMA . / TVRRIS . NOME(N) . / D^aOMINI . 1 . 5 . 46 .

Znak: Polský štít, jehož horní rohy jsou zakončeny dopředu směřujícími volutami, mezi nimi srdčitý hrot reliéfně ztvárněná přepásaná lilie. Okolo štítu obtočen reliéfní vavřínový věnec, jehož strany jsou přepásány stuhami, jejichž konce volně spadají po stranách dolů.

Datace: Letopočet 1546 poukazuje na rok výstavby tzv. hodinové věže, jejímž přízemím vede vstup pro pěší do vlastního hradního jádra.

ze Zástřizl, Ždánský Jan (* ?, + po roce 1564)¹

Berchtold 1893, s. 100, 287.

Müller 1837, s. 11, 105, 112.

Žižlavský, Bořek: Buchlov, historie a příběhy hradu, Hýsly 2006, s. 37.

a Písmeno D má typickou rozevřenou podobu raně humanistické kapitály.

1 Viz kat. č. 010.

012	hrad Buchlov	(1558) ¹
-----	--------------	---------------------

Pískovcový **bankál** okna s vtesanými iniciálami. Okno se nachází v západním průčelí budovy se vstupním schodištěm k vnitřnímu hradu v třetím nadzemním podlaží. Struktura pískovcového parapetu narušena zatékající dešťovou vodou. V těsné blízkosti nápisu se nachází prasklina odlupující se vrstvy pískovce, která v blízké době může přímo nápisovou památku ohrozit a nenávratně poškodit.

d. 74 cm, š. 24 cm, v. p. 3,5 - 4 cm - kapitála

GZZ

ze Zástřizl, Ždánský Jan (* ?, + po roce 1564)²

1 Viz kat. č. 013.

2 Viz kat. č. 010.

Vrla, R. - Kyncl, T. - Novotný, J.: Dům s tanečním sálem na Buchlově. In. Průzkumy památek II. 2006, s. 118.

013	hrad Buchlov	1558
-----	--------------	------

Ostění okna s datací v západním průčelí budovy se vstupním schodištěm k vnitřnímu hradu v třetím nadzemním podlaží. Vtesáno do pískovcového překladu ostění.

v. cca 30 cm, š. cca 80 cm, v. p. cca 20 cm

1558^a

Datace poukazuje na stavební etapu, během níž bylo vybudováno patrně druhé nadzemní podlaží budovy se schodištěm. Vchod do tohoto podlaží vede přímo ze schodiště.

a Číslice 8 není dokončená, chybí jí vtesaný obtah jako u ostatních číslic letopočtu.

Berchtold 1893, s. 269.

---

014 +	Buchlovice, kostel sv. Alžběty	(1572)
-------	--------------------------------	--------

Pravděpodobně **epitaf** nebo **náhrobek** Heleny ze Žerotína. Text převzat z Cerroniho.

Leta Panie 1572. Ten Patek před swatim Jiřim Pan Buch powolati račil urozenou Pani Pani Elenku z zierotina, gegisto Tielo w tomto mistie polożeno gest, weseleho Wskřisseni oczekawage.

Pátek před svátkem svatého Jiří v roce 1572 byl 18. duben.

ze Zástřizl, Ždánská Helena, rozená ze Žerotína (* ?, + 18. dubna 1572)

Dcera Václava ze Žerotína a Anny, rozené ze Zahradky a druhá manželka Jana Ždánského ze Zástřizl, jenž jí v roce 1564 postoupil své majetky. Po její smrti mělo panství připadnout synům Janova příbuzného Jiřího Prakšického ze Zástřizl.

Cerroni I. 79, f. 396

015	Buchlovice, kaple sv. Barbory	1580
-----	-------------------------------	------

Druhotně umístěný heraldický **epitaf** Anny Švíkové z Lukonos. Nalezen v roce 1969 na nádvoří hradu Buchlova při výkopových pracích za účelem vybudování vodovodu. S největší pravděpodobností byl epitaf původně umístěn v bratrském sboru v Buchlovicích. Obdélný kámen, dnes držen při zdi kovovými držáky a postaven na druhotně použitém kamenném podstavci. V horních 4/6 náhrobníku v mělkém zahloubeném oválu vytesán reliéfní erb Anny

Švíkové z Lukonos. V rozích kolem oválu s erbem je čtveřice květů růží. Horní dvojice je symetrická, spodní asymetrická. Heraldicky pravý květ je větší, umístěn níž než levý a dotýká se okraje nápisové plochy. Nápisová oblast je umístěna na vystouplé plastické obdélné ploše. Písmo je reliéfní. Na horní i dolní straně nápisové plochy vprostřed jsou vytesány poloočka, jimiž jsou provlečeny cípy nápisového pole.

v. 143,5 cm, š. 70 cm, v. p. 7 cm / 3 cm - fraktura, kapitála

**Leta pane 1580 W strze / du po nedeli [M^a]ISERIKOR(DIA) / pan Buh powolati raci[l^a]
/ Vrozenou pani annu sw / ikownu z lukonos manzelku / pana Yaroslawa walkona / z
adlaru polozeno telo w tomto**

Datum: 20. dubna 1580.

Znak: V polském štítu dva kozlí rohy visle, v horní části zahnutím od sebe. Rohy přidržují z krajních stran štítu dvě uťatá račí klepítka, ramínky směřující ke spodní straně štítu. Okraj štítu obkroužen jednoduchým lemem. Na štítu turnajový helm, lehce natočen na pravou stranu. Na helmě točenice a z ní vychází klenot totožný se znamením ve štítu. Bohatá akantová přikryvadla.

z Adlaru, Valkounová Anna, rozená Švíková z Lukonos (* ?, + 20. dubna 1580)

Dcera Jana staršího z Lukonos, úředníka v Litomyšli a v Dačicích. Manželka Jaroslava Valkouna z Adlaru (+ 1594?), nižšího šlechtice a úředníka, který vlastnil majetek ve vsi Stříbrnicích.

a Písmeno poškozeno a je špatně čitelné. Otázka způsobu poškození této části nápisu.

016	Buchlovice, kostel sv. Martina	1581
-----	--------------------------------	------

Epitaf neznámé osoby z rodiny Valkounů z Adleru, zazděn terciálně do zdi na epištolní straně kostela sv. Martina. Původně byl umístěn v interiéru bratrského sboru v Buchlovicích, po jeho zrušení a vysvěcení na kostel sv. Alžběty zazděn snad do venkovní zdi tohoto objektu a po přeměně kostela sv. Alžběty na skladiště uložen společně s ostatními sepukrálními památkami v blízkosti objektu, kde se nacházel až do dvacátých let 20. století, kdy byl při přestavbě a rozšíření farního kostela sv. Martina umístěn na stávající místo. V horní polovině epitafu se nachází reliéfní zapuštěná kartuše s erbem rodiny Valkounů z Adlaru. V hlavě této kartuše se

nachází nápis A. V dolní polovině epitafu je umístěn nápis B, ohraničen obdélným vtesaným rámem, na jehož stranách jsou patrna ozdobná oka. Písmo je reliéfní¹. Epitaf je poškozen patrně dřívější manipulací a rozlomen na tři části. Praskliny jsou zaretušovány novodobou maltou. Tímto způsobem je poškozena kartuše s heraldickou výzdobou a také kosmo nápis B. Epitaf je celý silně poškozen povětrnostními vlivy a patrně i ošlapáním. Text A je částečně poškozen prasklinou, text B je z valné části nečitelný. Nápis A byl možná vzhledem k nápisu B pořízen dodatečně.

A) v. p. 3,5 cm - majuskula

B) v. 158 cm, š. 67 cm, v. p. 2,5 - 5 cm - fraktura

A) ZW^a[.JZ

B) Leta panie 1581 [---] / [---] pan / Bu(h) [---] / [---] / [---] / [---] / [---]

Znak: V polském štítu rozkřídlená orlice en-face s hlavou natočenou vpravo. Na štítu turnajský helm s točenicí, lehce natočený vpravo. Klenotem jsou tři pštrosí pera. Pozadí heraldického motivu tvoří bohatá akantová přikryvadla.

a Zde je nápis rozdělen klenotem erbu.

017

Buchlovice, kostel sv. Martina

1582

Sekundárně přenesený **epitaf** Jindřicha Prakšického ze Zástřizl, zazděn do zdi na evangelijní straně kostela sv. Martina. Původně byl umístěn v interiéru bratrského sboru v Buchlovicích, po jeho zrušení a vysvěcení na kostel sv. Alžběty zazděn snad do venkovní zdi tohoto objektu a po přeměně kostela sv. Alžběty na skladiště uložen společně s ostatními sepukrálními památkami v blízkosti objektu, kde se nacházel až do dvacátých let 20. století, kdy byl při přestavbě a rozšíření farního kostela sv. Martina umístěn na stávající místo. V horní polovině epitafu se nachází reliéfní kartuše s erbem rodiny Zástřizlů. V hlavě epitafu jsou reliéfně v pískovci znázorněny kruhové úchyty desky a vtesaný nápis A. V dolní části epitafu se nachází další zploštělá reliéfní oválná kartuše, v jejímž mírně zahloubeném nápisovém poli se nachází nápis B. Epitaf je v polovině poškozen prasklinou, vyplněnou novodobou maltou, přičemž část objektu chybí.

A) v. p. 6,5 cm

B) v. 155 cm, š. 83 cm, v. p. 3 - 4 cm - kapitála

A) 15^a82

B) LETA . PANĚ . 1582 / . W STRZEDV . DEN . SWATIHO . / GAKVBA . VROZENI .
PAN . GI^bNDRZ / I^bCH PRAKSSICZKI^b . Z ZASTRIZL / BIL . GEST . PROBODEN
. GEHO TEL(O) / W TOMTO MISTE . GEST . POLOZENO / WESELEHO .
WSKRISSENI / . CZEKAWAGE .

Datace: 25. července 1582.

Znak: Kartuše s probíjeným ornamentem, prolnta motivem liliového kříže. V oválném poli kartuše úplný erb, složený z kartuše ve tvaru polského štítu v jejímž oválném poli reliéfní přepásaná lilie. Na kartuši je posazen mřížkový helm mírně natočený vlevo. Na helmu je točenice a klenotem jsou tři pštrosí pera. Pozadí je zdobeno akantovými přikryvadly.

ze Zástřizl, Prakšický Jindřich (* ?, + 25. července 1582)

Mladší syn Jiřího Prakšického ze Zástřizl a Anny, rozené Kropáčové z Nevědomí. Panství se ujal po bratrově smrti. Jeho manželkou byla Kateřina Rájecká z Mírova, s níž měl jednoho syna. Byl zabit v bitce s jistým Vilémem Rymem.

Cerroni I. 79, f. 396

a Zde je letopočet přerušen ozdobou, přináležející ke kartuši.

b Nad písmenem I je tečka.

018

Buchlovice, kostel sv. Martina

1582

Sekundárně přenesený **epitaf** Zikmunda Prakšického ze Zástřizl, zazděn do zdi na epištolní straně kostela sv. Martina. Původně byl umístěn v interiéru bratrského sboru v Buchlovicích, po jeho zrušení a vysvěcení na kostel sv. Alžběty zazděn snad do venkovní zdi tohoto objektu a po přeměně kostela sv. Alžběty na skladiště uložen společně s ostatními sepukrálními památkami v blízkosti objektu, kde se nacházel až do dvacátých let 20. století, kdy byl při přestavbě a rozšíření farního kostela sv. Martina umístěn na stávající místo. V horní polovině epitafu se nachází reliéfní kartuše s erbem rodiny Zástřizlů. V hlavě epitafu jsou reliéfně v pískovci znázorněny kruhové úchyty desky a vtesaný nápis A. V dolní části epitafu se

nachází další zploštělá reliéfní oválná kartuše, v jejímž mírně zahluobeném nápisovém poli se nachází nápis B. Epitaf je poškozen patrně dřívější manipulací a rozlomen na čtyři části. Praskliny jsou zaretušovány novodobou maltou. Tímto způsobem je poškozen znakový štít a část nápisu B, převážně druhý řádek textu. Část objektu chybí. Chybějící části textu doplněny podle Berchtolda.

A) v. p. 6 cm

B) v. 158 cm, š. 67 cm, v. p. 4 - 5 cm - fraktura

A) 15^a82

B) leta pan¹e 1[581] / W[e strzedu den 12] / mage² Vrozeni Pan / zigmund Prakssiczki / z zastrzizl bil gest proboden gehoz telo w tom / to miste gest polozeno / w(eseleho) w(zkrzissen) o(cekawage)

Znak: V polském štítu přepásaná lilie. Na štítu turnajský helm en-face s točenicí. Klenotem jsou tři pštrosí pera. Pozadí heraldického motivu tvoří akantová přikryvadla.

ze Zástřizl, Prakšický Zikmund (* ?, + 12. dubna 1581)

Starší syn Jiřího Prakšického ze Zástřizl a Anny, rozené Kropáčové z Nevědomí. Buchlovského panství se ujal mezi lety 1572 až 1581. Byl zabit v Brně v souboji s Janem Šemberou Černoorským z Boskovic.

Berchtold 1893, s. 104.

a Zde je letopočet přerušen ozdobou, přináležející ke kartuši.

b Nad písmenem I je tečka.

1 Berchtold v opisu textu uvádí slovo *panie*.

2 Měsíc květen je uveden na náhrobku chybně, Zikmund Prakšický zemřel v dubnu.

---

019 +

hrad Buchlov

(1590)

Cihla, nalezená v 19. století v bývalé stáji pro hovězí dobytek na druhém hradním nádvoří. Pocházela z klenby stáje, nyní prostory pro návštěvníky, v níž se pořádají výstavy. Podle Berchtolda.

Zaniklá **malba na omítce**¹ na čelní stěně zaniklé budovy sýpky v centru Buchlovic, který byl součástí hospodářského dvora a bývalého renesančního zámečku. Objekty zanikly v druhé polovině 20. století bez odborné dokumentace. Památka byla objevena v roce 1943 a obnovena z iniciativy majitele velkostatku Aloise Berchtolda. Zhruba čtvercová, poměrně rozsáhlá plocha malby se nacházela přibližně ve výšce prvního poschodí mezi malými obdélnými větracími okny sýpky. Podle rozmístění oken kolem malby lze usuzovat na respektování popisovaného objektu při pozdějších stavebních úpravách. Malba byla orámována jednoduchým linkovým rámečkem. V horních rozích se nacházely iniciály stavitele Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl, v dolních rozích datace. Většinu plochy malby zaujímal v kruhovém kartušovém poli znak Zástřizlů, taktéž malovaný. Katalogový záznam pořízen podle kopie černobílé fotografie z období demolice objektů statku, nacházející se v soukromé sbírce. Originál fotografie pravděpodobně neexistuje.

v. cca 200 cm, š. cca 200 cm - kapitála

G . Z .^a Z Z / 1 . 5^a 9 5

Datace: V roce 1595 bylo Jiřímu Zikmundovi Prakšickému ze Zástřizl pouhých 13 let. O stavbě či rekonstrukci hospodářských budov, s největší pravděpodobností budovy pivovaru, za něj rozhodoval jeho poručník Václav Morkovský ze Zástřizl.

Znak: V polském štítu subtilní přepásaná lilie. Helm není z fotografie patrný z důvodu oprýskání omítkové vrstvy. Klenotem byly tři špatně v malbě dochované pštrosí pera. Z malovaných akantových překryvadel byly v době pořízení fotografie patrný taktéž jen torza.

ze Zástřizl, Prakšický Jiří Zikmund (* 30. ledna 1582, + po roce 1619)

Syn Jindřicha Prakšického ze Zástřizl a Kateřiny, rozené Rájecké z Mírova. V dětství byl jeho poručníkem Václav Morkovský ze Zástřizl. Navštěvoval bratrskou školu v Ivančicích, studoval na universitě v Basileji a pobýval v Ženevě, kde se seznámil s Kalvínovým pokračovatelem Theodorem Bezou, od nějž zakoupil knihovnu v ceně 600 dukátů. Další

studijní cesty jej vedly do Německa, Francie i Anglie. Na cambridžské univerzitě obdržel čestný doktorát. Dne 26. srpna 1602 se oženil s Alžbětou Kotvrdovskou z Olešničky, z jejichž manželství se narodilo šest dětí, z nichž pouze dvě se dožily dospělého věku.

a Zde je text i datace rozdělena heraldickým motivem.

1 V dostupné literatuře vždy mylně označovaná jako sgrafito. Z dochované fotografie je patrné, že šlo jednoznačně o malbu na omítce.

021

hrad Buchlov

1602

Pamětní deska nad vchodem do tanečního sálu. Deska je umístěna nad překladem renesančního ostění vchodu do vrchního patra budovy s tanečním sálem a je zakončena římsou, nad níž je v ose dveří usazena pískovcová oválná kartuše s akantovým vzorem, v jejímž poli je reliéfně vytesána zástřizlovská lilie. Vtesaný nápis se nachází na oválném poli, které je součástí reliéfní pásky.

v. 33 cm, š. 181 cm, v. p. 5 - 7 cm - kapitála

GEORGIVS .^a SI^b GISMV^c N^c DVS . A . ZZ / STRIZL . ANNO D(OMI)NI . 1602

Znak: V oválné kartuši reliéfní přepásaná lilie, složitě profilovaná, obklopena paprščitě ztvárněným pozadím. Kartuše zdobena zavijeným poškozeným ornamentem.

Datace: Prostory tanečního sálu vznikla u příležitosti svatby Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl a Elišky Kotvrdovské z Olešničky, která se konala v roce 1602. Sál byl vybudován na místě starších prostor, vystavěných v první polovině 16. století¹.

ze Zástřizl, Prakšický Jiří Zikmund (* 30. ledna 1582, + po roce 1619)²

Berchtold 1893, s. 112, 288.

a Rozdělovací znaménka v celém textu ve tvaru kříže.

b Písmeno I je vtesáno do standardní mezery mezi sousední písmena.

c Mezery mezi písmeny jsou abnormální a evokují rozdělení slova.

1 Viz kat. č. 010, 012, 013.

2 Viz kat. č. 020.

022	hrad Buchlov	1603
-----	--------------	------

Cihla, nalezená při archeologických sondážích. V současnosti uložena v hradním lapidáriu. Na cihle je otištěna forma s reliéfním letopočtem v zahloubeném poli.

v. 6,5 cm, š. 12,5 cm, délka 27 cm, v. p. 4 cm

1603

Datace ukazuje na bližší nespécifikovanou stavební aktivitu v určeném roce.

023	hrad Buchlov	1606
-----	--------------	------

Ostění brány v tzv. hodinové věži do vnitřního hradu nese napravo v blízkosti petlice vysacího zámku vtesaný letopočet.

v. p. 7 - 11 cm

1606¹

¹ Rašticová uvádí 1686.

025	sklepy pod Buchlovem	1613
-----	----------------------	------

Pískovcová **pamětní deska**, upomínající na založení vrchnostenských sklepů Jiřím Zikmundem Praktickým ze Zástřizl ve východním svahu pod hradem Buchlovem, nedaleko dnešního parkoviště pod hradem. Sklepy se dnes nacházejí v soukromém vlastnictví a v naprosto desolátním stavu, uzavřené mříží a zamknuté, tedy veřejnosti nepřístupné. Přepis textu podle *Berchtolda*. Fotografie ze září roku 2000, pořízená Bořkem Žižlavským, dokumentuje pouze typ písma nápisu a neutěšený stav povětrnostními vlivy těžce poškozené desky. Podle fotografie byly také ve zde uvedeném přepisu napraveny některé nedostatky interpretace textu nápisu ze zmíněné knihy.

Písmo: kapitála

LETA PANIE 1613 UROZENIE PAN GIRZI ZIKMUND^a PRARSSITZKY^b PAN HRADU BUCHLOWA A NA ZERAWITZICH GEST TENTO SKLIPEK WISTAWIEL

ze Zástřizl, Prakšický Jiří Zikmund (* 30. ledna 1582, + po roce 1619)¹

Berchtold 1893, s. 113.

a Podle *Berchtold, Leopold: Vergangenheit und Gegenwart der Herrenburg Buchlau, Brünn 1893, s. 113.*
ZASTRIZL

b Podle *Berchtold, Leopold: Vergangenheit und Gegenwart der Herrenburg Buchlau, Brünn 1893, s. 113.*
PRAKSCHITZKY. Je patrné, že kameník při tesání nápisu se dopustil chyby v příjmení zmiňovaného Zikmunda Prakšického.

¹ Viz kat. č. 020.

026

Buchlovice, kostel sv. Martina

1619

Znaková deska s nápisem a jmény Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl a jeho manželky Alžběty, rozené Kotvrdové z Olešničky v podobě dvou na sobě postavených obdélných pískovcových desek, z nichž vrchní je nepatrně užší než spodní a má výrazně zaoblené horní rohy. V současnosti je zazděna na epištolní straně v hlavní lodi kostela sv. Martina v Buchlovicích. Obě části desky jsou orámovány shodnou subtilní páskou. V dolní části kamene se nacházejí dvě oválná nápisová pole vedle sebe, v horní části heraldická výzdoba. Nápisová deska byla původně umístěna pravděpodobně nad některým z vchodů do bratrského sboru. Do kostela přenesen společně s ostatními deskami během rozšiřování kostela ve 20. letech 20. století.

v. 90 cm, š. 109 cm / 105 cm, v. p. 3 cm - kapitála

I) GIRZY ZYGMUND / Z ZASTRIZL NA / HRADIE BVCHLOWIE /
ZIERAWICZYCH : ZIALM / 122 : WERSS : 1. WESELIM / SE Z TOHO ZIE MNIE
RZI / KANO BYWA : PODME DO DO / MU HOSPODINOVA : / LETHA 1619

II) ALZBETA Z WO / LESSNICZKY NA HRA / DE BVCHLOWIE A ZIER /
AWICZYCH : ZIALM 12 P(AN) / HOSPODIN OTRZIHATI TE / BUDE KDYZ

**WYCHAZET / I Y WCHAZETI BUDESS OD / TOHOTO CZASV AZ NA / WIEKY :
LETHA / LETHA 1619**

Znaky: Oba štíty obtočeny každý jedním vavřínovým věncem, který je nahoře a dole přepásán stuhou. Stuha oba věnce, které se dotýkají, také spojuje. Oba štíty jsou polské, lemovány subtilní linkou. První polský štít nese ve svém poli přepásanou lilii. Druhý, opět polský štít má v poli paroží jelena desateráka, dole spojené.

Datace: Letopočet 1619 poukazuje na blíže neznámou stavební aktivitu v objektu bratrského sboru. Datace zároveň dokládá, že Jiří Zikmund Prakšický ze Zástřizl v tomto roce ještě žil. Datum jeho smrti je totiž neznámé.

ze Zástřizl, Prakšický Jiří Zikmund (* 30. ledna 1582, + po roce 1619)¹

ze Zástřizl, Prakšická Alžběta, rozená Kotvrdovská z Olešničky (* ?, 25. ledna 1644)

Manželka Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl, dcera Hanuše Gedeona Kotvrdovského z Olešničky a Aliny, roz. Morkovské ze Zástřizl. Po předčasné smrti manžela se Alžběta ujala správy panství. Proslula sporem o patronát buchlovického kostela sv. Martina.

¹ Viz kat. č. 020.

027	Buchlovice, kostel sv. Martina	1619
-----	--------------------------------	------

Nápisová deska s heraldickou výzdobou. Obdélná pískovcová deska, v současnosti zazděná na epistolní straně v hlavní lodi v kostele sv. Martina v Buchlovicích. Dolní část desky zaujímá oválné pole nápisu, završené římsou s formulí *Anno Domini*. Po stranách nápisového pole vlysy s rostlinnou výzdobou. Pata chybí. V horní části desky nad oběma vlysy na soklích piniové šišky. Vprostřed mezi nimi je na římsě postaven oválný věnec, převázaný stuhami, obklopující erb rodiny Zástřizlů. Původně byl epitaf umístěn pravděpodobně v českobratrském sboru. Do kostela přenesen společně s ostatními deskami v roce 1922.

v. 92 cm, š. 101 cm, v. p. 5 cm / 4 cm, výška číslic 6 cm. - kapitála

**LETHA PANIE 1619 / MILOTA Z ZASTRIZEL / NA HRADIE BVCHLOWIE A ZIER
/ AWICZYCH : ZIALM 96 WERSS 6 / PODTE SKLANIEGME SE A PADNIE / ME
PRZEDE PANEM ONT GEST ZA / GISTE BVH NASS A MY GSME LID / PASTWY
GEHO A [...]DO [...]K[---]**¹

Znak: V oválném vavřínovém věnci, který je po stranách a nahoře i dole převázán páskou polský štít, lemovaný subtilní jednoduchou linkou, a ve štítě umístěna reliéfní přepásaná lilie.

Datace: Letopočet 1619 poukazuje na blíže neznámou stavební aktivitu v objektu bratrského sboru².

ze Zástřizl, Prakšický Milota (* 25. září 1609, + 26. dubna 1644)

Syn Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl a Alžběty, rozené Kotvrdovské z Olešničky. Pocházel sice z českobratrského prostředí, ale vychováván byl již v katolickém duchu, mimo jiné i u vídeňského dvora. V Buchlovicích nechal vystavět nový kostel svatého Martina.

¹ Část posledních slov posledního řádku je nenávratně mechanicky poškozena, patrně dlouhodobým nevhodným skladováním epitafu před přenesením do farního kostela sv. Martina. Franz Janik uvádí celý přepis textu, jehož nečitelná část zní: A STADO RUKOU GEHO. In: *Janik, Franz: Buchlovic und daselbst befindlichen alten Grabdenksteine aus dem 16. Jahrhunderte in Verbindung mit einem kleinen geschichtlichen Abrisse aus den Zeiten des daselbst verbreitet gewesenen Pikarditenthums. Nutzen - Blatt 1894, s. 18 - 19.*

² Srovnej s kat. č. 026.

028

hrad Buchlov

(1629)

Překlad ostění dveří v prvním patře severozápadního paláce mezi místnostmi č. .... Jednoduché obdélné ostění, rámované subtilní lištou nese centrálně umístěný štítek s heraldickým motivem a vtesanými iniciálami.

délka 136 cm, v. 16 cm, v. p. 2,5 cm - kapitála

rozměry znakového štítku: v. 15 cm, š. 16,5 cm

J^a Z

Znak: Polský štítek s jednoduchou plastickou rámovací linkou nese v poli reliéfní přepásanou lilii.

Datace: Ačkoliv bez datace, můžeme ale vročit vznik tohoto ostění do roku 1629, kdy došlo, patrně po statické poruše zdiva, k razantní přestavbě dvojice pozdněgotických sálů, ke snesení pozdněgotických kleneb, k přepažení sálů novými příčkami a zastropení trémovým stropem. Kapsy po trámech jsou torzálně dochovány v půdních prostorách této části hradu stejně jako čela starších klenutí.

a Iniciály jsou zde přerušeny heraldickým motivem.

029	hrad Buchlov	(1629)
-----	--------------	--------

Překlad ostění dveří v prvním patře severozápadního paláce mezi místnostmi č. .... Jednoduché obdélné ostění, rámované subtilní lištou nese centrálně umístěný štítek s heraldickým motivem.

rozměry znakového štítku: v. 15,5 cm, š. 17 cm

Znak: Polský štítek s jednoduchou plastickou rámovací linkou nese v poli reliéfní přepásanou lilii.

Datec: Ačkoliv bez datec, můžeme ale vročit vznik tohoto ostění do roku 1629, kdy došlo, patrně po statické poruše zdiva, k razantní přestavbě dvojice pozdněgotických sálů, ke snesení pozdněgotických kleneb, k přepažení sálů novými příčkami a zastropení trémovým stropem. Kapsy po trémeh jsou torzálně dochovány v půdních prostorách této části hradu stějně jako čela starších klenutí.

030	hrad Buchlov	1629
-----	--------------	------

Překlad ostění dveří v prvním patře severozápadního paláce mezi místnostmi č. .... Jednoduché obdélné ostění, rámované subtilní lištou nese centrálně umístěný štítek s heraldickým motivem a vtesanými iniciálami a datací.

délka 130 cm, v. 16 cm, v. p. 2 cm - kapitála

rozměry znakového štítku: v. 16 cm, š. 16 cm

N^a Z / 1^a 6^a 2^a 9

Znak: Polský štítek s jednoduchou plastickou rámovací linkou nese v poli reliéfní přepásanou lilii.

Datec: Letopočet 1629 odkazuje k přestavbě tohoto křídla hradu. Tehdy došlo, patrně po statické poruše zdiva, k razantní přestavbě dvojice pozdněgotických sálů, ke snesení

pozdněgotických kleneb, k přepažení sálů novými příčkami a zastropení trémovým stropem. Kapsy po trémeh jsou torzálně dochovány v půdních prostorách této části hradu stějně jako čela starších klenutí.

a Iniciály a letopočet je zde přerušen heraldickým motivem.

031	Buchlovice, kostel sv. Martina	1640
-----	--------------------------------	------

Svorník, zasazený do klenby lodě kostela sv. Martina. Oválný pískovcový svorník bez nosné funkce s dochovalou barevnou polychromií¹. Okraj svorníku je zvýrazněn poškozeným vavřínovým věncem. Svorník nese reliéfní znak Zástřizlů, nad nímž zleva doprava do oválu je uveden vtesaný nápis. Po obou stranách klenoty erbu se nachází vtesaný letopočet. Text i datace jsou zvýrazněny stříbrno šedivou barvou.

kapitála

MILOTA Z ZASTRIZL / 16^a 40

Znak: V polském červeném čtítu stříbrná přepásaná lilie. Turnajský helm en-face. Hnědá přikryvadla, tvořící erboní plášť. Na přikryvadlech, volně položených přes helm je nasazena pohanská stříbrná korunka s patrným hnědým polstrováním a z ní vyrůstá klenot, jímž jsou tři pštrosí pera, stříbrné, červené a stříbrné.

Datace: V roce 1640 byla zahájena výstavba nového farního kostela sv. Martina, který měl nahradit schátralou a patrně nepoužívanou starší, snad kamennou gotickou stavbu, zasvěcenou stejnému patronu. Stavba kostela byla podle datace znakového štítu nad hlavním vchodem dokončena v roce 1643.² Zdali datace svorníku značí dokončení klenby kostelní lodi, což je pro první rok výstavby budovy kostela podezřelé, nebo svorník plnil funkci základního kamene, není jisté.

ze Zástřizl, Praksický Milota (* 25. září 1609, + 26. dubna 1644)³

a Zde letopočet přerušen znakem.

1 Je možné, že svorník byl vybarven až ve 20. letech 20. století při přestavbě kostela, nebo že byla původní polychromie obnovena.

2 Viz kat. č. 033.

3 Viz kat. č. 027.

Zelinka, Josef: Dějiny farnosti v Buchlovicích. Buchlovice 2005.

032+	Buchlovice, kostel sv. Martina	1641
------	--------------------------------	------

Nápis, patrně malovaný na omítce nad hlavním obloukem. Zanikl při přestavbě a rozšíření kostela ve 20. letech 20. století. Text přepsán z děkanské matriky.

Hoc templum adificatum est Anno 1641

Letopočet ukazuje na rok vysvěcení kostela.

033	Buchlovice, kostel sv. Martina	1643
-----	--------------------------------	------

Znaková kartuše s nápisem nad hlavním vchodem do kostela sv. Martina. Nápis A je vytesán ve směru hodinových ručiček po obvodu plochy kartuše a začíná na dvanácté hodině. Na kartuši je posazen helm s klenotem. Podklad za kartuší nese nápis B. Kartuše a heraldická výzdoba reliéfní, nápis A i nápis B vtesané. Tato epigrafická a heraldická památka prošla před několika lety generální rekonstrukcí.

kapitála

A) :^a MILOTA .^a Z ZASTRZI^bZL .^a NA HRADIE .^a BVCHLOWIE .^a A
ZI^bERAWICICH

B) L^cP / 16^c43

Znak: V kartuši zástřizlovská přepásaná lilie. Turnajský helm en-face s jednoduchými příkryvadly. Na helmu a příkryvadlech je posazena točenice. Klenotem jsou tři drobná pštrosí pera, vyrůstající z drobné pohanské korunky¹.

Datace: Letopočet 1643 poukazuje pravděpodobně na rok dokončení stavby kostela.

ze Zástřizl, Prakšický Milota (* 25. září 1609, + 26. dubna 1644)²

a Uvozovací znaménko a rozdělovací znaménka v podobě drobných trojúhelníčků.

b Zde velké písmeno I s tečkou.

c Text je přerušen klenotem.

1 Srovnej s kat. č. 127.

2 Viz kat. č. 027.

034

Buchlovice, kostel sv. Alžběty

(1650 - 1688)

Alianční **znaková kartuše** nad bočním vchodem do kaple sv. Alžběty, někdejší bratrském sboru na buchlovickém hřbitově. Dvě oválné kartuše, dolními polovinami sebe se dotýkající, jsou doplněny turnajským helmem, mírně natočeným na heraldicky pravou stranu. a akantovými přikryvadli. Celek je završen rozměrnou korunou. Reliéfně vytesáno z pískovce.

v. 110 cm, š. 75 cm

Znak: Alianční znak Hanuše Zikmunda z Petřvaldu a Anny Marie Serenyiové. Dvě jednoduché nepravidelné oválné kartuše s naznačeným spojením pomocí reliéfně ztvárněného oka, ovinutého přikryvadly z helmu. V pravé kartuši páv se složeným ocasem a složenými křídly napravo hledící. V levé kartuši šikmo postavený čtverec s šikmými a kosmými proužky na způsob mřížování. Čtverec je orámován linkou, spodní okraj posázený pěti viditelnými šikmými klíny vedle sebe. Ze čtverce roste rozkřídlený pegas ve skoku, jehož přední nohy se dotýkají hlavy útočícího hada. Nad kartušemi turnajský helm, mírně nakloněn kosmo vzhůru, z něhož vychází akantová přikryvadla. Celek je korunován velmi stylizovanými bohatě profilovanými volutově stočenými přikryvadly a korunou, připomínající spíše čelenku.

Datace: Bývalý bratrský sbor, kostel sv. Alžběty, nese na svém východním bočním průčelí stopy barokní přestavby. Tuto po vysvěcení sboru na katolický kostel inicioval dle erbů Hanuš Zikmund Petřvaldský z Petřvaldu s manželkou.

z Petřvaldu, Petřvaldský Hanuš Zikmund (* 20. listopadu 1626, + 1688)

Syn Bernarda Diviše Petřvaldského z Petřvaldu a Kunhuty, rozené Prakšické ze Zástřizl. Dne 27. července 1650 se oženil s Annou Marií, rozenou Serenyiovou. Hanuš Zikmund zastával funkci hejtmana hradištského kraje, byl zemským sudím a přísedícím zemského soudu. v roce 1650 byl povýšen do stavu svobodných pánů. Nechal vystavět kapli svaté Barbory s rodinnou hrobkou na sousedním kopci oproti hradu Buchlova na místě staršího kostelíka. Zemřel v roce 1688. Přesné datum jeho smrti není známo, i zápis v úmrtní matrice byl dopsán dodatečně.

z Petřvaldu, Petřvaldská Anna Marie, rozená Serenyiová (* ?, + 21. června 1698)

Manželka Hanuše Zikmunda Petřvaldského z Petřvaldu, dcera Gábora Serenyi de Kis-Sereny a Alžběty, roz. ze Zahradky.

---

035 +	Buchlovice, kostel sv. Alžběty	(1654)
-------	--------------------------------	--------

Pravděpodobně **epitaf** nebo **náhrobek** Kunhuty Petřvaldské, rozené ze Zástřizl. Text převzat z Cerroniho.

Tuto w Panu odpocziwa Tielo urozeney Pani Kunhoty Petřwaldske rozene zastržizel na hradie Buchlovie, žierawiczich a Stržilkach gegii dussii Pan Buch racz bit milostiw. 1654.

z Petřvaldu, Petřvaldská Kunhuta, rozená Prakšická ze Zástřizl (* 27. července 1603, + 1654)
Dcera Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl a Alžběty, rozené Kotvrdovské z Olešničky.
Dne 24. ledna 1622 se provdala za Bernarda Diviše Petřvaldského z Petřvaldu. Po smrti bratra Miloty připadlo skrze ni buchlovské panství Petřvaldským z Petřvaldu.

Moravský zemský archiv Brno, fond G 12 Cerroniho sbírka, kniha 79.

036+	Buchlovice, kaple sv. Barbory	1659
------	-------------------------------	------

Zvon bez bližšího popisu a bez zaznamenaných rozměrů¹. Osudy památky neznámé².

váha 50 pfundů³

A) **Sit nomen Domini benedictum**

B) **1659**

1 Berchtold 1893, s. 332

2 Tradováno, že při požáru kaple 25. června 1896 byl zničen nějaký zvon, který se měl propadnout klenbou nad oltářem.

3 Müller 1837 s. 27.

Nápisová deska s letopočtem a formulí Anno Domini, doplněná dvojicí aliančních erbů na čelní stěně barokní věže první hradní brány. Nápisové pole spodní pískovcové desky je mírně zahlabeno, vtesaný nápis. Celek dvojice reliéfních erbů je vytesán na dva rozměrné pískovcové kvádry, dohladka přitesané. Oba kvádry jako celek rámuje subtilní reliéfní lišta.

Kapitála.

ANNO .^a DOMINI .^a / 16 .^a 6 .^a 3 .^a

Znak 1): Heraldicky napravo je umístěn znak Petřvaldů. V jednoduché oválné kartuši s dvojitou odstupňovanou reliéfní lištou, v ose dole zakončenou kapkou, se nachází kráčejší páv se složenými křídli a složeným ocasem a reliéfně naznačenými ocasními pery, směřující vlevo. Na kartuši je posazen turnajský helm en-face s točenicí, z níž vyrůstají bohatě profilovaná přikryvadla, evokující boltcový ornament. Na točenicí je posazena listová korunka. Klenotem je páv stejný jako v kartuši.

Znak 2): Heraldicky nalevo znak Sereníů. V jednoduché oválné kartuši orámované reliéfní linkou, je půlené pole, v pravé polovině se nachází svisle umístěný had s korunkou na hlavě, hlavou natočený vlevo. Jeho ocas je jedenkrát stočený v doprava směřující smyčku. Levá polovina rozdělena kosmo šachovaným břevnem. V horní části pole pegas vpravo směřující, rostoucí z břevna. Dolní část pole pod břevnem zdobena jemným damaskováním. Na kartuši je posazen turnajový helm en-face s točenicí, z níž vyrůstají akantová přikryvadla. Na točenicí je posazena listová korunka. Klenotem je vyskakující pegas vpravo směřující.

z Petřvaldu, Petřvaldský Hanuš Zikmund (* 20. listopadu 1626, + 1688)¹

z Petřvaldu, Petřvaldská Anna Marie, rozená Serenyiová (* ?, + 21. června 1698)²

a Znaménko v podobě drobného trojúhelníčku.

1 Viz kat. č. 034.

2 Viz kat. č. 034.

Překlad ostění hlavního vchodu do kaple sv. Barbory. V podélné kartuši je umístěn vtesaný letopočet, datující dokončení stavby kaple.

v. 18. 5 cm, š. 120 cm, v. p. 10 / 13 cm

. 1 . 6 . 7 . 3 .

Alianční znak nad hlavním vchodem do kaple sv. Barbory.

Znak: Alianční znak Hanuše Zikmunda z Petřvaldu a Anny Marie Serenyi. Dvě oválné kartuše lemované akantem, dotvářeným do podoby rohu hojnosti a ve spodní části pak lemované ovocem, květinami a šiškami. Kartuše jsou posazeny na akantovém a květinovém pozadí. Alianční kartuše korunována listovou korunou, jejíž výběžky připomínají akant. V první kartuši šikmá půda, na ní stojící páv se složeným ocasem vlevo směřující. Na hlavě páva korunka, složená z trojice pírek. Druhá kartuše polcená. Polcení znázorněno plastickou linkou. V prvním poli útočící do leva směřující had s pohanskou korunkou na hlavě. Hlavou směřuje nalevo. V druhém poli břevno s koskými a šikmými proužky na způsob kosmého mřežování. Z břevna roste rozkřídlený pegas ve skoku s korunkou na hlavě.

Datace: Datování do roku 1673 vychází z letopočtu na překladu ostění vchodu do kaple, na němž je alianční znak posazen¹.

z Petřvaldu, Petřvaldský Hanuš Zikmund (* 20. listopadu 1626, + 1688)²

z Petřvaldu, Petřvaldská Anna Marie, rozená Serenyiová (* ?, + 21. června 1698)³

1 Viz kat. č. 038.

2 Viz kat. č. 034.

3 Viz kat. č. 034.

Erbovní deska s vtesanou datací. Téměř čtvercová deska s aliančním znakem Petřvaldských a Sereniů. Heraldická výzdoba je obtočena vavřínovým věncem. V obou dolních rozích desky se nachází letopočet. Není jisté, zda jde o samostatnou sepulkrální památku, její případnou část či jen prostou znakovou desku. Primární umístění památky není známo. V současnosti se nachází zadrženo ve zdi na evangelijní straně kostela sv. Martina.

v. 90 cm, š. 84 cm, v. p. 8 cm

16^a82

Znak: Dvojice reliéfních spojených kartuší. Pravá kartuše má v jemně zahloubeném poli kráčejícího páva se složeným ocasem vlevo směřujícího. levá kartuše je půlená s jemně zahloubeným polem. V pravé polovině svisle posazený had s korunkou, třikrát esovitě zatočen, s hlavou směřující vlevo. Pravá polovina ve své dolní třetině dělena břevnem, z něhož vyrůstá pegas. Obě kartuše jsou osazeny turnajskými helmy s korunkami a akantovými přikryvadly. Klenotem helmu napravo je kráčející páv se složeným ocasem nalevo směřující, klenotem levého helmu je korunovaný pegas, vyskakující z helmovní korunky.

Datace: Letopočet by mohl upřesňovat barokní přestavbu bývalého bratrského sboru, kostela sv. Alžběty¹.

z Petřvaldu, Petřvaldský Hanuš Zikmund (* 20. listopadu 1626, + 1688)²

z Petřvaldu, Petřvaldská Anna Marie, rozená Serenyiová (* ?, + 21. června 1698)³

a V těchto místech je letopočet přerušen průběhem vavřínového věnce.

1 Viz kat. č. 034.

2 Viz kat. č. 034.

3 Viz kat. č. 034.

Mariánský **zvon** ve věži kostela. Bohatě zdobený zvon nese několik nápisů. Nápis A na čepci je ohraničen dvojlinkou, nápis B se nachází na krku zvonu a nápisy C a D jsou umístěny také

na krku zvonu v obdélných ozdobných reliéfních rámech. Všechny čtyři nápisy jsou reliéfní. Krk zvonu zdoben reliéfními heraldickými motivy a reliéfem Panny Marie.

pr. 94 cm

váha 13 centýřů¹

A) v. p. 3 cm - kapitála

B) v. p. 1 - 3,5 cm - kapitála

C), D) v. p. 1 - 2,5 cm - kapitála

A) .^a K^bE CTI A C^bHWALE N^bEGSWETEGSSI R^bODICZKY B^bOZY M^bNE L^bITI
D^bAL .^c b-LETA^{-b c-}. 1 . 6 . 8 . 6 .^{-c}

B) K^bDYZ B^bYL L^bITY Z^bWON T^bEN / K^bRZESTIANE W^bTHNALI / Z B^bVDINA
T^bVRKA W^bEN / DIE^{c-}. 2 . SEPTEMBRIS :^{-c}

C) V^bROZENY P^bAN P^bAN H^bANVSS Z^bYGMVNDT / S^bWOBODNI P^bAN Z^b
PETRZIWALDV P^bAN N^bA / H^bRADIE B^bVCHLOWIE Z^bIERAWICICH S^bTR /
ZILKACH H^bORNI A D^bOLNI M^bOSSTIENICI / G^b(EHO) .^c M^b(ILOSTI) .^c C^bZ^d .^c
R^bADDA A H^bOFFRICHTIRZ S^bAVDV / M^bANNSKEHO W M^bARGKABSTWI
M^bORAWSKIM

D) V^bROZENA P^bANI P^bANI A^bNNA M^bARIGE P^bE / TRZIWALDSKA R^bOZENA
H^bRABIENKA / S^bSERENI P^bANI NA H^bRADIE B^bVCHLOWIE / Z^bIERAWICICH
S^bTRZILKACH H^bORNI A D^bOLNI M^bOSSTIENICI .^c

Znak 1: Rodový erb Petřvaldů. Nad nápisem C se nachází oválný medailon a v něm okrasný štít, v jehož poli je kráčeující páv sle složeným ocasem. Na štítě turnajský helm a na něm korunka s pěti perlami. Za štítem a helmem akantová přikryvadla. Klenotem je páv tak jako ve štítě.

Znak 2: Rodový erb Sereníů. Nad nápisem D se nachází oválný medailonek, v něm oválná kartuše, v jejímž půleném poli vpravo korunovaný útočící had, vinoucí se zespona nahoru, hlavu obrácenou vlevo. Pravé pole kartuše dělené. Nahoře rozkřídlený pegas vyskakující z proutěného koše, dolní pole prázdné. Na kartuši koruna. Za kartuši a okraji koruny velmi volně řešená přikryvadla. Klenotem je pegas jako v poli kartuše, vyrůstající z koruny.

z Petřvaldu, Petřvaldský Hanuš Zikmund (* 20. listopadu 1626, + 1688)²

z Petřvaldu, Petřvaldská Anna Marie, roz. Serenyiová (* ?, + 21. června 1698)³

a Nápis na čepci uvozuje ukazující ručička. směřující směrem k textu.

b Písmeno je větší.

c Znaménko routovitého tvaru v půli řádku.

d Zkratka značí pravděpodobně slovo *císařský*. Není jistá podoba rozvedené zkratky.

1 Müller 1837 s. 37.

2 Viz kat. č. 034.

3 Viz kat. č. 034.

042

Buchlovice, kostel sv. Martina

1686

Zvon Nejsvětější Trojice ve věži kostela. Bohatě zdobený zvon nese několik nápisů. Nápis A se nachází na čepci uvozen dvěma dvojlinkami, nápisy B a C se nachází na krku zvonu v obdélných ozdobných reliéfních rámech. Nápisy jsou reliéfní. Krk zvonu je zdoben reliéfními heraldickými motivy a reliéfem Panny Marie s Ježíškem v náručí.

pr. 121 cm

váha 18 centýřů

A) v. p. 3 cm

B), C) v. p. 1 - 2,5 cm

A) **KE CTI .^a A CHWALE .^a NEGSWIETIESSI .^a .^b TROGICE .^a SWATE MNIE LITI DAL .^a LETA .^a 1686 .^a DNE .^a 3 SRPNA .^a**

B) **V^cROZENY P^cAN P^cAN H^cANVSS Z^cIG / MVND S^cWOBODNI P^cAN Z^c PETRZ / IWALDU P^cAN N^cA H^cRADIE B^cVCH / LOWIE Z^cERAWICICH S^cTRZILKACH / H^cORNI A D^cOLNI M^cOSSTENICI / G^c(EHO) .^a M^c(ILOSTI) .^a C^cZ .^a R^cADDA A H^cOFFRICHTIRZ / S^cAVDV M^cANNSKIHO W M^cARGKRABST / WI M^cORAWSKIM :^a**

C) **V^cROZENA P^cANI P^cANI A^cNNA M^cA / RIGE P^cETRZIWALTSKA R^cOZENA / H^cRABIENKA S^cSERENI P^cANI NA / H^cRADIE B^cVCHLOWIE Z^cIERAWICICH / S^cTRZILKACH H^cORNI A D^cOLNI M^cOSS / TIENICI :^a**

Znak 1: Rodový erb Petřvaldů. Nad nápisem B se nachází oválný medailon a v něm okrasný štít, v jehož poli je krácející páv sle složeným ocasem. Na štítě turnajský helm a na něm korunka s pěti perlami. Za štítem a helmem akantová přikryvadla. Klenotem je páv tak jako ve štítě.

Znak 2: Rodový erb Seréniů. Nad nápisem D se nachází oválný medailonek, v něm oválná kartuše, v jejímž půleném poli vpravo korunovaný útočící had, vinoucí se zespona nahoru, hlavu obrácenou vlevo. Pravé pole kartuše dělené. Nahoře rozkřídlený pegas vyskakující z proutěného koše, dolní pole prázdné. Na kartuši koruna. Za kartuší a okraji koruny velmi volně řešená přikryvadla. Klenotem je pegas jako v poli kartuše, vyrůstající z koruny.

z Petřvaldu, Petřvaldský Hanuš Zikmund (* 20. listopadu 1626, + 1688)²

z Petřvaldu, Petřvaldská Anna Marie, roz. Serenyiová (* ?, + 21. června 1698)³

a Rozdělovací znaménka routovitého tvaru v polovině výšky řádku.

b Čtyřcípá hvězdička.

c Písmena jsou větší.

1 Müller 1837 s. 37.

2 Viz kat. č. 034.

3 Viz kat. č. 034.

043	sklepy pod Buchlovem	1684/6 ?
-----	----------------------	----------

Klenák ostění vstupu do spodního patra panských sklepů ve východním svahu pod hradem Buchlovem. Pískovcový klenák nesoucí iniciály a letopočet v zahloubeném poli je na své spodní hraně poškozen.

v. 38 cm, š. 26 - 32 cm, v. p. 4,5-5 cm - kapitála

HZZP / 168^a

Datace: Letopočet, ač nejasný, zřetelně ukazuje na razantní přestavbu objektu sklepů¹, provedenou v 80. letech 17. století a iniciovanou majitelem panství Hanušem Zikmundem Petřvaldským z Petřvaldu. Ke stavební aktivitě mohlo dojít nejpozději v roce 1688.

z Petřvaldu, Petřvaldský Hanuš Zikmund (* 20. listopadu 1626, + 1688)²

a Poslední číslo letopočtu podle zachovaného horního náběhu číslovky mohlo být 4 nebo 6.

1 Viz kat. č. 025.

2 Viz kat. č. 034.

044

sklepy pod Buchlovem

(1684/6) ?

Klenák ostění vstupu do horního patra panských vinných sklepů pod hradem Buchlovem. Na klenáku reliéfní heraldická výzdoba. Mírně poškozeno povětrnostními vlivy i lidskou činností.

v. 34 cm, š. 25-34 cm.

Znak: V kartuši ve tvaru soudečkového štítu, jejíž okraje jsou vykrajováním se nachází pole s polcením, znázorněným vrypem. Přes obě poloviny pole kráčeující korunovaný páv se složeným ocasem i složenými křídly. Na kartuši korunka s pěti špicemi, které byly snad zakončeny perlami.

Datace: Datováno podle kat. č. 043.

z Petřvaldu, Petřvaldský Hanuš Zikmund (* 20. listopadu 1626, + 1688)¹

¹ Viz kat. č. 034.

045

hrad Buchlov

1691

Klenák s letopočtem ostění vpadliny pro padací most druhé hradní brány.

1691

Berchtold s. 261.

046

hrad Buchlov

(1691)

Alianční znak Petřvaldů a Colonnů z Felsu nad druhou hradní bránou na budově "hráběcích". Památka, vyhotovená z nepříliš kvalitního pískovce, částečně překrývá okno prvního poschodí budovy. Silně poškozeno povětrnostními vlivy. Památka je v současnosti zakryta dřevěným bedněním.

Znak: Alianční znak Jana Dětřicha z Petřvaldu a Anežky Eleonory z Colonna-Fels. Oba znaky se nacházejí v kartuši, kartuš je lemována akantem, z něhož vycházejí dvě postavy putti, kteří

přidrží festony s ovocem a květinami, které se sbíhají u hlavičky cheruba v dolní ose kartuše. V pravém oválném poli kartuši se nachází páv vlevo směřující, stojící na mírně šikmé půdě, se složeným ocasem a složenými křídly, který koncem svého ocasu přesahuje pole a zasahuje do výzdoby kartuše. V pravém poli kartuše se nachází hladký sloup s patkou, stojící na zužujícím se soklu, vystavěném z pěti řad kvádrů. Celek je završen rozměrnou listovou korunou, jejíž hroty připomínají akant a jejíž spodní obroučka je posázena reliéfně ztvárněnými kameny.

z Petřvaldu, Petřvaldský Jan Dětrich (* 20. června 1658, + 9. července 1734)

Syn Hanuše Zikmunda Petřvaldského. Stavitel zámku v Buchlovicích. Byl dvakrát ženat. Z prvního manželství s Anežkou Eleonorou z Colonna-Felsu se mu narodily tři děti. Po smrti první ženy pobýval ve Slezsku a v roce 1719 se oženil podruhé s Annou Marií Nosticovou z Chotovin. Toto manželství zůstalo bezdětné.

z Petřvaldu, Petřvaldská Anežka Eleonora, rozená z Colonna-Fels (* 7. listopadu 1672, + 25. září 1716)

Manželka Jana Dětricha Petřvaldského z Petřvaldu, dcera Karla Gustava z Colonna-Fels a Anny Margarety, rozené ze Schellendorfu.

047

zámek Buchlovice

(1707)¹

Rozměrný **štukový erb** Petřvaldských z Petřvaldu v hlavním sále zámku v Buchlovicích. Památka je umístěna nad krbem napravo čelem ku hlavnímu vstupu do sálu.

Znak: Barokní štít, rámovaný zlacenou linkou a bohatou rokajovou a akantovou zlacenou výzdobou. Po stranách štítu volně spadá rostlinstvo s trsy bobulí. Ve vrcholu štítu v jeho ose se nachází mušle. Štít je korunován zlatou korunou, osázenou červenými a modrými drahokamy. Rub koruny je stříbrný. Pole štítu zlato modře polcené a přes polcení a obě poloviny pole posazen stříbrný stojící páv se složenými křídly a složeným ocasem. Na hlavě má stříbrnou korunku z pírek.

z Petřvaldu, Petřvaldský Jan Dětrich (* 20. června 1658, + 9. července 1734)²

1 Viz kat. č. 049.

2 Viz kat. č. 046.

Rozměrný **štukový erb** hrabat z Colonna-Felsu v hlavním sále zámku v Buchlovicích. Památka je umístěna nad krbem nalevo čelem ku hlavnímu vstupu do sálu.

Znak: Barokní štít, rámovaný zlacenou linkou a bohatou rokajovou a akantovou zlacenou výzdobou. Po stranách štítu spadá rostlinstvo s trsy bobulí. Ve vrcholu štítu v jeho ose se nachází mušle. Štít je korunován zlatou korunou, osázenou červenými a modrými drahokamy. Rub koruny je stříbrný. Pole štítu je červené a na něm vertikální stříbrný sloup se zlatou listovou hlavicí, složenou z trojice listů. Sloup má stříbrnou subtilní bochníkovou patku a stojí na trojici odstupňovaných stříbrných schodů.

z Petřvaldu, Petřvaldská Anežka Eleonora, rozená z Colonna-Fels (* 7. listopadu 1672, + 25. září 1716)²

1 Viz kat. č. 049.

2 Viz kat. č. 046.

Nápisy ve čtyřech obrazových kartuších nástropních maleb v hlavním, tzv. hudebním sále zámku. Jednotlivé nápisy jsou malovány v nápisových páskách. Celek je datován rokem 1707, což by měl být rok dokončení stavby obytné budovy zámku. Číslice datace jsou znázorněny malovanou květinovou výzdobou. Někteří autoři považují poslední malovanou číslici za sedmičku.

kapitála

A) VNICA CUNCTAS.

B) IVNCTA ARMA DECORI.

C) CALESTES. SEQVITVR. MOTVS.

D) CANDORE OM^aNIA VINCIT.

a Zde je text přerušen motivem malby.

Socha Panny Marie s Ježíškem v náručí v polní trati Za humny. Dvojdílný hranolový sokl nese sloup, na jehož vrcholu se nachází sousoší. Nápis býval podle dobové fotografie umístěn na vrchní části soklu. Dnes není text nápisu již téměř patrný. Text obsahuje chronogram. Nápis podle fotografie vtesaný, písmena zvýrazněna tmavou barvou, chronogram barvou světlejší, patrně červenou. Přepis podle dobové fotografie.

v. 65,5 cm, š. 53,5 cm, v. p. 5,5 - 4,5 cm - kapitála

HAEC^a STATV^aA / EST BENED^aIC^aTA / Iⁿ FESTO V^aTSI^aTA / NTIS M^aARI^aAE.

a Písmena chronogramu jsou větší.

Alianční znak nad vchodem do dolní zámecké budovy vpravo.

Znak: Alianční znak v kartuši, jež je lemována rozvilinami a akantovým vzorem a korunována listovou korunou, jejíž páska je zdobena perlami. Vrchol koruny nese trojici trojlístů, v jejichž středech jsou posazeny perly, prostřídanou dvěma hroty, zakončenými perlami. Pravé pole kartuše polcené. Polcení znázorněno velmi jemnou subtilní linkou. Levá polovina prázdná, pravá vodorovně šrafovaná vrypy (modrá barva). Přes obě poloviny pole kráčeující páv se složeným ocasem a složenými křídly s korunkou na hlavě. Korunka složena z pírek. Ocas páva přesahuje okraj pole a mírně zasahuje i do pole druhého. V levém poli kartuše na svisle šrafovaném pozadí; šrafování provedeno vrypy (červená barva); vertikální sloup s listovou korunkou. Listová korunka tvořena trojicí lístků. Sloup spočívá na trojici odstupňovaných schodů.

z Petřvaldu, Petřvaldský Jan Dětrich (* 20. června 1658, + 9. července 1734)²

z Petřvaldu, Petřvaldská Anežka Eleonora, rozená z Colonna-Fels (* 7. listopadu 1672, + 25. září 1716)³

1 V roce 1716 zemřela Anežka Eleonora Petřvaldská, roz. z Colonna-Fels.

2 Viz kat. č. 046.

Alianční znaková deska Petřvaldů a Colonna z Felsu nad vyústěním průjezdu druhé hradní brány ze strany druhého hradního nádvoří. Erbovní deska je zde umístěna druhotně, na fotografiích z počátku 20. století se nenachází. Její původní umístění a datace zasazení na její současné místo je neznámé.

Znak: Alianční znak Jana Dětricha z Petřvaldu a Anežky Eleonory z Colonna-Fels. Dvě jednoduché nepravidelné oválné kartuše s naznačeným spojením pomocí reliéfně ztvárněného oka, ovinutého přikryvadly z helmu. V pravé kartuši páv se složeným ocasem a složenými křídly a nasměřující vpravo, který poněkud přečnává do levé kartuše, v níž se nachází šikmo nakloněný sloup s hranolovou soklem a válcovým tělem. Sloup má jednoduchou bočníkovou hlavičku. Nad kartušemi turnajský helm, mírně pohlížející kosmo vzhůru, z něhož vychází akantová přikryvadla. Celek je korunován velmi stylizovanou bohatě profilovanými volutově stočenými přikryvadly a korunou, připomínající spíše čelenku.

z Petřvaldu, Petřvaldský Jan Dětrich (* 20. června 1658, + 9. července 1734)¹

z Petřvaldu, Petřvaldská Anežka Eleonora, rozená z Colonna-Fels (* 7. listopadu 1672, + 25. září 1716)²

1 Viz kat. č. 046.

2 Viz kat. č. 046.

Pamětní keramická dlaždice, zazděná v prostoru hradní pekárny nad trámem, nosícím konstrukci komína. Osmiboká dlaždice je lehce glazovaná a nápis je do ní vyryt za vlhka.

pr. cca 25 - 30 cm - minuskula

1726 / G: Conde / lius .

Kartuše s pamětním nápisem v čestném dvoře zámku nad vchodem do levého křídla dolní zámeské budovy. Nápisová plocha je zhotovena z hlazeného černého mramoru s šedým žilkováním a je zasazena do pískovcového rámu. Vtesané písmo.

kapitála, polokurzíva

SIC VOS NOS VOBIS / HOS L^aARES / I^aOANNES GERAR^aDV^aS PETRSW^aAL^aSK^a-
 II^a E^b PETRSW^aA^aLD^a GRATI^aSI^aNSE POS / TERI^aS RE^aLI-aQa-VI-aT / QV^aOS /
 PROPRI^aO I^aNGENI^aO^aCL^aEM^aENTI^aA . BENEV^aOL^aENTI^aA FV^aN^aDI^aTV^aBS
 GRATI^aOSE^b ERE^aXI^aT / ETSI / NON SV^aAE AT POSTERAE FE^aLICI^aTATI^aRE^a-
 LI^aG^aTOSV^aS, I^aN, SV^aOS, ET, EX^aTEROS, NON D^aO^aMI^a / NV^aS AT PATER / Q^a-
 VI^a / F^aID^aE . SPE . AM^aORE, ^aILLV^aSTRI^aS OB^aII^aT^c A(nn)o^c 1734 AETATI^aS 76
 PERPETV^aOb^a VIC^aTV^aRV^aS / V^aTV^aERO / H^aIC^a P^aIV^aS GENI^aTOR . P^aII^aS .
 GRATI^aSQV^aE POSTEROR^aVM^a I^aN C^aOR^aDI^aBV^aS^aVIV^aAT / S^aCV^aTV^aM HOC^a
 REV^aENTI^aAE ERGO^b D^aEV^aO^aVI^aT / GRATUS IN PATREM FILIVS /
 S^aIGISMUNDUS CAROLUS D^aOMINUS DE P^aETERSWALD H^aAEREDITARIUS /
 I^aN C^aASTRO B^aUCHLOW ET Z^aIERAVITZ.

z Petřvaldu, Petřvaldský Jan Dětrich (* 20. června 1658, + 9. července 1734)¹

z Petřvaldu, Petřvaldský Zikmund Karel Gustav (* 1. června 1692, + 14. ledna 1751)

Syn Jana Dětricha Petřvaldského z Petřvaldu a Anežky Eleonory, rozené z Colonna-Fels. Proslul rozsáhlým sporem o majetek se svým bratrem Milotou Antonínem, sídlícím na zámku ve Střílkách. Pobýval často střídavě v Brně, kde mu manželka Marie Krescencie, rozená ze Schrattenbachu porodila dvě dcery a jednoho syna, střídavě na hradě Buchlově, který si k letním pobytům nechal stavebně upravit. Zemřel náhle a bez závěti v lednu 1751.

a Větší písmena.

b Označení znělé koncovky šestého pádu v latině.

c Polokurzíva.

¹ Viz kat. č. 046.

Ryté **datace a iniciály** na přední straně vrat v první hradní bráně hradu Buchlova. Datace A je umístěna na deskách kruhové výseče nejblíže středu vrat, Nápis s datací B na levém křídle vrat. Oba dva nápisy jsou ryté do dřeva.

kapitála

A) 17 // 36

B) U HALLAO(...) / (1)886

Pískovcový **svorník** bez statické funkce v vrcholu barokní klenby v místnosti, označené v plánu ve fotopříloze číslem 8. Kruhový terč nese po svém obvodu psáku s nápisem. Ve středu objektu v poli, odděleném od nápisové plochy dvojitou plastivkou linkou je v oválné kartuši znázorněn heraldický znak s hraběcí korunkou. Nápis začíná na osmé hodině.

kapitála

SIGMVND .^a HERR . VON . PETTERSWALD . ANNO . 1737 .

Znak: V oválné kartuši s lemem zakončeným několika volutami a květinovým střípцем ve spodní části, půlené zlato modré pole s naznačeným šrafováním barev a na něm přes půlící čáru kráčejíci páv se složeným ocasem, složenými křídli, pozdviženou hlavou a rozevřeným zobákem. Na hlavě má korunku složenou z trojice pírek. Kartuše je korunována hraběcí korunkou s devíti perlami¹.

Datace: Letopočet 1737 odkazuje k posledním stavebním aktivitám v západním křídle hradního paláce. Tehdy byly nahrazeny stávající trémové stropy, pocházející z přestavby v roce 1629² novými barokními klášterními klenbami.

z Petřvaldu, Petřvaldský Zikmund Karel Gustav (* 1. června 1692, + 14. ledna 1751)³

a Všechny rozdělovací znaménka v podobě drobného trojúhelníčku.

1 Petřvaldové byli povýšeni do stavu svobodných pánů v roce 1650 a hraběcího stavu nikdy nedosáhli. Tudíž jim náleží korunka se sedmi, respektive při plném zobrazení čtrnácti perlami, nikoliv však korunka s devíti perlami.

2 Viz kat. č. 028, 029, 030.

3 Viz kat. č. 054.

057	hrad Buchlov	1737
-----	--------------	------

Pískovcový **svorník** bez statické funkce v vrcholu barokní klenby v místnosti, označené v plánu ve fotopříloze číslem 9. Kruhový terč nese po svém obvodu psáku s nápisem. Ve středu objektu v poli, odděleném od nápisové plochy dvojitou plastivkou linkou je v oválné kartuši znázorněn heraldický znak s hraběcí korunkou. Nápis začíná na osmé hodině.

kapitála

SIGMVND .^a HERR . VON . PETTERSWALD . ANNO . 1737 .

Znak: V oválné kartuši s lemem zakončeným několika volutami a květinovým střípцем ve spodní části, půlené zlato modré pole s naznačeným šrafováním barev a na něm přes půlící čáru kráčeující páv se složeným ocasem, složenými křídly, pozdviženou hlavou a rozevřeným zobákem. Na hlavě má korunku složenou z trojice pírek. Kartuše je korunována hraběcí korunkou s devíti perlami¹.

Datec: Letopočet 1737 odkazuje k posledním stavebním aktivitám v západním křídle hradního paláce. Tehdy byly nahrazeny stávající trémové stropy, pocházející z přestavby v roce 1629² novými barokními klášterními klenbami.

z Petřvaldu, Petřvaldský Zikmund Karel Gustav (* 1. června 1692, + 14. ledna 1751)³

a Všechny rozdělovací znaménka v podobě drobného trojúhelníčku.

1 Petřvaldové byli povýšeni do stavu svobodných pánů v roce 1650 a hraběcího stavu nikdy nedosáhli. Tudíž jim náleží korunka se sedmi, respektive při plném zobrazení čtrnácti perlami, nikoliv však korunka s devíti perlami.

2 Viz kat. č. 028, 029, 030.

3 Viz kat. č. 054.

Zvon umíráček, zasvěcený sv. Barboře v lucerně věže kostela. Nápis A je umístěn na čepci zvonu ve dvou řádcích, rámovaných jednoduchou linkou. Nápis B je umístěn na krku zvonu. Nápis C se nalézá na věnci zvonu. Zvon je bohatě ornamentálně zdoben a výzdobu doplňuje reliéfní kartuše s petřvaldským erbem a reliéf sv. Barbory. Nápisy jsou vyvedeny taktéž reliéfně. Kvůli svému umístění je text z nepřístupné strany zvonu doplněn podle A. Kučíka.

pr. 47 cm

A) v. p. 1,5 - 3 cm - kapitála

B) v. p. 1 - 3 cm - kapitála

C) v. p. 1 cm - kapitála

A) .^a H^bONORI^b V^bENERATI^bONI^bS S(ANCTAE) BARBARAE V^bT SI^bBI^b ET
PROXIMO AGONI^bZANTI^b.^c / AD^bSI^bT OPV^bS HOC^b FI^bERI^b FEC^bIT

B) .^a b^bDIC^b ERGO^d OBSEC^bRO Q^bVI^bA / SOROR ES^b VIV^bET^d QV^bE SPI^bRI^bTV^bS
/ SNOSTER OB GRA^dTI^bAM^b T^bVI^b

C) .^a SIGMUNDUS DOMINUS DE PETERSWALD HAEREDITARIUS DOMINUS IN
CASTRO BUCHLOW ET ZERAWITZ A(NNO) 1737

Znak: Erb Petřvaldských. Oválná kartuše s akantovými vzory obtočená rostlinným věncem je půlená. Levá polovina pole je vodorovně šrafovaná. Přes obě pole je posazen páv se složeným ocasem. Kartuše je korunována korunkou se sedmi perlami.

z Petřvaldu, Petřvaldský Zikmund Karel Gustav (* 1. června 1692, + 14. ledna 1751)²

a Ukazovací ručička, počínající text.

b Písmeno je větší.

c Apostrof.

d Zde je text přerušen reliéfem sv. Barbory.

1 Kučík, Alois: *Poměry náboženské*. Strojopis.

2 Viz kat. č. 054.

Jednoduchá reliéfní kartuše s vtesanou datací na pískovcovém **překladu ostění** vchodu do prostoru výtopny kamen sálu, v němž je dnes umístěna hradní knihovna.

kartuše: v. 11,5 cm, š. 29 cm, v. p. 5 - 5,5 cm

1.^a 7.^a 3.^a 8

Datace dokumentuje etapu stavebních úprav hradu za majitele Zikmunda z Petřvaldu. Zde zachycuje přestavbu starší, původně gotické místnosti trojprostorového jižního paláce, přestavěné vybudováním hodinové věže v roce 1542. Během přestavby v roce 1738 byl v sále vybudován barokní štukový strop a postavena kachlová kamna s prostorem výtopny, vestavěné do sousední chodby, původně sálu raněgotického paláce z poloviny 13. století.

a Rozdělovací znaménko ve tvaru drobného trojúhelníčku.

Pískovcová **dlaždice** v okením výklenku místnosti v jižním nároží jižního paláce v prvním patře, dnes depozitář hradní knihovny. Vtesaná datace. Stav památky je zachovalý.

v. 45 cm, š. 57 cm, v. p. 7 - 11,5 cm

1739^a

Datace dokumentuje etapu stavebních úprav hradu za jeho majitele Zikmunda z Petřvaldu. V tomto případě jde o položení pískovcové podlahy do staršího, gotického interiéru trojprostorového jižního hradního paláce, patrně obytné komory s částečně dochovaným prevětem.

a Číslice 9 je výrazně větší.

061	Buchlovice, někdejší hřbitov při kostele sv. Martina	(40. léta 18. století)
-----	--	------------------------

Torzo náhrobku ve tvaru kříže s jetelovitým zakončením ramen. Sekundárně zazděn do vnitřní strany ohradní zdi kostela napravo od hlavního vchodu. Reliéfní nápis se nachází na křížení ramen kříže. Pískovcový náhrobek je silně poškozen manuálně a povětrnostními vlivy.

v. p. 7 - 14,5 cm - kapitála

IE(SU)[S]

062	Buchlovice, někdejší hřbitov při kostele sv. Martina	(1742)
-----	--	--------

Náhrobek ve tvaru kříže s jetelovitým zakončením ramen. S největší pravděpodobností druhotně vezděn do vnitřní strany ohradní zdi kolem kostela napravo od hlavního vstupu. Reliéfní, doposud dobře čitelný nápis A je umístěn na křížení ramen kříže, nápis B se nachází na podstavci kříže a dnes již není čitelný. Text nápisu B doplněn podle B. Rašticové.

Rozměry náhrobku: v. 79 cm, š. 46,5 cm, v. p. 6 - 10 cm - kapitála

A) **IE(SU)S**

B) **1742**

063	Buchlovice, kaple sv. Barbory	1742, 1868, 1910
-----	-------------------------------	------------------

Ryté **datace a iniciály** na přední straně dveří hlavního vchodu do kaple. Datace A je umístěna na horní liště dveří a rozdělena na obě křídla dveří. Nápis B a C se nacházejí na levém křídle dveří. Všechny tři nápisy jsou ryté do dřeva.

rozměry dveří: v. 270 cm, š. 186 cm

A) v. p. 9 - 7 cm

B) v. p. 2,5 - 3 cm - kapitála

C) v. p. 2,5 - 4,5 cm - kapitála

A) **17^a42**

B) **KI 1868**

C) **KA 1910**

a Zde je datace rozdělena půlením dveří.

064	hrad Buchlov	1745
-----	--------------	------

Datace na překladu **ostění** vchodu do sklepa na prvním nádvoří hradu.

Rozměry překladu: v. 27 cm, š. 166 cm, v. p. 9 - 10 cm

1745

Datace určuje rok přestavby původního obranného objektu na sklep, který je klenutý cihlovou klenbou.

Berchtold s. 259.

065	hrad Buchlov	1746
-----	--------------	------

Datace na překladu **ostění** vchodu z prvního nádvoří hradu do suterénu budovy “hrábčích” s druhou hradní bránou.

Rozměry překladu: v. 28 cm, š. 168 cm, v. p. 7 - 9,5 cm

1746

066	Buchlovice	1748
-----	------------	------

Socha sv. Pavla v nadživotní velikosti. Původně byla umístěna společně s dalšími sochami v průčelí brněnského domu sv. Petra v horní nice nalevo od hlavního vchodu. Při regotizaci byly tyto sochy odstraněny a zakoupeny Leopoldem Berchtoldem. V roce 1910 byla socha společně s ostatními převezena do Buchlovic a postavena společně se sochou sv. Petra v

zaradě pod presbytářem kostela sv. Martina v Buchlovicích. Samotná socha je postavena na kamenném soklu. Nápis A se nachází mezi rokaji, zdobícími sokl a nápis B na patě soklu.

A) v. p. 13 cm

B) v. 22 cm, š. 183 cm, v. p. 15 cm - kapitála

A) 17^a48

B) **R : S : R : I : CD : E : SHRATENBACH : PFFFRI : FECI // ^b-I : P : EIE : RI : E^{-b} // ^c-
R : S : R : L : CD : I^c**

Sochy zhotovil sochař Ondřej Zahner.

a Zde přerušeno ozdobnou mušlí.

b Tato část textu se nachází v levé části zadní strany soklu.

c Tato část textu se nachází v pravé části zadní strany soklu.

067

Buchlovice

1748

Socha sv. Petra v nadživotní velikosti. Původně byla umístěna společně s dalšími sochami v průčelí brněnského dómu sv. Petra v horní nice napravo od hlavního vchodu. Při regotizaci byly tyto sochy odstraněny a zakoupeny Leopoldem Berchtoldem. V roce 1910 byla socha společně s ostatními převezena do Buchlovic a postavena společně se sochou sv. Pavla v zahradě pod presbytářem kostela sv. Martina v Buchlovicích. Samotná socha je postavena na kamenném soklu. Nápis A se nachází mezi rokaji, zdobícími sokl a nápis B na patě soklu.

A) v. p. 12 cm

B) v. 22 cm, š. 185 cm, v. p. 15 cm - kapitála

A) 17^a48

B) **R : S : r : ICD : E : E : SHRATENBACH : H : P : FE : RI : FECI**

Sochy zhotovil sochař Ondřej Zahner.

a Zde přerušeno ozdobnou mušlí.

Socha sv. Cyrila v nadživotní velikosti. Původně byla umístěna společně s dalšími sochami v průčelí brněnského dómu sv. Petra v dolní nice nalevo od hlavního vchodu. Při regotizaci byly tyto sochy odstraněny a zakoupeny Leopoldem Berchtoldem. V roce 1910 byla socha společně s ostatními převezena do Buchlovic a postavena společně se sochou sv. Metoděje při brněnské silnici pod Holým kopcem asi 4 kilometry od Buchlovic. V roce 1989 byla socha zrekonstruována a převezena do zámeckého parku v Buchlovicích. Samotná socha je postavena na kamenném, novodobými cihlami dozdívaném soklu. Nápis A se nachází na hranolové patě sochy, nápis B mezi rokaji, zdobícími sokl a nápis C na patě soklu.

A) v. p. 8 cm - kapitála

B) v. p. 12 - 14 cm

C) v. 33 cm, š. 161,5 cm, v. p. 13,5 - 14 cm - kapitála

A) **SV CYRIL**

B) **17^a48**

C) **R : I : CD : E : SHRATE^b RI^b BACH : P : FERI : FECI**

Sochy zhotovil sochař Ondřej Zahner.

a Zde přerušeno ozdobnou mušlí.

b Písmena RI jsou částečně vyryta v novodobé maltě, maskující puklinu v pískovci. Původně zde bylo písmeno N.

Socha sv. Metoděje v nadživotní velikosti. Původně byla umístěna společně s dalšími sochami v průčelí brněnského dómu sv. Petra v dolní nice napravo od hlavního vchodu. Při regotizaci byly tyto sochy odstraněny a zakoupeny Leopoldem Berchtoldem. V roce 1910 byla socha společně s ostatními převezena do Buchlovic a postavena společně se sochou sv. Cyrila při brněnské silnici pod Holým kopcem asi 4 kilometry od Buchlovic. V roce 1989 byla socha zrekonstruována a převezena do zámeckého parku v Buchlovicích. Samotná socha

je postavena na kamenném, novodobými cihlami dozdívaném soklu. Nápis A se nachází na hranolové patě sochy, nápis B mezi rokaji, zdobícími sokl a nápis C na patě soklu.

- A) v. p. 8 cm - kapitála
- B) v. p. 12,5 - 17,5 cm
- C) v. 32,5 cm, š. 162 cm, v. p. 12 - 13 cm - kapitála

A) **SV METHOD**

B) **17^a48**

C) **L : A : C : E : BERCHTOLD : TRANSPOS : MCMX**

Sochy zhotovil sochař Ondřej Zahner.

a Zde přerušeno ozdobnou mušlí.

070	Buchlovice, někdejší hřbitov při kostele sv. Martina	(1748)
-----	--	--------

Náhrobek ve tvaru kříže s jetelovitým zakončením ramen. S největší pravděpodobností druhotně vezděn do vnitřní strany ohradní zdi kolem kostela napravo od hlavního vstupu. Nápis A je umístěn na křížení ramen, nápis B v jednoduché oválné kartuši ve spodní, hruškovitě rozšířené části kříže, spočívající na podstavci, který se již částečně nachází v půdě. Kříž je zhotoven z pískovce. Nápis A je vtesaný a doposud dobře čitelný, nápis B je v současnosti téměř nečitelný díky činnosti povětrnostních podmínek. Přepis textu B doplněn podle B. Rašticové.

Rozměry celého náhrobku: v. 90 cm, š. 60 cm

- A) v. p. 10,5 - 16,5 cm - kapitála
- B) v. 33 cm, š. 36 cm, v. p. cca 2 - 2,5 cm - kapitála

A) **IE(SU)S**

B) **USN^aVL V PAN^aU / IAN^a . PLVSKOTA . DN^aE / 24. MAR^b. ODPOCIN^aUTI / LECHKE . DEG MU PAN^aE / A SWETLO . WECN^aE / SWET MU . N^aA WEKI / AMEN^a . 1748**

Mlynář Jan Pluskota z vodního mlýna Sovín na buchlovském panství zemřel dne 24. 5. 1748 ve stáří 73 let¹ a byl pohřben u kostela sv. Martina. Jeho otec byl pravděpodobně Václav Pluskota², pokřtěn v Osvětimanech 17. srpna 1655. Václavovi rodiče byli Lukáš Pluskota a Margareta, kmotry Martin Blanař z Ježova a Kateřina Mlynářka z Hruškovic³.

a Rašticová uvádí, že písmeno N je vytesáno zrcadlově obráceně.

b Podle Rašticové by měl být na náhrobku uveden měsíc úmrtí březen, podle matričního záznamu Pluskota zemřel v květnu.

1 Moravský zemský archiv Brno, Sběrka matrik, Buchlovice MZ 11462, s. 50.

2 Narození samotného Jana Pluskoty se mi do okamžiku uzavření této práce nepodařilo dohledat. S přihlédnutím, že v dané oblasti se jiné příjmení Pluskota v druhé polovině 17. století v matrikách nevyskytuje, je hypotéza, že Janovým otcem byl právě Václav, pravděpodobná.

3 Moravský zemský archiv Brno, Sběrka matrik, Ježov MN 5383, s. 4.

071	hrad Buchlov	1749
-----	--------------	------

Zvon v současnosti uložený v expozici hradu Buchlova, pocházející snad ze zvoničky hradní kaple. Letopočet zpracován reliéfně.

pr. 33 cm

v. p. 3 cm

1. 7. 49

Datace vložena mezi jednoduché linky. Jedinou ozdobou zvonu je reliéf slunce.

072	zámecký park	(2. čtvrtina 18. století)
-----	--------------	---------------------------

Socha blahoslaveného Jana Sarkandra, nacházející se v zámeckém parku nedaleko hlavního vstupu do zahrady u ohradní zdi. Socha je postavena na dvojdílném soklu. Nápis se nachází v rokokovým ornamentem zdobené kartuši na čelní straně horní části soklu.

v. 29 cm, š. 28,5 cm, v. p. 3 cm - kapitála, unciála

BE^aATUS / JOANNE^aS / SARCANDE^aR

a Písmeno E má unciální charakter.

---

073 S

zámek Buchlovice

do r. 1751

Pískovcová **vázy s kartušemi** a erby Petřvaldských z Petřvaldu a Schrattenbachů na vrcholcích sloupů, oddělujících zámecké nádvoří od čestného dvora.

Znak 1): Kartuše lemovaná akanty a v horní části dvěma dotýkajícími se volutami, ve spodní části pak drobnějším vykrajovaným ornamentem, zakončeným perlou. V oválném štítě kartuše polcené pole. Polcení znázorněno vrypem. Pravá polovina pole prázdná, levá řídce vodorovně šrafovaná (modrá barva). Přes obě poloviny reliéfní kráčejíci páv se složeným ocasem a složenými křídli. Stojí na skalnaté půdě levou nohou, pravou má pokrčenou. Na hlavě má pérovou korunku.

Znak 2): Kartuše lemovaná akanty a v horní části dvěma dotýkajícími se volutami, ve spodní části pak drobnějším vykrajovaným ornamentem, zakončeným perlou. V oválném štítě kartuše pole kosmo dělené reliéfně pojatou řekou s koskými lehce zvlněnými vrypy. V prvním poli šesticípá hvězda, ve druhém poli vespod skála, dotýkající se spodního okraje štítu. Ze skály vychází pařez s jediným doprava směřujícím výhonkem, majícím tři větve, na konci každé z nich roste list.

z Petřvaldu, Petřvaldský Zikmund Karel Gustav (* 1. června 1692, + 14. ledna 1751)¹

z Petřvaldu, Petřvaldská Marie Krescencie, roz. ze Schrattenbachu (* 24. března 1700, + 17. července 1755)

Manželka Zikmunda Karla Gustava Petřvaldského z Petřvaldu, dcera Oty Jindřicha ze Schrattenbachu a Anny Terezie, rozené z Wildenstein-Kahlstorfu. Po smrti manžela se přestěhovala na zámek v Žeravicích, který byl součástí buchlovského panství, zde dožila a byla pohřbena v místním kostele.

¹ Viz kat. č. 054.

Alianční **kartuše**, položená na jednoduchém rokajovém podkladu, zakončená rozměrnou listovou korunou, umístěna na soklu sochy sv. Jana Nepomuckého v zámeckém parku blízko cesty od hlavní brány k zámeckému nádvoří.

Znak I. Pole je polcené. V levé polovině šest vodorovných čar. Polcení i čáry jsou zahlobené. V dolní čtvrtině kartuše se nachází půda, překrývající poltící čáru. Přes obě poloviny kartuše stojící páv se složeným ocasem a korunkou, složenou z trojice pírek.

Znak II. Kartuše kosmo polcená řekou, rozdělenou vertikálně třemi zahlobenými čarami. V prvním poli šesticípá hvězda, ve druhém poli vespod skála, dotýkající se spodního okraje kartuše. Ze skály roste utnutý kmen stromu, z něhož napravo raší větev se třemi výhonky, na konci každého z výhonků list.

z Petřvaldu, Petřvaldský Zikmund Karel Gustav (* 1. června 1692, + 14. ledna 1751)¹

z Petřvaldu, Petřvaldská Marie Krescencie, roz. ze Schrattenbachu (* 24. března 1700, + 17. července 1755)²

1 Viz kat. č. 054.

2 Viz kat. č. 073.

Kartuše s nápisem na víku rozměrného pískovcového **sarkofágu**¹ v hrobce pod epištolním oltářem svatého Zikmunda. V hlavách víka sarkofágu se nachází reliéfní latinský kříž s jetelovitým zakončením ramen, plynule vyrůstající z hory. Pod ním se nachází reliéfní kartuše s vystouplým lemem a vtesaným nápisem. V nohách krycí desky sarkofágu v oválné kartuši s bohatým lemem znak svobodných pánů Petřvaldských z Petřvaldu, nad ním listová koruna. Vše reliéfní. Krypta byla v posledních desetiletích několikrát neoficiálně otevřena. Při této příležitosti byla přítomnými osobami situace krypty částečně fotograficky zdokumentována a byl pořízen přepis nápisu ze sarkofágu. Dělení slov nápisu je uskutečněno mezerami, jako častého zkracovacího znaménka je použita prostá dvojtečka. Rozměry nosiče a písma nebyly zaznamenány.

kapitála

**VSNVL / W PANV WISSO(CE)^a VROZ(ENY)^a / P(AN)^a P(AN)^a SIGMVND CAR(EL)^a
PETER / SWALDSKY LET(A)^a PA:^b 1751 / DNE 14. IAN:^b WEKV / SWE(HO)^a 59
ROKV**

Znak: Hrubě zpracovaná kartuše s volutami, jejíž oválné pole je polcené. Levá část pole prázdná, pravá šrafována vodorovnými vrypy (modrá barva). Přes obě pole stojící páv se složeným ocasem a složenými křídli a korunkou na hlavě, tvořenou trojicí pírek. Stojí na kosmé skalnaté půdě. Kartuše je korunována listovou korunou, jejíž páska je osázena třema oválnými drahokami, prostřídány dvěma rourovitými kameny. Zakončena je trojicí listů, tvořených trojlístky, které jsou prostřídány špicemi, zakončenými perlami.

z Petřvaldu, Petřvaldský Zikmund Karel Gustav (* 1. června 1692, + 14. ledna 1751)²

a Zkracovací znaménko v podobě dvojtečky.

b Nejistá podoba rozvinuté zkratky

1 Rašticová uvádí, že se sarkofág, v jejím podání náhrobek, nedochoval.

2 Viz kat. č. 054.

076	Buchlovice, kaple sv. Barbory	1762
-----	-------------------------------	------

Několik desítek metrů od kaple sv. Barbory ve skalnatém jižním srázu u někdejšího tramského přístřešku u pískovcového převisu je druhotně umístěn **tesáním upravený kámen** s vtesaným nápisem a letopočtem. Původně mohl být umístěn u barokního sklípku nedaleko, který byl asi v 70. letech 20. století vyhozen do povětří pracovníky lesní správy. Pozůstatky sklípku jsou v terénu ještě dnes dobře patrné.

Kámen je nepravidelným kvádrem, hrubě otesaným. Památka je díky svému obtížně přístupnému umístění téměř zapomenuta.

v. 20 cm, š. 28 / 35 cm, v. p. 6 / 7 cm - kapitála

F I M P / 1762

Epitaf rodiny svobodných pánů z Petřvaldu na epištolní straně boční kaple u oltáře sv. Zikmunda. Pískovcový rám, znázorňující plasticky dva andělíčky stojící na podestě, kteří drží ozdobnou lištu, v níž je zasazena mramorová deska s vtesaným latinským nápisem. Podle drobnějšího poškození podesty andělíčků a okraje plastiky lze usuzovat na sekundární umístění objektu.

v. 78, 5 cm, š. 71 cm, v. p. 2 / 3,5 cm - kapitála

+ / V^aIATOR / M^aORARE PAVLVM ! / Q^aVIESCIT HIC GENS ILLUSTRISIMA / P^aPETERSWALDSKY DE P^aPETERSWALD / Q^aVAE PER VNVM SAECVLVM / RESIDAVIT IN B^aVCHLAV ET Z^aIERAWITZ / H^aONORATA A PRINCIPE, / DILECTA A POPVLO / I^aN MASCVLIS EXTINCTA A(NNO)^b D(OMINI)^b / MDCCLXIII

a Větší.

b Zkracovací znaménko v podobě tečky.

Krycí deska hrobky ve vstupní části lodě kaple. Vchod do krypty kryjí dvě pískovcové desky, ve středu každé z nich zapuštěn kovový čep. Deska blíže ke středu kaple nese tesaný obraz zkřížených rukou a latinského kříže z nich vystupujícího, tedy atributu františkánů. Pod tímto obrazem je vytesána datace a nápis.

v. 93 cm, š. 94 cm, v. p. 13 cm / 9,5 cm - kapitála

1767 / F. I M P

V kryptě je pravděpodobně pohřben generální komisař trinitářského řádu Josef (1606-1673), původem ze Španělska. Generální komisař Josef byl patrně původcem myšlenky vybudování malého trinitářského kláštera v sousedství kaple sv. Barbory. Další jednání s majiteli panství barony Petřvaldskými se odehrálo kolem roku 1705. Stavba kláštera byla započata, ale došlo

jen k vybudování základů. Ze stavby tak sešlo a to nejspíše z důvodu absence pitné vody na vrcholu kopce.¹

Krypta byla nadále pravděpodobně² využívána k pohřbívání františkánských mnichů, starajících se o údržbu kaple v 18. a 19. století.

1 Foltýn, Dušan: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha 2005, s. 256-257.

2 Krypta nebyla v dohledné minulosti otevřena, takže o jejím bližším uspořádání a pohřbech do ní se neví nic bližšího.

079	hrad Buchlov	1768
-----	--------------	------

Cihla, nalezená při archeologických sondážích. V současnosti uložena v hradním lapidáriu. Na cihle je zrcadlově otištěn z formy reliéfní letopočet.

v. 7 cm, š. 14 cm, délka 28,5 cm, v. p. 3 - 5 cm

8671^a

a Ačkoliv je celý otisk datace z pozitivní formy proveden zrcadlově, na číslici 8 toto nemá vliv, číslice 6 je provedena správně, číslice 7 zrcadlově a číslice 1 opět správně.

080	hrad Buchlov	1782
-----	--------------	------

Křížový pamětní kámen, nacházející se původně v údolí Smrad'avka v blízkosti potoka Dlouhá řeka. V současnosti se nachází na druhém nádvoří hradu Buchlova, na původním místě byla umístěna v roce 1998 kopie. Současné umístění originálu na buchlovském nádvoří není také nejšťastnějším řešením, poněvadž ať je památník částečně kryt před přímým působením dešťové vody, text je v porovnání s fotografiemi z roku 1992 méně čitelnější. Některé pasáže textu jsou natolik poškozeny stékající vodou, že text zde již není patrný vůbec. Nápis byl proto pro potřeby katalogu zrekonstruován dílem z historických fotografií pamětního kamene z roku 1992, dílem podle Berchtolda.

v. 101 cm, š. 71 cm, v. p. 3,5 - 4 cm - kapitála

A) S^aTEHE W^bANDERER / VND^b LESE / ALLHIE EN^bDIGTE SEINE / LAUFBAHN
HEINRICH PRAK / SSICZKY VON ZASSTRIZL / DA ER VON SEINEM WAFFEN
/ TRAGER MIT EIGENEM DEGEN / MEUCHLERISCH ERSTO / CHEN WORDEN
1582 DEN 25. / IULI NUN GEHE FLIEHE DAS / LASTER LIEBE DIE TUGEND /
VND WÜNSCHE IHM DAS / EWIGE LICHT^c

B) ERNEUERT / DURCH DIE WOHLHÄ / TIKEIT DER LETZTEN / IHRES
NAMENS HOHE / N HERIN^d MARIA / ELEONORA FREIIN VON / PETERSWALD
1782

ze Zástřizl, Prakšický Jindřich (* ?, + 25. července 1582)¹

z Petřvaldu, Petřvaldská Marie Eleonora (* 10. prosince 1725, + 15. června 1800)

Poslední členka petřvaldského rodu. Zůstala neprovdána. Když v roce 1763 zemřel bez potomků její bratr Bernard Jan Nepomuk Petřvaldský a roku 1768 její sestra Marie Antonie, provdaná Berchtoldová, stala se majitelkou celého buchlovského pantsví, které před smrtí odkázala svému synovci Leopoldu I. Berchtoldovi.

a Písmeno je větší.

b Zde je text přerušen reliéfním křížkem.

c Berchtold uvádí Leben. Berchtold, s. 108.

d Berchtold uvádí Gönnerin, Berchtold. s. 108.

1 Viz kat. č. 017.

081	Buchlovice	1784
-----	------------	------

Kříž v polní trati Staré hory. Trojdílný pískovcový sokl nesl původně kamenný kříž s ukřížovaným. V devadesátých letech 20. století po opravě památky byl již tehdy neexistující kamenný kříž nahrazen bronzovým dílem akademického sochaře Otmara Olivy. Vtesaný nápis je umístěn na střední části soklu.

v. 84 cm, š. 45 cm, v. p. 10 - 3,5 cm - kapitála, minuskula

KRU^aX / KRISTI / An(n)o 1784

a Písmeno U má girlandu téměř neznatelnou.

082	hrad Buchlov	1786
-----	--------------	------

Dřevěný překlad skříňky, zabudované ve zdivu hradní kuchyně. V trámu je vyryt, snad vypálen letopočet, který je dobře čitelný, v minulosti přetřen patrně dobou hnědou barvou.

rozměry trámu: délka 66 cm, š. 10 cm, v. p. 4 - 5,5 cm

1786

083 +	Buchlovice	1793
-------	------------	------

Nápis na štítu čelní stěny budovy panských mlatů. Tato část budovy stržena ve dvacátých letech 20. století při rozšiřování silnice. Tehdy byl původní nápis nahrazen nápisem novodobým z roku 1934. Text starého nápisu přejat z Pamětní knihy obce Buchlovice, 1928¹. Nápis byl pravděpodobně vyhotoven malováním.

beneDICat CVsto DIat qVe DeVs frVges In horeIs IstIs ab Igne, fVLgVre et aqVIs

¹ Pamětní kniha obce Buchlovice, 1928, s. 16. Zapsal Antonín Kučík.

084	Buchlovice, kostel sv. Martina	1794
-----	--------------------------------	------

Pamětní deska Jiřího Zikmunda Prakšického ze Zástřizl v hlavní lodi kostela svatého Martina, zazděná ve stěně na evangelijní straně. Pískovcová deska s obloukovitou horní stranou s prostým nápisem. Původní umístění neznámé. V kostele umístěna společně se sepulkrálními památkami ve dvacátých letech 20. století.¹

v. 92 cm / 77 cm, š. 67 cm, v. p. 4 cm / 3 cm - kapitála

A^aUCTOR / DOMINII BUCHLOV . ET ZERAWITZ / GEORGIO . SIGISMUNDO / PRASSITZKY. / DOMINO / ZASTRISEL / EXITAT. / ANNO / MDCCLXXXIV.

Dle nápadné podobnosti s kamenným památníkem na Smradavce, který je o dvanáct let starší, se lze domnívat, že tuto pamětní desku vytvořil stejný kameník, či se nechal alespoň

zmíněným pomníčkem a jeho tvarem inspirovat. Zadavatelkou práce byla s největší pravděpodobností Marie Eleonora Petřvaldská z Petřvaldu. Kameník se při tesání textu dopustil chyby, kdy zkomolil příjmení Jiřího Zikmunda Prakšického. Ona pasáž textu by v transkripci zněla *Prašitzký*, respektive *Prašický*, nikoliv *Prakšický*, jak by tomu mělo být správně.

ze Zástřizl, Prakšický Jiří Zikmund (* 30. ledna 1582, + po roce 1619)²

a Vyšší písmeno.

1 Během stavebních prací na rozšíření kostela, 1920 - 1922.

2 Viz kat. č. 020.

085	zámecký park	1794
-----	--------------	------

Obelisk v centrální části parku v závěru hlavní osy zahrady. Pískovcový obelisk, jehož základnu tvoří dva schody a dvoudílný sokl. Horní část soklu ustupuje oproti spodní a je zakončena římsou. Na římsě stojí zužující se hmota pylonu, zakončená koulí. Pylon je ozdoben rozměrným erbem. Zmíněná horní část soklu nese na reliéfním nápisovém poli vtesaný nápis.

v. 50 cm, š. 81,5 cm, v. p. 2,5 - 3,5 cm - kapitála

**FELICI, LIBERATRICI, / MUNIECENTISSIMAE RESTAURATRICI, / MAGNAE,
ET VLTIMAE / ELEONORAE / E / BARONIBUS ET DOMINIS / DE /
PETERSWALD / IMMORTALE, HOC, GLORIAE MONIMENTUM. /
MDCCLXXXIV.**

Znak: Kartuše zdobená rokaji, rozvilinami a rostlinnými motivy nese sedmistranný polcený štít, lemovaný jednoduchou linkou. Polcení je znázorněno subtilní linkou. Pravé pole štítu je poseto jemnými vpichy (zlatá barva) a navíc je polychromováno zlatou barvou. Levé pole je vyplněno vodorovnými vrypy (modrá barva) a polychromováno modrou barvou. Přes obě pole stříbrně polychromovaný stojící páv se složenými křídly a složeným ocasem. Na hlavě má korunku z trojice pírek. Kartuše je korunována rozměrnou korunou, jejíž páska je osázena pěti čtyřcípými hvězdami, prostřídány oválnými kameny. Koruna je zakončena čtrnácti hroty s perlami.

rozměry zanku: v. 100 cm, š. 74 cm.

z Petřvaldu, Petřvaldská Marie Eleonora (* 10. prosince 1725, + 15. června 1800)¹

1 Viz kat. č. 080.

---

086 +	Buchlovice	(1796)
-------	------------	--------

Náhrobek buchlovického faráře Jana Pošívala, nalezený v roce 1999 na hřbitově v Buchlovicích. Již tehdy byla pískovcová deska ve špatném stavu. Náhrobek byl odvezen a uschován na zastřešeném místě, rozpad a zvětrávání kamene ale nezadržitelně postupoval dál. V současnosti je nezvěstný. Přepis textu je pořízen podle ne příliš kvalitní fotografie z roku 1999.

v. cca 50 cm, š. cca 40 cm - kapitála

**STA(---)TO(---) / ET / LEGE / HIC / IACET / IOANNES POSSIVAL / PAROCHUS
BUCHLOVICENSIS / MORTUS XXV APRILIS ANNO MD[CCIVC]^a / MAGNUS (---)
O (---) / (---)RS(---)**

Jan Pošíval se narodil v Hradci Králové v roce 1738. Byl členem jezuitského řádu a přednášel matematiku na olomoucké univerzitě. V roce 1766 byl vysvěcen na kněze a v Buchlovicích nastoupil v roce 1774. Zemřel 25. dubna 1796 na zápal plic¹.

Žižlavský, Bořek: *Za rovy našich předků*. Buchlovský zpravodaj, roč. 5, č. 9, 1999, s. 17.

a Varianta MDCCXXXIV nepřichází v úvahu z důvodu ukončení řádku.

1 Moravský zemský archiv Brno. Sbírnka matrik. Buchlovice, MZ 11463, s. 19.

087	Buchlovice	1799
-----	------------	------

Jednoduchá **kartuše** s letopočtem na štítu posledního zachovaného hospodářského objektu bývalého statku (chlévy). Nápis proveden malbou na omítce.

1799

Alegorická pískovcová **socha** na dvojitém masivním podstavci. Vrchní část podstavce nese v zapuštěném poli vtesaný nápis silně poškozený povětrnostními vlivy a částečně nečitelný. Socha znázorňuje sedící postavu, která se opírá o rokokový štít - kartuši s heraldickou výzdobou. Socha byla zakoupena Leopoldem II. Berchtoldem v zámeckém parku ve Bzenci. Přepis textu doplněn podle Spathové.

v. 39 cm, š. 87 cm, v. p. 3,5 - 4 cm - kapitála

**M^aEMORIAE / E^aRDMA^bN C^aOMITIS DE P^aROSKOV / ET M^aARIAE A^aNNAE /
E(T) C^aOMITIBUS O^aRSINI ET R^aosenberg / CONIVGIS EIVS / QVANDAM
D^aOMINI ILLUSTRISSM / INX CASTO B^aISENZIENSI**

Znak: Protáhlá oválná kartuše, kterou drží jako štít postava alegorické sochy. Zahloubené pole kartuše čtvrcené. V prvním poli jelen ve skoku. Zadními běhy se dotýká spodního okraje pole. Druhá čtvrt' kartuše polcená. V pravé polovině podkova se sedmi otvory po hřebec. Podkova směřuje svými okraji napravo, přičemž se hřbetem dotýká půlení pole. V druhé půli tatáž podkova zrcadlově obráceně. Třetí čtvrt' polcená a v obou polovinách tytéž podkovy jako u druhé čtvrti. Ve čtvrté čtvrti jelen ve skoku. Zadními nohami spočívá na skalisku, které se dotýká spodního okraje pole. Přední běhy jelena jsou opřeny o pravý okraj pole.

Rozměry znaku: v. 65 cm, š. 16 - 38 cm

Kartuše je čtvrcená. V prvním a čtvrtém poli jelen dvanáctérák ve skoku, druhé a třetí pole půlené. Ve střední části každého pole obloukem k půlící čáře přivrácená podkova, dotýkající se okrajů pole.

a Písmeno je větší.

b Spathová uvádí písmeno E.

Nápis, který se nacházel v prostorách dnešní hradní knihovny. Nelze určit, kde tento nápis byl v místnosti přesně umístěn a zda nebyl součástí mobiliáře. Podle Berchtolda.

Leopold Graf Berchtold 1800

z Uherčic, Berchtold Leopold I. (* 19. července 1759, + 26. července 1809)

Syn Prospera Berchtolda z Uherčic a Marie Antonie, rozené Petřvaldské z Petřvaldu. Studoval v Olomouci a ve Vídni. V mládí cestoval po Evropě, severní Africe a Malé Asii. V Paříži byl svědkem poprav krále Ludvíka XVI. Na svém panství byl znám jako lidumil. Byl vystudovaný lékař a právník, zabýval se oživováním zdánlivě mrtvých a po roce 1797 založil v Buchlovicích první nemocnici, umístěnou v jednom z buchlovických domů. Tato nemocnice byla roku 1807 rozšířena a přemístěna do buchlovického zámku. Leopoldovi poddaní byli v tomto zařízení léčení převážně bezplatně, což vedlo k rychlému zadlužení panství. Za dobrovolnou aktivitu v zeměbraneckém pluku byl jmenován vrchním inspektorem vojenských nemocnic a lazaretů v Hradištském kraji. V červenci 1809 se při kontrole velehradského lazaretu nakazil skvrnitým tyfem a dne 26. července zemřel. Ženat byl s Johannou, roz. Magnisovou, s níž se mu narodili dva synové, Zikmund I. a Antonín.

Berchtold s. 313.

Plechová destička, označující rakev Marie Eleonory z Petřvaldu, jež byla pohřbena do jedné z krypt v kapli sv. Barbory. Zda destička existuje i v současnosti a v jakém je stavu, nelze zjistit. Předpokladem však je, že s pohřbem Marie Eleonory Petřvaldské nebylo hnuto a že rakev je uložena v kryptě pod hlavním oltářem společně s prvními pohřby hrabat Berchtoldů. Nápis přejat z Berchtoldovy publikace¹.

Hier ruhet in Gott die / Hochgeborne Fräule / Maria Eleonora Herrin Peterswaldsky Freyin von Peterswald / die Letzte / dieses Stammes und Namens / Starck an Glaube standhafter Hoffnung insbrünstig in der Liebe zu Gott / darum / empfängt sie auch wegen Wahrheit, Sanftmuth und Gerechtigkeit die / Krone der Sterblichkeit / Sie

entschlieft sanft und ruhig den 15. Junius 1800 ihres Alters 75 Jahre / Gehe Wanderer und lerne des Todes der Gerechten und der Jungfrauen / zu sterben!

z Petřvaldu, Petřvaldská Marie Eleonora (* 10. prosince 1725, + 15. června 1800)²

1 Berchtold 1893, s. 186.

2 Viz kat. č. 080.

091	Buchlovice, kaple sv. Barbory	1809
-----	-------------------------------	------

Empírový **epitaf** hraběte Leopolda I. Berchtolda na epištolní straně u hlavního oltáře. Trojrozměrný kamenný objekt zpodobňuje rakev na kamenném podstavci. Na rakvi je postaven obelisk, jenž zdobí medailon s poprsím v pravo hledícího zemřelého, vrchol rakve je překryt znakem Berchtoldů. Část nápisu se jménem zemřelého a jeho životními daty je umístěna na obelisku, další část na podstavci rakve. Písmena nápisu, medailon, erb a další drobné zdobné prvky jsou vyhotoveny z bronzu.

obelisk: v. 195 cm, š. 32 / 100 cm, v. p. 3,5 / 5,5 cm - kapitála

podstavec rakve: v. 49 cm, š. 125 cm, v. p. 3 cm - kapitála

LEOPOLDVS / COMES / BERCHTOLD // NATVS / XIX. VII / MDCCLIX // OBIIT / XXVI. VII / MDCCCIX // BEATI . MISERICORDES . QVONIAM . IPSI / MISERICORDIAM . CONSEQUENTVR / MATTH . V . VII

Znak: V oválné kartuši, korunované hraběcí korunkou¹ je umístěn čtvrcený znak rodiny Berchtoldů. V prvním poli rozkřídlená orlice na levo hledící, ve druhém poli lev ve skoku, v pravé povzdvižené pařátě třímá meč. V horní čtvrtině pole dvě krokve nad sebou, z nichž horní částečně zasahuje do horního okraje pole, v němž se ztrácí. Ve třetím poli lev ve skoku do leva směřující, v levé pozdvižené tlapě třímá meč. V horní čtvrtině pole dvě krokve nad sebou, z nichž horní částečně zasahuje do horního okraje pole, v němž se ztrácí. Ve čtvrtém poli rozkřídlená orlice.

z Uherčic, Berchtold Leopold I. (* 19. července 1759, + 26. července 1809)²

1 První, třetí, pátá, sedmá a devátá perla hraběcí korunky je nahrazena listy, druhá, čtvrtá, šestá a osmá perla je zachována.

2 Viz kat. č. 089.

092	Buchlovice, hřbitov u kostela sv. Alžběty	1834, 1838
-----	---	------------

Náhrobek, druhotně zazděný v novodobé hřbitovní zdi. Primárně usazen snad v původní hřbitovní zdi nebo v exteriérovém zdivu kaple sv. Alžběty. Pískovcová obdélná deska, jejíž horní část je s odstupem zakulacena, nese nápisové pole s nápisem A, zdobené rostlinnými motivy, orámované reliéfním pásem, který ponechává po své venkovní straně ještě volný, nezdobený pás, v jehož spodní části se nachází vtesaný nápis B.

v. 82 cm, š. 65 cm,

A) v. p. 2 - 5,5 cm - polokurzíva, fraktura

B) v. p. 3 cm - kapitála

A) **Joan Schrott / Sohn des Buchlowit = / zer Lehrer. endlate / sein Lebn im 19. Ele = / ters Ja[...] 19. Septem / 1834 / Jan Schrott Sin uči / tele Buchlowskeho umřel / w 19 roětu staři sweho / ^a. dne 19. Zaři 1834 ^{-a}**

B) **1838 F K**

a Řádek uvozen rytými čtyřlístými květy.

093	zámek Buchlovice	1836
-----	------------------	------

Nápis na stropě salonku, v němž se uskutečnila schůzka ministrů zahraničí Rakouska - Uherska a Ruska v roce 1908, jenž vyústila v anexi Bosny a Hercegoviny. Text je malován zlatou barvou na omítce štuky, tvořící výzdobu stropu.

kapitála

^a-SIC VOS NON VOBIS HOS LARES / IOANNES GERARDVS PETERSWALSKY / È PETERSWALD GRATISIME POSTERIS / RELIQUID, QVOS PROPRIO INGENIO CLE. / MENTIA, BENEVOLENTIA, CRATIOSE ERE. / XIT ETSI, NON, SVAE, AT

**POSTERAE FELI. / CITATIRELIGIOSVS, IN SVOS, ET EXTEROS, / NON
DOMINVS AT PATER, QVI FIDE, SPE, / AMORE, ILVSTRIS, OBVIIT 1734
AETATIS 76 PER / PETVO VICTVRVS. VT VERO HIC PIVS GENITOR / PIIS
GRATISQVE POSTERORVM IN CORDIBVS VI / VAT, SCVTVM HOC
REVERENTIAE ERGO DEVOVIT / GRATVS IN PATREM FIDELIVS
SIGISMVNDVS / CAROLVS DOMINVS DE PETERSWALD / HEREDITARIVS IN
CASTRO BVCHLOW ET ŽIERAWITZ. / RENOWATVM EST ANNO
MDCCCXXXVI^a**

z Petřvaldu, Petřvaldský Jan Dětrich (* 20. června 1658, + 9. července 1734)¹

z Petřvaldu, Petřvaldský Zikmund Karel Gustav (* 1. června 1692, + 14. ledna 1751)²

a Všechna písmena I jsou s tečkou.

1 Viz kat. č. 046.

2 Viz kat. č. 054.

094	Buchlovice	1843, 1913-1914
-----	------------	-----------------

Kříž ve staré části hřbitova na konci hlavní aleje. Dvojdílný pískovcový sokl, stojící na dvou schodech, nese mohutný litinový kříž s pozlaceným Kristem. Vrchní rameno nese reliéfní nápis A, umístěný v šikmé pásce, nápis B je umístěn na litinové, šedě barvené desce, zasazené v čele vrchní části soklu. Litinová deska je orámována subtilní plastickou, černě barvenou linkou. Písmo je reliéfní, zvýrazněně černou barvou. Vtesaný nápis C se nachází na zadní části soklu. Na bocích soklu jsou reliéfně vytesány v kruhových terčících nástroje Kristova umučení. Na levé straně to je kladivo a hřeb, na pravé konev a žebřík. Kříž prošel v roce 2014 generální opravou.

A) kapitála

B) v. 34 cm, š. 34 cm, v. p. 2,5 - 7,5 cm - fraktura

C) v. 93,5 cm, š. 51 cm, v. p. 3 - 4,5 cm - kapitála

A) **I(ESUS) NAZARENUS) /^a REX) I(UDAEORUM)**

B) **Postawili / Farnicy kostela / Bu^bchlowickeho / leta Paně / ^c1843^c.**

C) **HŘBITOV OPRAVEN PEČI / ^dOKRAŠLOVACIHO SPOLKU^d / V / BUCHLOVICÍCH / V LETECH 1913.14.**

a Zde je text rozdělen tečkou.

b Nad písmenem u nabodeničko.

c Polokurzíva.

d Podtrženo.

095	Buchovice	(1850 - 1869)
-----	-----------	---------------

Kříž na kopci Větrák na křižovatce starých polních cest z Buchlovic do Břestku a do Tupes. Nedaleko kříže stávaly od roku 1789 dva dřevěné větrné mlýny německého typu, které zde vystavil mlynář Šebestian Malý. Jeho syn František nechal na rozcestí u mlýnů na vlastní náklady v roce 1817 postavit dřevěný kříž. Tento byl v polovině 19. století nahrazen stávajícím pískovcovým křížem. Na kamenném schodu stojí dvojdílný sokl, dělený původně podle historické fotografie dnes nezachovanou římsou. Vrchní část soklu v podobě úzkého komolého jehlanu nesla kamenný silnoramenný latinský kříž s jetelovitým zakončením ramen. Na tomto kamenném kříži byl připevněn křížek kovový i s ukřížovaným. Původní vrchol kříže s ukřížovaným byl před několika lety nahrazen novodobou kopií, poněvadž originál zničila zemědělská technika. Vtesaná datace, umístěná na spodní části soklu u země, je orámována jednoduchou vtesanou linkou. Poslední dvě číslice datace jsou velmi špatně čitelné a jejich interpretace je rozporuplná.

v. 33,5 cm, š. 70 cm, v. p. 6 cm

18.^{a b}

a Může jít o číslici 5 nebo 6.

b Může jít o číslici 0, 6 nebo 9.

096	Buchovice	1850
-----	-----------	------

Kříž na Lhotce, místní části Buchlovic. Původně stojící o několik desítek metrů dále, v 70. letech 20. století přesunut kvůli výstavbě silnice na dnešní místo. Trojdílný sokl nese dva nápisy. Nápis A, datace, je umístěn na přední spodní části soklu, nápis B na zadní straně

střední části soklu. Nápis INRI tradičně na vrcholovém rameni kamenného kříže s ukřížovaným. Stav památky je zachovalý, nápisy hůře čitelné.

A) kapitála

B) v. 47 cm, š. 78 cm, v. p. 6 cm

C) v. 80 cm, š. 57 cm, v. p. 2,5 - 4,5 cm - minuskula

A) **I(ESUS) N(AZARENUS) / R(EX) I(UDAEORUM)**

B) **1850**

C) **NA / Pamatku Vu / dělal Frantis(ek)^a / Doležal.**

a Zkracovací znaménko v podobě dvojtečky.

097	Buchlovice, kostel sv. Martina	1855
-----	--------------------------------	------

Cihla ve zdivu kostelní zvonice ve věži. Datace je na nositeli namalována bílou barvou.

d. 25 cm, v. 8 cm, š. 14 cm, v. p. 6 - 7 cm

1855

098	Buchlovice	1856
-----	------------	------

Kříž na okraji městyse v trati Hraničky. Ka kamenném schodu dvojdílný pískovcový sokl. Horní díl soklu je zakončen mohutnou římsou. Na ní je postaven podstavec samotného litinového kříže s ukřížovaným. Horní rameno nese pásku s nápisem A INRI. Datace kříže B je provedena vtesáním do spodní části soklu a je umístěna vprostřed vtesaného rámečku.

A) kapitála

B) v. 36,5 cm, š. 68 cm, v. p. 6 cm

A) **I(ESUS) N(AZARENUS) R(EX) I(UDAEORUM)**

B) **1856**

Epitaf hraběnky Warpury Hartigové, rozené komtesy Berchtoldové. Epitaf se nachází na evangelijní straně u hlavního oltáře nad epitafem Warpuržiných rodičů¹. V pískovcovém rámu, jehož dolní stranu podpírá plastika hlavy andělíčka s křídli je zasazena deska z červeného mramoru s vtesaným zlaceným nápisem.

v. 44 / 35,5 cm, š. 59 cm, v. p. 3 / 2 cm - minuskula

Walpurga Constantia / Com(tesa)^a Berchtold de et in Ungarschitz / Friderici Com(es)^a de Hartig uxor / nata 13. Aug(ustus)^a 1829 + 21. Febr(uaris)^a 1856 / quae juventutis flore consumpto / mature discenssit / Nunc harpa sibi dilecta hymnos dulces / personet in coelo.

z Hartigu, Varpurga, roz. Berchtoldová z Uherčic (* 13. srpna 1829, + 21. února 1856)

Dcera Zikmunda I. Berchtolda a Ludmily, roz. Vratislavové z Mitrovic. V roce 1852 se vdala za hraběte Fridricha z Hartigu. Zemřela při porodu svého prvního dítěte v Buchlovicích.

a Zkracovací znaménko ve tvaru tečky.

¹ Viz kat. č. 101.

Socha sv. Barbory, dnes sekundárně umístěná v blízkosti obytných chalup v trati Chrastě u Buchlovic pod kopcem Modlou. Původně stávala v polní trati Slepíčiny, ale zde byla dlouhodobě ohrožována zemědělskou technikou a posléze povalena a zapomenuta. Samotná pískovcová soška světice byla poškozena již v 19. století, kdy jí údajně některý z obyvatel nedalekých domů urazil ruce. Při převozu sochy na nové stanoviště v roce 1998 se z plastiky sv. Barbory dochoval jen soklík a chodidla. Na horní části dvojdílného soklu, zakončeného římsou, se nachází dva nápisy. První nápis, vtesaný do pískovce, je umístěn na přední straně soklu a druhý na zadní straně, vztahující se k obnově památky v roce 2000.

v. 82 cm, š. 36 cm, v. p. 7,5 - 8 cm - kapitála

F. U / 1858

Iniciály F. U. jsou podpisem buchlovického kameníka Františka Uherka.

101	Buchlovice, kaple sv. Barbory	1869
-----	-------------------------------	------

Epitaf hraběte Zikmunda I. Berchtolda a jeho manželky Ludmily, rozené Vratislavové z Mitrovic, umístěný na evangelijní straně kaple u hlavního oltáře. Samotný objekt je vytesán z jemného světlého pískovce. Dvojdílný podstavec nese dva dórské sloupky, podpírající římsu. Mezi sloupky je umístěna nápisová deska z hlazeného vápence, obsahující vtesaný zlacený nápis. Na římsě socha pololežícího anděla s položenou hořící loučí, kterou drží pravou rukou.

v. 42,5 cm, š. 71 cm, v. p. 2,5 / 3 cm - kapitála

**ULTRA MORTEM FIDELISSIME / UNITI HIC IACENT:^a ILLUSTR(ISSIMUS)^b
DOM(INUS)^b / SIGISMUNDUS S(ACRI)^b R(OMANI) I(MPERI)^b COMES /
BERCHTOLD DE ET IN UNGARSCHITZ / FRATTING¹ (ET)^b PULLITZ² ETC ETC.
+ 26. DIE / NOVEMBRIS 1869 - ET ILLUSTR(ISSIMA)^b / DOMINA LUDMILLA.
CONSORS EIUS. / NATA COM(TESSA)^b WRATISLAW DE / MITROWITZ ET
SCHOENFELD / + 2. DIE AUGUSTI 1869 / R(EQUIESCAT)^b I(N)^b P(ACE)^b**

z Uherčic, Berchtold Zikmund I. (* 1. února 1799, + 26. listopadu 1869)

Syn Leopolda I. Berchtolda a Johanny, rozené Magnisové. Vystudoval práva a stal se důstojníkem u husarů. Po svém otci s velkou námahou zachraňoval zadlužené panství. V letech 1848 - 1849 se angažoval v Uhrách v revoluci a měl být jako většina uherských magnátů popraven. Na přímluvu jeho manželky Ludmily Vratislavové z Mitrovic, vídeňské dvorní dámy, mu byl trest změněn na doživotní vězení na buchlovském panství. K stáru Zikmund zahořkl a našel zalíbení v cikánských kapelách a alkoholu. Zemřel 26. listopadu 1869 na zánět střev.

z Uherčic, Berchtoldová Ludmila, roz. Vratislavová z Mitrovic (* 26. července 1808, + 2. srpna 1869)

Dcera Františka Josefa Vratislava z Mitrovic a Antonie, roz. ze Sterndhalu. Manželka Zikmunda I. Berchtolda z Uherčic. Narodily se jim tři děti, Valpurga, Ludmila Gisela a Zikmund II. Corsinus.

a dvojtečka ve funkci textového znamínka

b zkrácení vyznačeno prostou tečkou

1 Vratěnin, panství Uherčice.

2 Police. Panství Police patřily od roku 1633 Jakubu Berchtoldovi, prvnímu členu rodu na českém území. Hrabě Karel Berchtold prodal panství Polici v roce 1821 hraběti Augustu Segurovi. *Hosák, Ladislav: Historický místopis země Moravskoslezské, Praha 2004, s. 173.*

102

Buchlovice

1872

Kříž v ulici Helštýn, stojící před budovou bývalého vodního mlýna. Čtyřdílný sokl je postaven na mohutném schodu. Vtesaný, černě zvýrazněný nápis A je umístěn na třetí části soklu ze zadní strany, směrem k budově mlýnu. Vtesaný, špatně čitelný nápis B se nachází v mělké vtesané ploše na spodní části čtvrtého dílu soklu. Nápis C je umístěn na vrcholovém rameni kamenného kříže s ukřížovaným na reliéfní pásce se shrnutými horními rohy.

A) v. 74,5 cm, š. 25 cm, v. p. 2,5 - 5 cm - minuskula

B) v. 20 cm, š. 28 cm, v. p. 2,5 - 3,5 cm - minuskula

C) kapitála

A) **František a / Maria Belant. / 1872.**

B) **dokonáno / jest**

C) **J(EŽÍŠ) N(AZARETSKÝ) / K(RÁL) Z(IDOVSKÝ)**

103

Buchlovice

1876

Krycí deska hrobky hraběte Bedřicha Berchtolda v těsné blízkosti kaple sv. Alžběty na buchlovickém hřbitově. Pískovcová deska s kovovými kruhy v nárožích nese vtesaný nápis, zvýrazněný černou barvou.

v. 205 cm, š. 110 cm, v. p. 2,5 - 9 cm - minuskula, kapitála

.^a / Zde v Pánu odpočívá / vysoce urozený. / Dr BEDŘICH / HRABĚ z BERCHTOLDŮ / svobodný pán z Uherčic, Vratěnína a Pulic / nestor vysokých škol Pražských / věhlasný lékař a spisovatel / šlechtný lidumil / * 26/10 1781 + 8/4 1876¹ / R.I.P.

z Uherčic, Berchtold Bedřich Všemír (* 25. října 1781, + 3. dubna 1876)

Nevlastní mladší bratr Leopolda I. Berchtolda, syn Prospera Berchtolda z Uherčic a Anny Marie, rozené Weiserové. Vystudoval filozofii a lékařství, v době studií se v Praze setkával s obrozenci a vlastenci, s jejichž prostředím udržoval styky po celý svůj život. Část života prožil v jižních Čechách, kde se věnoval lékařství a studiu přírody, zvláště pěstování brambor. Během svého života podnikl několik cest po světě. Procestoval Evropu, navštívil Cařihrad, Egypt, Nubii a Palestinu. Později procestoval také Jižní Ameriku. Stál u zrodu českého muzea, část sbírek daroval Náprstkovu muzeu. Část jeho sbírek se nachází dodnes na hradě Buchlově. Ke konci života žil v Buchlovicích na zámku i na Buchlově a v roce 1876 svobodný a bezdětný zemřel, byl pohřben do hrobky na buchlovickém hřbitově.

a Nápis uvozen latinským křížem.

1 Na památce uvedeno chybně datum úmrtí. Bedřich Berchtold zemřel 3. dubna 1876.

104

hrad Buchlov

(po 1876)

Pamětní deska nad zadním vchodem do tzv. “hráběcích pokojů.” Pískovcová deska s plastickým tesaným rámem a vtesaným nápisem.

v. 50 cm, š. 118 cm, v. p. 2 - 4 cm - minuskula

Zde bydlil, / studoval a pracoval šlechtný lidumil / Med. Dr Bedřich hrabě Berchtold z Uherčic, / lékař, botanik, cestovatel a spisovatel. / Nestor pražských vysokých škol, / narozený v r. 1781, zemřel v r. 1876

z Uherčic, Berchtold Bedřich Všemír (* 25. října 1781, + 3. dubna 1876)¹

1 Viz kat. č. 103.

Pamětní pískovcová **kartuše** nad vstupem do levé části horní zámecké budovy. Akantový rám vypouklé kartuše je poškozen erozí. Částečně je poškozen stékající dešťovou vodou i vtesaný černě barvený nápis.

v. 40 cm, š. 55 cm - minuskula

V těchto / pokojích bydlel Med. D - Bedřich / hrabě Berchtold z Uherčic, / Nestor pražské university, lékař, / botanik, cestovatel, spisovatel / a národní buditel

z Uherčic, Berchtold Bedřich Všemír (* 25. října 1781, + 3. dubna 1876)¹

a Písmeno z je ve tvaru trojky.

¹ Viz kat. č. 103.

Kříž v nové části hřbitova. Trojdílný pískovcový sokl na kamenném schodě, zakončený mohutnou římsou, nese rozměrný litinový kříž s ukřížovaným. V patě kříže je znázorněn klečící a modlící se anděl. V křížení ramen kříže nápis INRI. V soklu kříže zapuštěná vápencová nehlazená deska s nápisem.

A) kapitála

B) v. 63,5 cm, š. 26,5 cm, v. p. 3 - 8 cm - fraktura

A) **I(ESUS) N(AZARENUS) R(EX) I(UDAEORUM)**

B) **Tento kříž byl leta / Paně tisícího osmi / steho sedmdesateho / devateho nakladem / založny Buchlovicke / zbudovan.**

Překlad dveří vchodu do sklípku v Hradištské ulici. V pískovcovém kvádru vtesán letopočet, určující výstavbu či rekonstrukci objektu sklepa.

v. 23 cm, š. 42 cm, v. p. 7 cm

1879

108	Buchlovice	1881
-----	------------	------

Kříž v lesní trati Dubina několik desítek metrů od silnice v blízkosti hájenky U tří křížů. Trojdílný velmi jednoduchý sokl nese kamenný kříž s ukřížovaným. Vtesaný nápis A je umístěn na spodní části soklu na přední straně uvnitř rámečku, rámovaného dvojí vtesanou linkou, vtesaný nápis B v reliéfní pásce na křížení ramen kříže.

A) v. 56 cm, š. 66 cm, v. p. 8 cm

B) kapitála

A) **1881**

B) **I(ESUS) N(AZARENUS) R(EX) I(UDAEORUM)**

109	Buchlovice	1886
-----	------------	------

Kříž na okraji městyse v místní části Lúčky, u silnice na Zlechov. Trojdílný sokl v neogotickém slohu nese kamenný kříž s ukřížovaným. Nápis je umístěn na zadní straně soklu, přední strana je vyzdobena reliéfem Panny Marie. Na vrchním ramenu kříže je na plastické pásce vtesán nápis INRI.

A) kapitála

B) v. 79 cm, š. 57 cm, v. p. 2 - 4,5 cm - kapitála a minuskula

A) **I(ESUS) N(AZARENUS) R(EX) I(UDAEORUM)**

B) **NÁKLADEM / manželů / ^aJI^aNDŘI^aCH a MARI^aE / NÁPLAVA. / v ROKU / 1886 - / RE - 91.**

a Nad písmeny tečky.

Socha Panny Marie s Ježíškem v náručí. Samotná socha je postavena na čtyřdílném složitě utvářeném soklu. Vtesaný nápis A je umístěn na vrchní části soklu a orámován vtesaným prutovým rámečkem. Vtesaná datace B na nižší části soklu, vprostřed jednoduchého vtesaného rámečku. Celá socha je vyhotovena z pískovce. Nápis A je částečně hůře čitelný.

A) v. 45 cm, š. 47 cm, v. p. 2 - 4 cm - minuskula

B) v. 31 cm, š. 60 cm, v. p. 7 cm

A) **Rodičko / Boží, / Budiž nám vždy / trvající pomoci**

B) **1887**

Základní kámen někdejší obecné školy v Buchlovicích u kostela. Pískovcový hranolový kámen je zazděn v nároží v kamenném zdivu z bosovaných kvádrů. Vtesaný nápis je umístěn na obou viditelných stranách kamene v odstupňovaném zahloubeném nápisovém poli. Texty na obou bocích kamene jsou totožné a totožné je i jejich provedení. Mírně poškozeno povětrnostními vlivy.

v. 40 cm, š. 50 cm, v. p. 2,5 - 5,5 cm - humanistická minuskula

L. P. / 2. prosince / 1888.^a

a Letopočet je podtržen.

Mariánský sloup na náměstí v Buchlovicích. Vtesaný nápis A poškozen erozí, písmena barvena měděnkovou barvou. Nápis B vtesaný.

A) v. 65 cm, š. 127 cm, v. p. 7 - 2 cm, minuskula

B) v. 36,5 cm, š. 94 cm, v. p. 3,5 - 1,5 cm, minuskula, polokurzíva

A) Posvě[ce]ná / dne [8. 8.] / 18[9]2

B) Antonin Konečný a Dohnal Leopold / ^{a-}kamenický mistr akademický sochař^a / z Buchlovic.

Sloup se sochou Panny Marie byl dokončen 17. května 1891 a vysvěcen 8. srpna 1892.

a Polokurzíva.

113	Buchlovice, kaple sv. Barbory	1900
-----	-------------------------------	------

Nástěnný náhrobník hraběnky Josefiny, roz. Trauttmansdorffové, manželky Zikmunda II. Berchtolda, označující jejíhrobové místo v nové kryptě pod kaplí sv. Barbory. Kamenná deska z bílého mramoru, upevněná do zdiva mosaznými okrasnými čepy. Text vtesaný. Krypta bývávala v minulých letech při různých příležitostech přístupna veřejnosti, v posledních rocích je trvale uzavřena. Text přepsán ze starší fotografie.

Kapitála, minuskula

JOSEFINE GABRIELE WILHEMINE / GRAEFIN BERCHTOLD V. U. ZU UNGARSCHITZ / GEB. GRAEFIN V. U. ZU TRAUTTMANSDORFF-WEINSBERG, / Sternkreuzordens - und Palastdame Jhrer Majestaet / der Kaiserin und Koenigin, / geboren zu Berlin 13. Juni 1835, / + zu Wien 28. Maerz 1894.

z Uherčic, Berchtoldová Josefina, roz. Trauttmansdorffová-Weinsberg (* 13. června 1835, + 28. března 1894)

Dcera Josefa z Trauttmansdorfu-Weinsberg a Josefiny, roz. Károlyiové Nagy-Károly. Manželka Zikmunda II. Corsina Berchtolda z Uherčic, s nímž měla dvě děti, Josefinu a Leopolda II.

Alianční **kartuše** nad vchodem do dolní zámecké budovy v ose stavby z čestného dvora.

z Uherčic, Berchtold Zikmund II. Corsinus (* 6. února 1834, + 19. března 1900)

Syn Zikmunda I. Berchtolda a Ludmily, roz. Vratislavové z Mitrovic. Vystudoval lesnictví a hospodářství. Své studijní poznatky využil při zvelebení velkostatku. Proslavil se chovem koní. S touto jeho zálibou souvisí i tradovaný závod hraběte, jenž na koni předhonal vídeňský rychlík. Byl členem moravského zemského sněmu, člen říšské rady a zástupce ministerstva orby pro chov koní na Moravě.

z Uherčic, Berchtoldová Josefína, roz. Trauttmansdorfová-Weinsberg (* 13. června 1835, + 28. března 1894)¹

¹ Viz kat. č. 113.

Nápis malovaný tmavě hnědou barvou na bílé interiérové omítce v jihovýchodním rohovém pokoji v druhém podlaží v současném bytě kastelána. Nápis byl objeven na podzim roku 1999 při sundávání novodobých cihlových stropů, klenutých na traverzy. Nápis je rozdělen svislou čarou na dvě části.

minuskula, kurzíva

A) 18^a 22/4^a 96 / F: D^b orazil^{-b} / L: D^b orazil^{-b} / ^bkastelan^{-b}

B) ^bZednici^c zednici^{-b} / Buchtík. ^bmistr^{-b} / Mikel. Kristinek. / ^bSvoboda^{-b}.

a Ve tvaru zlomku.

b Kurzíva.

c Zaškrtnáno.

Nápis na nosném trámu na půdě kaple sv. Barbory, odkazující na rekonstrukci krovů po požáru, který vznikl v časných hodinách 25. června 1896.¹ Nápis je vyhotoven tmavou barvou a širokým štětcem. V levé části trámu před začátkem textu je patrná zamalovaná plocha.

v. p. 5,5 - 17 cm - kapitála

1/9^a. F. DOCKAL. 1896.

a Ve tvaru zlomku.

Kříž nad Lhotkou, místní částí Buchlovic v trati Nad zahrádky, dnes se nacházející v těsné blízkosti hlavní silnice E 50. Kříž byl v 70. letech 20. století rozebrán při stavbě nové silnice a uložen na dvoře farního úřadu v Buchlovicích. Znovu vystavěn byl až v roce 1997 a 14. září téhož roku vysvěcen. Trojdílný sokl kříže nese tři nápisy. Nápis A se nachází na čelní straně vrchního dílu soklu, nápis B na levé straně téhož a nápis C, datace, na čelní straně spodního dílu soklu. Na litinovém kříži s Kristem a ve spodní části ve výklenku s Pannou Marií nápis INRI, umístěný tradičně na vrcholovém rameni kříže. Kříž je v dobrém stavu.

A) v. 78 cm, š. 48 cm, v. p. 8 cm - kapitála

B) v. 78 cm, š. 48 cm, v. p. 2 - 6,5 cm - minuskula a kapitála

C) v. 24 cm, š. 76 cm, v. p. 8 cm

A) **HLE. / TAK JSEM / MILOVAL VÁS!**

B) **Nákladem / manželů / ARNOŠTA / a / AMÁLIE / GERŽOVÝCH.**

C) **1899**

D) **I(ESUS) N(AZARENUS) R(EX) I(UDAEORUM)**

Nápis na exteriérové omítce objektu hájovny, bývalého hostince Obora. Nápis červenou barvou se nachází na severní stěně budovy. Je silně poškozen a v současnosti již velmi špatně čitelný.

v. p. 22,5 - 29 cm, kapitála

NÁLEV PIVA !^a

Přesná datace vzniku nápisu je velmi sporná. Výčep v objektu je doložen již v urbáři panství z roku 1720. Pohostinské zařízení fungovalo naposled počátkem 20. století. Předpokladem je, že nápis vznikl v poslední fázi užívání objektu jakožto výletní restaurace, tedy koncem 19. století nebo na začátku 20. století.

a Vykřičník je nižší než písmo.

Společný **epitaf** hraběte Zikmunda II. Berchtolda a jeho manželky Josefíny Gabriely, rozené Trauttmansdorfové-Weinsberg. Centrální část rozměrného, umělecky náročného objektu tvoří glazovaný terakotový reliéf sedící Madony s Ježíškem na klíně, renesanční práce z dílny florentského sochaře Giovanniho della Robbia (1469-1529). Plastika byla zakoupena Leopoldem II. Berchtoldem v Paříži na přelomu 19. a 20. století.¹ Plastika Madony je obkroužena obloukem s rostlinnými motivy. Monotónnost rostlinných ornamentů naručuje jeden prvek ze zvířecí říše, a to hlemýžď. Tento celek podpírá římsa, posazená na trojici konzol. Římsa je ve svém středu zdobena reliéfem hlavy andělíčka s křídli. Na heraldicky pravé straně římsy se nachází normanský štítek, v němž na zlatém pozadí je stříbrná rozkřídlená holubice na levo hledící. Štítek je otočen věncem s rostlinnými motivy, který je převázán stuhou, jejíž volné konce volně plápolají po stranách věnce. Heraldicky nalevo od andělíčka se nachází druhý normanský štítek, kde na stříbrném pozadí je zlatý kalich a nad ním stříbrná hostie, označená světle okrovým textem IHS, přičemž ze středu písmene H vychází tradiční latinský kříž. Celek renesanční plastiky je zasazen do rozměrného mramorového epitafu. Po obou stranách plastiky se nachází dvojice nápisových polí,

tvořených černým mramorem s bílým žilkováním. Jen však na poli na levé heraldické straně se nachází nápis, vytvořený vtesaným zlaceným textem. Nápisové pole na pravé heraldické straně zůstalo prázdné. Bylo patrně určeno pro památku Leopolda II. Berchtolda, syna Zikmunda II. a Leopoldovu manželku Ferdinandu, rozenou Karolyiovou.

v. 67 cm, š. 46,5 cm, v. p. 1,5 - 2 cm - kapitála

**MEMORIAE . AETERNAE . BENEDICTAE . / SVB . HOC . LAPIDE .
QVIESCENTIVM . / ILLVSTRISSIMORVM . CONSORTIVM . / SIGISMVNDI .
CORSINI . COMITIS . BERCHTOLD / LIB(ER) BAR(O) AB(...) VNCARSCHITZ .
FRATTING . PVLLITZ . (ET) RADIM . DOM(INVS) IN . BVCHLAV . / (ET)
ZIERAVITZ . S(...) . C(...) (ET) R(...) A(...) M(...) CONSILIARII / INT . (ET)
CAMERARII . NATI . IN . CASTRO . BVCHLOVICENSI . VI . DIE FEBR(UARI) .
MDCCCXXXIV . / MORT . IN . VILLA . BERGUDI . PROX(...) / VRB . FIVME . XIX.
DIE . MAR(...) MCM . / AC / IOSEPHAE . COMITISSAE . BERCHTOLD / NATAE .
COM(...) A . TRAVTTMANSDORFF . / WEINSBERG . DOM(...) ORD(...) C(...) (ET)
R(...) CRVCIS . / STELLATAE . ATQVE . C(...) (ET) R(...) M(...) REGIAE . / NATAE .
BEROLINI . DIE . XIII . IVN(IVS) MDCCCXXXV . / MORTUAE . VIENNAE .
XXVIII. DIE MART . / MDCCCLXXXIV / DILECTI . ERANT . IN . MVNDO . /
DILECTI . ERVNT . IN . COLEO . / ANIMA . DERELICTA . PERCIPERE . NEQVIT
. / PLANGENS . SPERAT . SEMPER . AMAT .**

z Uherčic, Berchtold Zikmund II. Corsinus (* 6. února 1834, + 19. března 1900)²

z Uherčic, Berchtoldová Josefina, roz. Trauttmansdorfová-Weinsberg (* 13. června 1835, + 28. března 1894)³

1 Novotný, Jiří - Žižlavský, Bořek: *Kaple sv. Barbory a vrch Modla*. Libice nad Cidlinou 2004. (nestránkováno).

2 Viz kat. č. 114.

3 Viz kat. č. 113.

120

Buchlovice, kaple sv. Barbory

1900

Nástěnný náhrobník hraběte Zikmunda II. Berchtolda, označující jeho hrobové místo v nové kryptě pod kaplí sv. Barbory. Kamenná deska z bílého mramoru, upevněná do zdiva

mosaznými okrasnými čepy. Text vtesaný. Krypta bývávala v minulých letech při různých příležitostech přístupna veřejnosti, v posledních rocích je trvale uzavřena. Text přepsán ze starší fotografie.

Kapitála, minuskula

SIGISMUND SAMUEL CORSINUS / GRAF BERCHTOLD V. U. ZU UNGARSCHITZ / HERR AUF BUCHLAU UND ZIERAWITZ. / Seiner k. und k. Apostolischen Majestaet wirklicher / geheimer Rath und Kaemmerer, / geboren zu Buchlowitz 6. Februar 1834, / + in der Villa Bergudi bei Fiume 19. Maerz 1900.

z Uherčic, Berchtold Zikmund II. Corsinus (* 6. února 1834, + 19. března 1900)¹

¹ Viz kat. č. 114.

121	Buchlovice	1902
-----	------------	------

Kříž v ulici K Buchlovu u ústí cesty do vinného úvozu Hložek. Dřevěný vysoký kříž s dřevěnou plastikou Krista je zasazen do pískovcového komolého jehlanu, na jehož přední straně je v jednoduchém rámečku vtesán letopočet.

v. 55 cm, š. 57 - 97 cm, v. p. 10 cm

1902

122	Buchlovice, kaple sv. Barbory	1904, 1918 ?
-----	-------------------------------	--------------

Ryté **iniciály a datace** na parapetu průhledu do prostoru kaple na oratořích. Nápisy A a B na parapetu průhledu do kaple na oratoři nad hlavním vchodem do kaple, nápis C na parapetu průhledu do kaple na oratoři nad bočním oltářem na evangelijní straně kaple.

A) v. p. 10,5 - 11 cm

B) v. p. 8 - 10 cm

C) v. p. 4,5 - 6 cm - kurzíva

A) 1^a8

B) 1904

C) S. A. Š. 18. / Ž

Datace: V případě nápisu A a C lze usuzovat, že jde o zkrácený letopočet 1918.

a Nad číslovkou 1 vyryt znak ve tvaru ležaté jedničky.

123	zámek Buchlovice	1905
-----	------------------	------

Pamětní deska ve formě kartuše, zazděná nad vchodem do vrátnice u zadní, tzv. hradištské brány do zámeckého parku. Neorokoková pískovcová vypouklá deska, vtesaný nápis. Pískovcová deska i samotný vtesaný nápis je v dobrém stavu.

kapitála

**A(NNO)^a D(OMINI)^a MCMV . / OPPOSITAM . HORTI . PARTEM . / HAC . PORTA .
CVM . VIA . PVBLICA . CONJVNXIT . LEOPOLDVS . COMES . / BERCHTOLD .
L(IBER)^a . B(ARO)^a . AB . VNGARSCHIZ . / DOM(INVS)^a . IN . BVCHLAV .**

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)

Syn Zimunda II. Corsina Berchtolda z Uherčic a Josefíny, roz. Károlyiové Nagy-Károly. Vystudoval politické vědy a práva a svou kariéru zahájil na brněnském místodržitelství a okresním hejtmánství v Hodoníně. Později se stal sekretářem rakousko - uherského velvyslanectví v Paříži a Londýně v letech 1906 - 1911 vysancem v Petrohradě. Proti své vůli byl císařem jmenován v roce 1912 ministrem zahraničí Rakouska - Uherska a byl mu udělen Řád zlatého rouna. Počátkem roku 1915 z funkce ministra odstoupil. Nadále působil jako nejvyšší hofmistr a komoří budoucího císaře Karla I., kterého doprovázel na cestě po východní frontě. Po vzniku Československa pobýval často v zahraničí, nicméně se do Buchlovic několikrát vrátil. O velkostatek, okleštěný pozemkovými reformami, pečoval jeho syn Alois. Leopold II. Berchtold byl ženat s hraběnkou Ferdinandou, roz. Károlyiovou Nagy-Károly, s níž měl tři syny. Zmíněného Aloise, pak Zikmunda III. a Adalberta.

a Zkracovací znaménka stejné podoby jako znaménka rozdělovací.

Znaková kartuše na vrcholu sloupu zadní, tzv. hradištské brány do zámeckého parku. Znakový štít v kartuši drží postava andělíčka. Vyhotoveno z pískovce. Na obou sloupech, lemujících kovanou bránu, se nachází totožná znaková deska v kartuši.

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)¹

¹ Viz kat. č. 123.

Nástěnný náhrobník hraběte Adalberta (Bély) Berchtolda, označující jeho hrobové místo v nové kryptě pod kaplí sv. Barbory. Kamenná deska z bílého mramoru, upevněná do zdiva mosaznými okrasnými čepy. Text vtesaný. Krypta bývávala v minulých letech při různých příležitostech přístupna veřejnosti, v poslední době je trvale uzavřena. Text přepsán ze starší fotografie.

Kapitála, minuskula

A) ADALBERT (BÉLA) GRAF BERCHTOLD, / geboren zu Paris 13. Mai 1895, / + zu Waidhofen a./d. Ybbs 16. Januar 1906.

B) Jn stiller Abendstunde / Herz Jesu denke mein / Und schliess' in Deine Wunde / Diese Nacht mich ein.

C) Und hab ich heut' durch Suende / Betruebt Dich hoechstes Gut / So schenke Deinem Kinde / Verzeihung durch Dein Blut. / Amen.

z Uherčic, Berchtold Adalbert (* 13. května 1895, + 16. ledna 1906)

Syn Leopolda II. Berchtolda z Uherčic a Ferdinandy, roz. Károlyiové Nagy-Károly.

Nápis nad krbem v salonku, v němž se roku 1908 odehrála schůzka ministrů zahraničních věcí Rakouska - Uherska a Ruska, hraběte Aehrenthala a Iswolského. Zhloubený nápis na nápisové drobné oválné destičce, vyrobené z bílého skla a zasazeného do zdiva. Písmena textu zlacena.

v. 19 cm, š. 31 cm, v. p. 1,5 - 2 cm - kapitála

C^aEST ICI QUE LE C^aOMTE / D^aA^aHRENTHAL M^aINISTRE DES A^aFFAIRES / É^aTRANGÉRES D^aA^aUTRICHE H^aONGRIE ET M^aONSIEUR / I^aSWOLSKY, M^aINISTRE DES A^aFFAIRES É^aTRANGÉRES DE / R^aUSSIE, ONT TENU C^aONFÉRENCE DANS LA JOURNÉE DU ^a-16^a. S^aEPTEMBRE ^a-1908^a.

^a Písmeno či číslovky jsou větší.

Znak hrabat Berchtoldů nad vchodem do nové, tzv. berchtoldovské hrobky. Text se nachází v opisu v okraji kartuše ve směru hodinových ručiček počínajíc na sedmé hodině a končíc na hodině páté. Datace s formulí *Léta Páně* je umístěna na volném cípu plochy za klenotem. Jde o napodobeninu znaku Zástřizlů, umístěného nad hlavním vchodem do kostela sv. Martina v Buchlovicích.¹

v. 75 cm, š. 38 cm, v. p. v kartuši 2-3 cm, v. p. datace 4 cm - kapitála

Opis v kartuši:

[LEOPOLD] - HR - BERCHTOLD - [...]R[.] - NA - HRADIE - BUCHLOWIE

Datace na ploše za klenotem:

L(ÉTA) P(ÁNĚ) / 1910

Znak: V oválné kartuši dvojocasý korunovaný lev ve skoku stojící na trojici kopců v patě kartuše. V pravé pozdvižené tlapě třímá meč, v levé drží oválný štít. Na kartuši posazen turnajský helm en-face s točenicí (!), z níž vychází příkryvadla. Klenotem jsou tři pštrosí pera

(!). Jak je patrné, byla na helm hraběcího znaku Berchtoldů posazena točenice a navíc jako klenotu nebylo užito lva, jak je u jednoduchého erbu Berchtoldů zvykem, ale zástřizlovské trojice pštrosích per. Kameník, který dostal úkolem napodobit zástřizlovský znak, umístěný nad hlavním vchodem do kostela sv. Martina v Buchlovicích, a to včetně nápisových ploch, vzal svůj úkol téměř doslova a imitoval i části znaku, které se s berchtoldovským neslučují. Hrabě Leopold Berchtold z neznámých důvodů, snad pro svou nepřítomnost na místě, proti osazení takto *zfušované* práce nic nenamítal.

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)²

1 Viz kat. č. 033.

2 Viz kat. č. 123.

128	hrad Buchlov	1912
-----	--------------	------

Pamětní deska nad vchodem do bývalých hospodářských prostor, dnes objektu WC pro návštěvníky hradu na II. nádvoří. Prostá pískovcová deska, vtesaný nápis.

v. 35 cm, š. 126 cm, v. p. 5 - 6 cm - kapitála

**LEOP(OLD) . ANT(...) . CORS(...) . / COM(ES) . DE . BERCHTOLD . / L(IBER) .
B(ARO) . VNGARSCHIZ / RENOV(ATA) . A(NNO) . D(OMINI) . MCMXII**

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)¹

1 Viz kat. č. 123.

129	sklepy pod Buchlovem	1913
-----	----------------------	------

Pískovcová **pamětní deska** v panských vinných sklepech pod hradem Buchlovem. V současné době nepřístupno. Nápis přepsán ze starší fotografie.

kapitála

**LÉTA PÁNĚ 1913 VYSOCE UROZENÝ / PAN LEOPOLD HRÁBĚ BERCHTOLD Z
UHERČIC / PÁN NA HRADĚ BUCHLOVĚ V ŽERAVICÍCH A VE STŘÍLKÁCH /
300 LETOU VZPOMÍNKU OSLAVIL.**

^a-KOLOVRAT DUCHODNI^b -^a

a vyškrábáno do malty pod deskou.

b písmeno I s tečkou.

130	zámek Buchlovice	1915
-----	------------------	------

Nápisová kartuše nad vchodem do současné pokladny u hlavní zámecké brány. Nápis malován černou barvou. Částečně poškozeno povětrnostními vlivy.

minuskula, kapitála

**Oppositam horti partem emerunt / hancque aediculam ostiario dedicalam / aedificarunt
/ F: et at I: At B: / Anno Domini MDCCCCXVX.**

131	Buchlovice	(1915)
-----	------------	--------

Poklona se sochou Flory. Rozměrnější stavební objekt, zakomponovaný do ohradní zdi parku, v ose průhledu průjezdu v horní zámecké budově. Centrální motiv objektu tvoří nika, v níž je umístěna socha bohyně Flory. Nádstavba nad hlavní římsou nese částečně poškozený nápis vrytý za vlhka do omítky, dva boční nižší přístavky jsou zakončeny pískovcovou heraldickou výzdobou (znak I. heraldicky vpravo a znak II. vlevo).

Polokurzíva

**Cloris eram, quae flora vocor, spi- / rante marito / Laeta fruo[r]^a [Zephi]^aro, fl[o]^arita
ser- / ta fero.**

Znak I: Jednoduchá kartuše se čtvrceným polem. V prvním dílu pole rozkřídlená korunovaná orlice vlevo hledící, v druhém dílu pole dvojocasý korunovaný lev ve skoku. V pravé horní pozdvižené pařátě třímá meč, v levé drží okrouhlý vypouklý štít. Zadními pařátý se opírá o

skaliska. Ve třetím dílu pole tentýž lev jako předchozí, pouze směřuje vlevo. Ve čtvrtém dílu pole orlice jako v prvním dílu pole, jen vpravo hledící. Přes kartuši je částečně přehozen plášť a kartuši drží z pravé heraldické strany horními tlapami štítonoš - bobr s odvrácenou hlavou od kartuše.

Znak II: Jednoduchá kartuše, v jejímž poli se nachází monogram Přes kartuši je částečně přehozen plášť a kartuši drží z heraldicky levé strany horními tlapami štítonoš - bobr s odvrácenou hlavou od kartuše.

a Doplněno podle Spathové, 1993.

132

zámek Buchlovice

1915

Nápis ve výklenku v patře hlavního, tzv. hudebního sálu v zámku. Nápis je přístupný z ochozu, obíhajícího ve výšce patra celý sál. Text je malován na omítce zlatou barvou.

v. 100 cm, š. 150 cm, v. p. 3,5 - 5 cm - kapitála

**“CANDORE ET VIGILANTIA” / E CELEBERRIMA STIRPE / PETERSWALDSKY
E PETERSWALD / ORIVNDVS / IOANNES GERARDVS / EIVSQVE VXOR AGNES
ELEONORA EX ILLVSTRISSIMA / GENTE COLONNA HOC ATRIVM LAETAE
HOSPITALITATI / AEDIFICAVERVNT EXORNAVERVNTQVE A. D. MDCCI. /
QVORVM NEPTIS THERESIAE FILIVS / LEOPOLDVS FRANCISCVS / S(ACRI)
R(OMANI) I(MPERI) COM(ES) DE BERCHTOLD COM(ES) ET DOM(INUS) / AB
VNGARSCHITZ FRATTING ET PVLLITZ E FAMILIA / “VIRTVTI ET FIDEI” /
NOBILITATEM DEBENTE PROGNAVVS AEGROTIS / HIC DESTINAVIT
ASYLVM QVOD EXEMPLVM SECVTVS EST / LEOPOLDVS ANTONIVS
COM(ES) DE BERCHTOLD / GRASSANTE BELLO FVRIOSO A. MCMXIV ET
MCMXV. / IN VITA HOMINIS LABVNTVR GAVDIA ANNIS CVM TRISTIBVS /
MIXTA PERPETVO IVNCTI GAUDENTIBVS MAGNO CVM GAUDIO / ET CVM
MAERENTIBVS CORDE COMPATIMVR.**

z Petřvaldu, Petřvaldský Jan Dětřich (* 20. června 1658, + 9. července 1734)¹

z Petřvaldu, Petřvaldská Anežka Eleonora, rozená z Colonna-Fels (* 7. listopadu 1672, + 25. září 1716)²

z Uherčic, Berchtold Leopold I. (* 19. července 1759, + 26. července 1809)³

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)⁴

1 Viz kat. č. 046.

2 Viz kat. č. 046.

3 Viz kat. č. 089.

4 Viz kat. č. 123.

133

Buchlovice

(1915)

Erbovní kartuše nad centrálním průchodem v ose horní zámecké budovy ze strany čestného dvora. Pískovcová bohatě zdobená kartuše, dole zakončená maskaronem, nese znakové pole s erbem Berchtoldů. Původ kartuše neznámý. Může jít o napodobeninu konkrétní památky jiné provenience. Osoby, k nimž se vztahuje znaková výzdoba, v buchlovickém zámku nežily.

Znak: Kartuše je oválná, dolů se zužující, lemovaná nahoře dvěma pásky stočenými do volut nad horním okrajem kartuše, které se vzájemně dotýkají. Pásky jsou vyplněny motivy překrývajících se čtyřlístů uprostřed s perlou. Nad volutami je ještě jeden volutový motiv s akantem. Ve spodní části jsou dva hladké pásky, vytvářející motiv V, na vnějších okrajích opět stočený do voluty a doplněný dvěma listovými festony, nahoře a dole vždy jedním. Spodní hrot pomyslného písmene V je překryt výrazným maskaronem s rozšklebenými ústy a vyplazeným jazykem, doplněným náznakem křídel po stranách tváře. Štít kartuše je čtvrcený se srdečním štítkem. Lem štítu i čtvrcení znázorněno subtilní plastickou linkou. Srdeční francouzský štítek je dělený a jeho okraj je zvýrazněn velmi subtilní linkou. První pole vyplněno svislými vrypy (červená barva) a v něm koruna římských císařů, křížkem směřující napravo. Druhé pole opět dělené. V horním poli s vodorovnými vrypy (modrá barva) je uprostřed umístěn stříbrný kvádr, dotýkající se spodního okraje pole. V dolním poli, vyplněném svislými vrypy (červená barva), jsou umístěny dva další kvádry vedle sebe, které se dotýkají horního okraje pole a obou okrajů srdečního štítku. Jeví se jakoby horní kvádr vynášely. V prvním poli kartuše rozkřídlená korunovaná orlice en-face s hlavou natočenou nalevo. Ve druhém poli vespod skála, dotýkající se dolního okraje štítu. Na skále dvouocasý korunovaný lev ve skoku, opírající se zadními tlapami o skálu. V přední pravé pozdvižené tlapě třímá meč. Obraz ve třetím poli totožný s polem druhým, pouze lev směřuje nalevo. Ve čtvrtém poli orlice totožná s orlicí z pole prvního, pouze hlavu má natočenu napravo.

Pískovcová **váza** na sloupu hlavní zámecké brány s **kartuší** s erbem Berchtoldů.

Znak: Kartuše lemovaná akanty a v horní části dvěma dotýkajícími se volutami, ve spodní části pak drobnějším vykrajovaným ornamentem, zakončeným perlou. V oválném štítě kartuše dvouocasý korunovaný lev ve skoku, zadními tlapami se opírající o trojvrší. V levé tlapě třímá oválný štít, v pravé pozdvižené tlapě drží napřažený meč.

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)¹

¹ Viz kat. č. 123.

Štuková akantová **kartuše** s reliéfním znakem Colonna-Felsu, nacházející se v horní zámecké budově v centrálním průjezdu nade dveřmi v supraportě po pravé straně čelem k čestnému dvoru. Naznačeno blasonování.

v. cca 80 cm, š. cca 85 cm

Znak: Kartuše s bohatými akantovými vzory. Nahoře i dole je akant rozdělen perlou. Oválné pole kartuše pokryto svislými vrypy (červená barva). V poli sloup, v jehož horní části je pět perel a listová hlavice, tvořená trojlístem. Spodní část sloupu tvoří subtilní bočníková patka. Sloup stojí na trojici odstupňovaných schodů.

z Petřvaldu, Petřvaldská Anežka Eleonora, rozená z Colonna-Fels (* 7. listopadu 1672, + 25. září 1716)¹

¹ Viz kat. č. 046.

Štuková akantová **kartuše** s reliéfním znakem Petřvaldů, nacházející se v horní zámecké budově v centrálním průjezdu nade dveřmi v supraportě po levé straně čelem k čestnému dvoru. Naznačeno blasonování.

v. cca 80 cm, š. cca 85 cm

Znak: Kartuše s bohatými akantovými vzory. Nahoře i dole je akant rozdělen perlou. Oválné pole kartuše polcené. Pravá polovina poseta vrypy (zlatá barva), levá polovina nese vodorovné vrypy (modrá barva). Přes obě poloviny stojí páv se složeným ocasem a složenými křídly a péřovou korunkou na hlavě.

z Petřvaldu, Petřvaldský Jan Dětrich (* 20. června 1658, + 9. července 1734)¹

1 Viz kat. č. 046.

137	zámek Buchlovice	1915
-----	------------------	------

Nápis v omítce ve vlistu pod hlavní římsou na dvorní fasádě horní zámecké budovy. Nápis je rozdělen do sedmi částí nad jednotlivými okny a dveřmi budovy. Vyhotoveno za vlhka vyrytím do omítky.

Kapitála

**HANC .^a DOMVM .^a // A .^a GERARDO .^a L(IBER)^a B(ARO)^a // DE .^a PETERSWALD .^a
// AEDIFICATAM .^a // LEOPOLDVS .^a COM(ES)^a // A .^a BERCHTOLD .^a //
REST(AURO)^a A(NNO)^a D(OMINI)^a MCMXV.**

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)¹

a Rozdělovací a zkracovací znaménka v podobě drobného trojúhelníčku.

1 Viz kat. č. 123.

138	zámek Buchlovice	1915
-----	------------------	------

Pilíř z umělého kamene s reliéfem lva na terase horní zámecké budovy napravo od schodiště.

Znak: V kolaně Řádu zlatého rouna dvouocasý korunovaný lev ve skoku. V levé pařátě třímá oválný štít, v pravé pozdvižené pařátě třímá napřážený meč.

139	zámek Buchlovice	1915
-----	------------------	------

Pilíř z umělého kamene s reliéfem orlice na terase horní zámecké budovy nalevo od schodiště. Stejný pilíř napravo od schodiště nese reliéf heraldického lva.

Znak: V kolaně s Řádem zlatého rouna rozkřídlená korunovaná orlice en-face s hlavou natočenou nalevo.

140	Buchlovice	do r. 1918
-----	------------	------------

Kartuše ve štítu domu na náměstí.

Oválná kartuše, obtočená vavřínovým věncem. Nahoře voluta s perlou. V kartuši korunovaný lev ve skoku, zadními tlapami se opírá o trojvrší, v levé přední tlapě třímá oválný štít, v pravé napřežený meč. Lev je ztvárněn silně podviživeně, subtilně.

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)¹

¹ Viz kat. č. 123.

141	zámek Buchlovice	do r. 1918
-----	------------------	------------

Zlacená **štuka** nad krbem v zámecké jídelně.

Oválná štuková kartuše, obtočená kolanou Řádu zlatého rouna. V kartuši korunovaný lev ve skoku, zadními tlapami se opírá o trojvrší, v levé přední tlapě třímá oválný štít, v pravé napřežený meč.

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)¹

¹ Viz kat. č. 123.

Litínová deska v krbu, nesoucí alianční kartuši. Krb se nachází v hlavním sále zámku. Takový krb je zde dvakrát.

Alianční kartuše, zdobená volutami a akanty. Kartuše je korunována listovou korunou, ve spodní části lemovanou oválnými a okrouhlými polodrahokami a je zakončena pěti viditelnými hroty s trojlisty, které nesou uprostřed perlu a jsou prostřídány čtyřmi dalšími hroty s perlou.

Znak I. Kartuše je čtvrcená. V první čtvrti blasonem znázorněno zlaté pole a v něm rozkřídlená korunovaná orlice en-face s hlavou natočenou nalevo. V druhé čtvrti blasonem znázorněno modré pole. Pravý horní roh pole šikmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. Levý horní roh kosmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. V poli dvouocasý korunovaný lev ve skoku. Zadními tlapami stojí na trojvrší, pravou pařátou na prvním kopci a levou na třetím kopci. V pravé přední pozdvižené tlapě svírá meč, v levé drží štít se špičatou puklicí. Třetí čtvrt' má blasonem znázorněno černé pole. Pravý horní roh pole šikmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. Levý horní roh kosmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. Figura v poli totožná s figurou z druhé čtvrti, pouze lev směřuje nalevo. Čtvrtá čtvrt' totožná s první čtvrtí, jen orlice má hlavu natočenou vpravo.

Znak II. Kartuše má srdeční štítek, ovinutý dračím řádem císaře Zikmunda. V poli srdečního štítku rozkřídlený jeřáb, stojící na levé noze na půdě a v pravém pařátu držící kámen, který si přidržuje zobákem. Kartuše je dělena. Horní díl kartuše je polcen, v prvním poli s naznačeným vodorovným šrafováním (modrá barva) jelen desaterák ve skoku, jehož levá zadní noha je schována za srdečním štítkem. V druhém poli rozkřídlená orlice s korunkou na hlavě en-face, hlavou otočena vpravo. Spodní část s naznačeným vodorovným šrafováním (modrá barva) je polcena hrotem, jehož hrany jsou lehce konkávně prohnuty a jehož vrchol je překryt srdečním štítkem. Hrot sám je pokryt listovou korunou, z níž vyráží korunovaná harpyje en-face se zvlněným rybím ocasem, směřujícím nalevo. Napravo od hrotu je dvouocasý lev ve skoku, třímající v předních tlapách nalevo vlající prapor se dvěma plameny. Nalevo od hrotu poprsí korunované harpyje en-face.

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)¹

¹ Viz kat. č. 123.

Litínová deska v krbu, nesoucí alianční kartuši. Krb se nachází v zámecké jídelně.

Alianční kartuše, zdobená volutami a akanty. Kartuše je korunována listovou korunou, ve spodní části lemovaná oválnými a okrouhlými polodrahokami a je zakončena pěti viditelnými hroty s trojlísty, které nesou uprostřed perlu a jsou prostřídány čtyřmi dalšími hroty s perlou.

Znak I. Kartuše je čtvrcená. V první čtvrti blasonem znázorněno zlaté pole a v něm rozkřídlená korunovaná orlice en-face s hlavou natočenou nalevo. V druhé čtvrti blasonem znázorněno modré pole. Pravý horní roh pole šikmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. Levý horní roh kosmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. V poli dvouocasý korunovaný lev ve skoku. Zadními tlapami stojí na trojvrší, pravou pařátou na prvním kopci a levou na třetím kopci. V pravé přední pozdvižené tlapě svírá meč, v levé drží štít se špičatou puklicí. Třetí čtvrt' má blasonem znázorněno černé pole. Pravý horní roh pole šikmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. Levý horní roh kosmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. Figura v poli totožná s figurou z druhé čtvrti, pouze lev směřuje nalevo. Čtvrtá čtvrt' totožná s první čtvrtí, jen orlice má hlavu natočenou vpravo.

Znak II. Kartuše má srdeční štítek, ovinutý dračím řádem císaře Zikmunda. V poli srdečního štítku rozkřídlený jeřáb, stojící na levé noze na půdě a v pravém pařátu držící kámen, který si přidržuje zobákem. Kartuše je dělena. Horní díl kartuše je polcen, v prvním poli s naznačeným vodorovným šrafováním (modrá barva) jelen desaterák ve skoku, jehož levá zadní noha je schována za srdečním štítkem. V druhém poli rozkřídlená orlice s korunou na hlavě en-face, hlavou otočena vpravo. Spodní část s naznačeným vodorovným šrafováním (modrá barva) je polcena hrotem, jehož hrany jsou lehce konkávně prohnuty a jehož vrchol je překryt srdečním štítkem. Hrot sám je pokryt listovou korunou, z níž vyráží korunovaná harpyje en-face se zvlněným rybím ocasem, směřujícím nalevo. Napravo od hrotu je dvouocasý lev ve skoku, třímající v předních tlapách nalevo vlající prapor se dvěma plameny. Nalevo od hrotu poprsí korunované harpyje en-face.

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)¹

¹ Viz kat. č. 123.

Litínová deska v krbu, nesoucí v kartušiznak Berchtoldů. Krb se nachází v zámecké pracovně před salonkem.

Znak: Kartuše s rokaji a volutami. Celek kartuše stylizován jako franckouzský štít. Pole kartuše čtvrcené. V prvním poli rozkřídlená korunovaná orlice en-face vlevo hledící. V druhém poli korunovaný lev ve skoku, spodními tlapami se opírající o trojvrší. V levé tlapě drží štít, v pravé napřažené meč. Levý roh pole kosmo oddělen a dvakrát rozdělen. Pravý roh šikmo oddělen a dvakrát rozdělen. Třetí pole totožné s druhým, pouze lev směřuje nalevo. Čtvrté pole totožné s prvním.

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)¹

¹ Viz kat. č. 123.

Litínová deska v krbu, nesoucí alianční kartuši. Krb se nachází v zámeckém salonku.

Alianční kartuše, zdobená volutami a akanty. Kartuše je korunována listovou korunou, ve spodní části lemovanou oválnými a okrouhlými polodrahokami a je zakončena pěti viditelnými hroty s trojlísty, které nesou uprostřed perlu a jsou prostrídány čtyřmi dalšími hroty s perlou.

Znak I. Kartuše je čtvrcená. V první čtvrti blasonem znázorněno zlaté pole a v něm rozkřídlená korunovaná orlice en-face s hlavou natočenou nalevo. V druhé čtvrti blasonem znázorněno modré pole. Pravý horní roh pole šikmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. Levý horní roh kosmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. V poli dvouocasý korunovaný lev ve skoku. Zadními tlapami stojí na trojvrší, pravou pařátou na prvním kopci a levou na třetím kopci. V pravé přední pozdvižené tlapě svírá meč, v levé drží štít se špičatou puklicí. Třetí čtvrt' má blasonem znázorněno černé pole. Pravý horní roh pole šikmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. Levý horní roh kosmo oddělen a rozdělen dvěma šikmými pruhy. Figura v poli totožná s figurou z druhé čtvrti, pouze lev směřuje nalevo. Čtvrtá čtvrt' totožná s první čtvrtí, jen orlice má hlavu natočenou vpravo.

Znak II. Kartuše má srdeční štítek, ovinutý dračím řádem císaře Zikmunda. V poli srdečního štítku rozkřídlený jeřáb, stojící na levé noze na půdě a v pravém pařátu držící kámen, který si přidržuje zobákem. Kartuše je dělena. Horní díl kartuše je polcen, v prvním poli s naznačeným vodorovným šrafováním (modrá barva) jelen desaterák ve skoku, jehož levá zadní noha je schována za srdečním štítkem. V druhém poli rozkřídlená orlice s korunkou na hlavě en-face, hlavou otočena vpravo. Spodní část s naznačeným vodorovným šrafováním (modrá barva) je polcena hrotem, jehož hrany jsou lehce konkávně prohnuty a jehož vrchol je překryt srdečním štítkem. Hrot sám je pokryt listovou korunou, z níž vyráží korunovaná harpyje en-face se zvlněným rybím ocasem, směřujícím nalevo. Napravo od hrotu je dvouocasý lev ve skoku, třímající v předních tlapách nalevo vlající prapor se dvěma plameny. Nalevo od hrotu poprsí korunované harpyje en-face.

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)¹

¹ Viz kat. č. 123.

146	Buchovice	(18. století)
-----	-----------	---------------

Sousoší Piety na úpatí kopce Modly při cestě od hradu Buchlova. Hranolový sokl, nesoucí kartuši s nápisem, stojí na mohutném hranolovém schodu a je zakončen jednoduchou hlavicí s řeckým křížem. Text nápisu je velmi špatně čitelný, přepis je rekonstruován podle Spathové. v. 37,5 cm, š. 30 cm, v. p. 2,5 cm - kapitála

POZORUJTE / A VIZTE / JELI BOLEST / JAKO BOLEST / MOJE!

147	Buchlovice, kostel sv. Martina	(18. st.)
-----	--------------------------------	-----------

Oratoř s heraldickou výzdobou pod středovým oknem. Nyní se nachází na epištolní straně kostela v presbitáři. Oratoř byla do těchto míst přemístěna při přestavbě a rozšíření kostela ve 20. letech 20. století z původního presbitáře, v němž se nacházela na evangelijní straně kostela. Oratoř je zhotovena z napodobeniny mramoru a její okrasné rostlinné motivy jsou bohatě zlaceny, stejně jako heraldické prvky výzdoby.

Znak: Oválná kartuše, obtočená zlaceným věncem, je půlena. Pravá polovina je zlatá, levá modrá a přes obě poloviny pole je umístěn zlatý kráčeující páv se složeným ocasem, s pravou nohou pozdvíženou a levou spočívá na zlatém vršku.

148

zámecký park

(19. st.)

Alegorická socha Afriky. Pískovcová soška, umístěná při předním vstupu do čestného dvora, ztvárňuje dětskou postavu v životní velikosti, stojící na kvádrovém podstavci, na jehož přední straně vtesán nápis. Mírně poškozeno povětrnostní erozí.

v. 9 cm, š. 42 cm, v. p. 4 cm - kapitála

AFRICA

149

zámecký park

(19. st.)

Alegorická socha Ameriky. Pískovcová soška, umístěná při předním vstupu do čestného dvora, ztvárňuje dětskou postavu v životní velikosti, stojící na kvádrovém podstavci, na jehož přední straně vtesán nápis. Mírně poškozeno povětrnostní erozí.

v. 9 cm, š. 46, 5 cm, v. p. 4 cm - kapitála

AMERICA

150

zámecký park

(19. st.)

Alegorická socha Asie. Pískovcová soška, umístěná při zadním vstupu do čestného dvora, ztvárňuje dětskou postavu v životní velikosti, stojící na kvádrovém podstavci, na jehož přední straně vtesán nápis. Mírně poškozeno povětrnostní erozí.

v. 9 cm, š. 47 cm, v. p. 3,5 - 4 cm - kapitála

ASIA

Alegorická socha Evropy. Pískovcová soška, umístěná při zadním vstupu do čestného dvora, ztvárňuje dětskou postavu v životní velikosti, stojící na kvádrovém podstavci, na jehož přední straně vtesán nápis. Mírně poškozeno povětrnostní erozí.

v. 9 cm, š. 47,5 cm, v. p. 4 cm - kapitála

EVROPA

Dipinty a graffiti na drobné části odhalené starší vrstvy omítky v interiéru kopule kaple.

kurzíva

^{a-}**Domorád Ladis / (---)6 poli(.)^{-a} / ^{b-}(---) K(---)in^{-b}**

a Provedeno technikou dipinti.

b Jiná písařská ruka, provedeno technikou graffiti.

Rozměrný **pískovcový květináč** v ose zámecké zahrady před obeliskem¹. Objekt zdoben dvěma drobnými kruhovými terčíky. Jeden z nich nese dnes nečitelný monogram, v druhém heraldický lev Berchtoldů. Památka je poškozena povětrnostními vlivy.

pr. kartuše 29 cm

Znak: Lev ve skoku. Podrobnosti nečitelné.

z Uherčic, Berchtold Leopold II. (* 18. 4. 1863, + 21. listopadu 1942)²

1 Viz kat. č. 085.

2 Viz kat. č. 123.

Reliéf s mariánským motivem v polní trati Trnávky. Nápis se nacházel v patě pískovcového reliéfu, který byl posazen na vyšším soklu, vystavěném z lomového kamene. Vznik památky je nejasný, objekt zanikl v 60. letech 20. století při zřizování družstevního sadu. Přepis nápisu podle špatně čitelné fotografie.

minuskula a kapitála

Rodička Boží [...]

Bližší nespecifikovaný **nápis** dle Cerroniho nade dveřmi do soudní síně na hradě Buchlově. Proveden patrně malováním. Bližší umístění není jisté, lokalizovat prostoru, Cerronim označenou jako soudní síň se nepodařilo. Jistou prostoru, v níž měly probíhat výslechy obviněných, uvádí i Müller, ale zde se žádný nápis nenachází.

Hic dominus odit, amat, punit conferat honoret, Nequiciam, pacem, Crimen, jura, probos.

Moravský zemský archiv Brno, fond G 12 Cerroniho sbírka, kniha 79.

Zdivo s malovaným nápisem nad vchodem do sklípku v Brněnské ulici. Zhloubená plocha s datací je omítnuta vápenou omítkou, samotná datace je malovaná černou barvou. Originalita nápisu je velmi diskutabilní, avšak že v těchto místech stál v první třetině 18. století vinný sklep je vysoce pravděpodobné. V indikační skice z roku 1827 je v místě dnešního sklípku zakreslen objekt ze spalitelného materiálu, tedy možná dřevěná nádstavba na budově sklepa.

v. 24 cm, š. 120 cm, v. p. 17 cm

1.^a7.^a3.^a5

a Rozdělovací znaménka v podobě routů.

---

157 +

Buchlovice, hřbitov u kostela sv. Alžběty

(19. st. ?)

Náhrobek neznámé osoby na hřbitově v Buchlovicích, v současnosti nezvěstný, patrně zničený. Dle fotografie z roku 1977 byl zazděn do zdi kostela sv. Alžběty, bývalého bratrského sboru v těsné blízkosti hrobky Bedřicha Berchtolda¹. Náhrobek tvořila přibližně čtvercová pískovcová deska se segmentovitě vybranými nárožími. Okraj desky byl lemován složitější reliéfní plastickou linkou. V horní části desky reliéfní řecký kříž s jetelovitým zakončením ramen. Přes vrchní rameno přehozen na koso reliéfní věnec. Text vtesán. Přepis textu podle zmíněné fotografie. Fotografován nebyl primárně tento náhrobek, ale krycí deska hrobky Bedřicha Berchtolda.

Kapitála, minuskula, fraktura (?).

h^aier [.]s[.]ened F^arie[.]er / [---] / [---] / [---] / [---] / [---]

a Písmeno je větší.

1 Viz kat. č. 103.

REJSTŘÍKY

STANOVIŠTĚ

Rejstřík vychází z údajů v záhlaví katalogového záznamu.

Buchlovice: 020, 050, 066, 067, 081, 087, 095, 096, 098, 100, 102, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 117, 118, 121, 140, 146, 154, 156

Hrad Buchlov: 001, 002, 003, 004, 005, 006, 007, 009, 010, 011, 012, 013, 019, 021, 022, 023, 024, 028, 029, 030, 037, 045, 046, 052, 053, 055, 056, 057, 059, 060, 064, 065, 071, 079, 080, 082, 089, 104, 115, 128, 155

Kaple sv. Barbory: 015, 036, 038, 039, 063, 075, 076, 077, 078, 090, 091, 099, 101, 113, 115, 119, 120, 122, 125, 127, 152

Kostel sv. Alžběty a hřbitov: 014, 034, 035, 086, 092, 094, 103, 106, 157

Kostel sv. Martina a hřbitov: 008, 016, 017, 018, 026, 027, 031, 032, 033, 040, 041, 042, 058, 061, 062, 070, 084, 097, 147

Sklepy pod Buchlovem: 025, 043, 044, 129

Zámek Buchlovice: 047, 048, 049, 051, 054, 073, 074, 093, 105, 114, 126, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 142, 143, 144, 145

Zámecký park: 068, 069, 072, 085, 088, 123, 124, 130, 131, 134, 148, 149, 150, 151, 153.

HERALDICKÉ ZNAKY

Rejstřík usnadní orientaci v katalogu z hlediska heraldických znaků, příslušejících jednotlivým rodům.

z Adlaru, Valkoun: 016

z Boskovic, Černohorští: 006

z Cimburka, Tovačovští: 003, 004, 005, 006, 007

z Colonna-Fels: 046, 048, 051, 052, 135

z Kis-Sereny, Serenyi: 034, 037, 039, 040, 041, 042

z Krajku, Krajíři: 005, 006

z Kravař: 006

z Kunštátu: 005, 006
z Lichtenštejnu: 006
z Lipé: 006
z Lomnice: 006
z Lukonos, Švíkové: 015
z Melic: 005
z Nagy-Karoly, Karolyi: 119, 142, 143, 145
z Olešničky, Kotvrdovští: 026
z Pernštejna: 003, 005, 006
z Petřvaldu, Petřvaldští: 034, 037, 039, 040, 041, 042, 044, 046, 047, 051, 052, 056, 057, 058, 073, 074, 075, 076, 077, 078, 079, 080, 081, 082, 084, 085, 087, 088, 091, 092, 093, 094, 095, 096, 097, 098, 099, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 114, 115, 147
z Proškova, Proškovští: 088
z Prostějova, Filipec: 003
z Trauttmansdorfu-Weinsberg: 114, 119
z Uherčic, Berchtoldové: 091, 114, 119, 124, 127, 131, 133, 134, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 150
z Valdštejna: 006
z Vlašimi: 006
ze Schrattenbachu: 073, 074
ze Sintzendorfu: 133
ze Sovince: 006
ze Šterneberka: 006
ze Zástřizl, Prakšičtí: 017, 018, 020, 021, 026, 027, 028, 029, 030, 031, 033
ze Zástřizl, Ždánští: 009, 010, 011

DOCHOVÁNÍ

Památka alespoň částečně dochována, popisována z autopsie: 001, 002, 003, 004, 005, 006, 007, 008, 009, 010, 011, 012, 013, 015, 016, 017, 018, 021, 022, 023, 024, 026, 027, 028, 029, 030, 031, 033, 034, 037, 038, 039, 040, 041, 042, 043, 044, 045, 046, 047, 048, 049, 051, 052, 053, 054, 055, 056, 057, 058, 059, 060, 061, 062, 063, 064, 065, 066, 067, 068, 069, 071, 072, 073, 074, 075, 076, 077, 078, 079, 080, 081, 082, 084, 085, 087, 088, 091, 092, 093, 094, 095, 096, 097, 098, 099, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 114, 115,

116, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 128, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 156

Památka nedochována nebo nepřístupná, popisována z fotodokumentace: 020, 025, 050, 086, 113, 120, 125, 129, 154, 157

Památka nedochována nebo nepřístupná, popisována podle literatury nebo pramenů: 014, 019, 032, 035, 036, 070, 083, 089, 090, 155

JAZYK

Rejstřík se vztahuje k jazyku nápisových textů.

Čeština: 001, 010, 014, 015, 016, 017, 018, 025, 026, 027, 031, 033, 035, 041, 042, 068, 069, 070, 075, 092, 094, 096, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 110, 111, 112, 115, 117, 118, 127, 129, 146, 152, 154

Němčina: 056, 057, 080, 089, 090, 092, 113, 120, 125, 157

Latina: 001, 011, 021, 032, 036, 037, 049, 050, 053, 054, 058, 066, 067, 068, 069, 072, 077, 081, 083, 084, 085, 086, 088, 091, 093, 094, 096, 098, 099, 101, 106, 108, 109, 117, 119, 123, 128, 130, 131, 132, 137, 148, 149, 150, 151, 155

Francouzština: 126

NOSITEL

Rejstřík vychází ze základního dělení nositelů.

Cihla: 019, 022, 079, 097

Deska nápisová: 010, 011, 021, 025, 026, 027, 037, 084, 104, 126, 128, 129

Deska znaková: 010, 011, 021, 026, 027, 037, 040

Dlaždice: 053, 060

Dveře, vrata: 055, 063

Epitaf: 015, 016, 017, 018, 077, 091, 099, 101, 119

Graffity a dipinti: 001, 002, 152

Kámen: 076

Kámen základní: 111

Kartuše nápisová: 054, 087, 105, 123, 130,

Kartuše znaková: 033, 034, 039, 046, 047, 048, 051, 052, 073, 074, 114, 124, 127, 133, 134, 135, 136, 140, 141, 142, 143, 144, 145

Krycí deska hrobky: 078, 103

Kříž: 081, 094, 095, 096, 098, 102, 106, 108, 109, 117, 121

Křížový pamětní kámen: 080

Květináč: 153

Mariánský sloup: 050, 110, 112, 154

Náhrobek: 061, 062, 070, 086, 092, 157

Náhrobní nápis: 014, 035

Nápis: 083, 089, 115, 118, 132, 137, 155, 156

Nápisová destička z rakve: 090

Nástěnná / nástropní malba: 020, 032, 049, 093

Nástěnný náhrobník: 113, 120, 125

Obelisk: 085

Oratoř: 147

Ostění oken či dveří: 009, 012, 013, 023, 028, 029, 030, 038, 043, 044, 045, 059, 064, 065, 122, 107

Pilíř: 138, 139

Sarkofág: 075

Skříňka vestavěná: 082

Socha: 066, 067, 068, 069, 072, 088, 100, 146, 148, 149, 150, 151

Svorník: 003, 004, 005, 006, 007, 031, 056, 057

Trám: 116

Zvon: 008, 036, 041, 042, 058, 071

PÍSMO

Rejstřík vychází z určení druhů písma, použitého v nápisech.

Fraktura: 015, 016, 018, 092, 094, 106, 157

Gotická minuskula: 001

Kapitála: 008, 010, 012, 015, 017, 020, 021, 025, 026, 027, 028, 030, 031, 033, 037, 041, 042, 043, 049, 050, 054, 055, 056, 057, 058, 061, 062, 063, 066, 067, 068, 069, 070, 072, 075, 076, 077, 078, 080, 081, 084, 085, 086, 088, 091, 092, 093, 094, 096, 098, 100, 101, 102, 103, 106, 108, 109, 113, 116, 117, 118, 119, 120, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 137, 146, 148, 149, 150, 151, 154, 157

Kurzíva a polokurzíva: 001, 054, 092, 112, 115, 122, 131, 152

Minuskula: 053, 081, 096, 099, 102, 103, 104, 105, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 117, 120, 125, 130, 154, 157

Raně humanistická kapitála: 011

Unciála: 072

Pouze číselné údaje: 009, 013, 019, 022, 023, 038, 040, 045, 055, 059, 060, 064, 065, 071, 079, 082, 087, 095, 097, 107, 121, 156

Neurčeno u sekundárně dochovaných památek: 014, 032, 035, 036, 083, 089, 090, 155

OSOBNÍ JMÉNA

Rejstřík obsahuje osobní jména, obsažená v jednotlivých nápisech.

z Adlaru, Valkounová Anna, rozená Švíková z Lukonos: 013

Aehrental, Lexa: 126

Belant, František: 102

Belantová, Marie: 102

Buchtík: 115

Condelsius, G.: 053

Dočkal, F.: 116

Dohnal, Leopold: 112

Doležal, František: 096

Domorád, Ladis(lav): 152

Dorazil, František: 115

Dorazil, Ludvík: 115

Gerža, Arnošt: 117

Geržová, Amálie: 117

z Hartigu, Varpurga, roz. Berchtoldová z Uherčic: 099

Imperator: 001
Izwolski, Alexandr: 126
Konečný, Antonín: 112
Kristínek: 115
Mikel: 115
Náplava, Jindřich: 109
Náplavová, Marie: 109
z Petřvaldu, Petřvaldská Anna Marie, rozená Serenyi: 041, 042
z Petřvaldu, Petřvaldská Anežka Eleonora, rozená z Colonna-Fels: 132
z Petřvaldu, Petřvaldská Kunhuta, rozená Prakšická ze Zástřizl: 035
z Petřvaldu, Petřvaldská Marie Eleonora: 080, 085, 090
z Petřvaldu, Petřvaldský Hanuš Zikmund: 041, 042, 043
z Petřvaldu, Petřvaldský Jan Dětrich: 054, 093, 132, 137
z Petřvaldu, Petřvaldský Zikmund Karel Gustav: 054, 056, 057, 058, 075, 093
Pluskota, Jan: 070
Pošival, Jan: 086
z Proškova, Erdman: 088
z Proškova, Marie Anna, roz. Orsini-Rosenberg: 088
Schrott, Jan: 092
Svoboda: 115
z Uherčic, Berchtold Adalbert: 125
z Uherčic, Berchtold Bedřich Všemír: 103, 104, 105
z Uherčic, Berchtold Leopold I.: 089, 091, 132
z Uherčic, Berchtold Leopold II.: 123, 127, 128, 129, 132, 137
z Uherčic, Berchtoldová Terezie, roz. Petřvaldská z Petřvaldu: 132
z Uherčic, Berchtold Zikmund I.: 101
z Uherčic, Berchtold Zikmund II. Corsinus: 119, 120
z Uherčic, Berchtoldová Josefína, roz. Trauttmansdorfová-Weinsberg: 113,
119
z Uherčic, Berchtoldová Ludmila, roz. Vratislavová z Mitrovic: 101
Uherek, František: 100
ze Zástřizl, Prakšická Alžběta, rozená Kotvrdovská z Olešničky: 026
ze Zástřizl, Prakšický Jindřich: 017, 080

ze Zástřizl, Prakšický Jiří Zikmund: 020, 021, 025, 026, 084

ze Zástřizl, Prakšický Milota: 026, 031, 033

ze Zástřizl, Prakšický Zikmund: 018

ze Zástřizl, Ždánská Helena, roz. ze Žerotína: 014

ze Zástřizl, Ždánský Jan: 010, 012

Resumé

Catalog epigraphic and heraldic monuments on the land of Buchlovice

This bachelor thesis called Catalog epigraphic and heraldic monuments on the land of Buchlovice includes all documented monuments of the topic's type. The introduction deals with the basics of epigraphy, history of the land of Buchlovice, and local monuments. Detailed catalogue contains 157 catalogue records, a few of these are comprehensive. The thesis is accompanied by photographs. This thesis introduces a few new findings, these include for example the first of a kind research of the wall inscriptions in the former early gothic chapel at Buchlov castle. Thesis also deals with some local monuments that are yet unknown to the public.